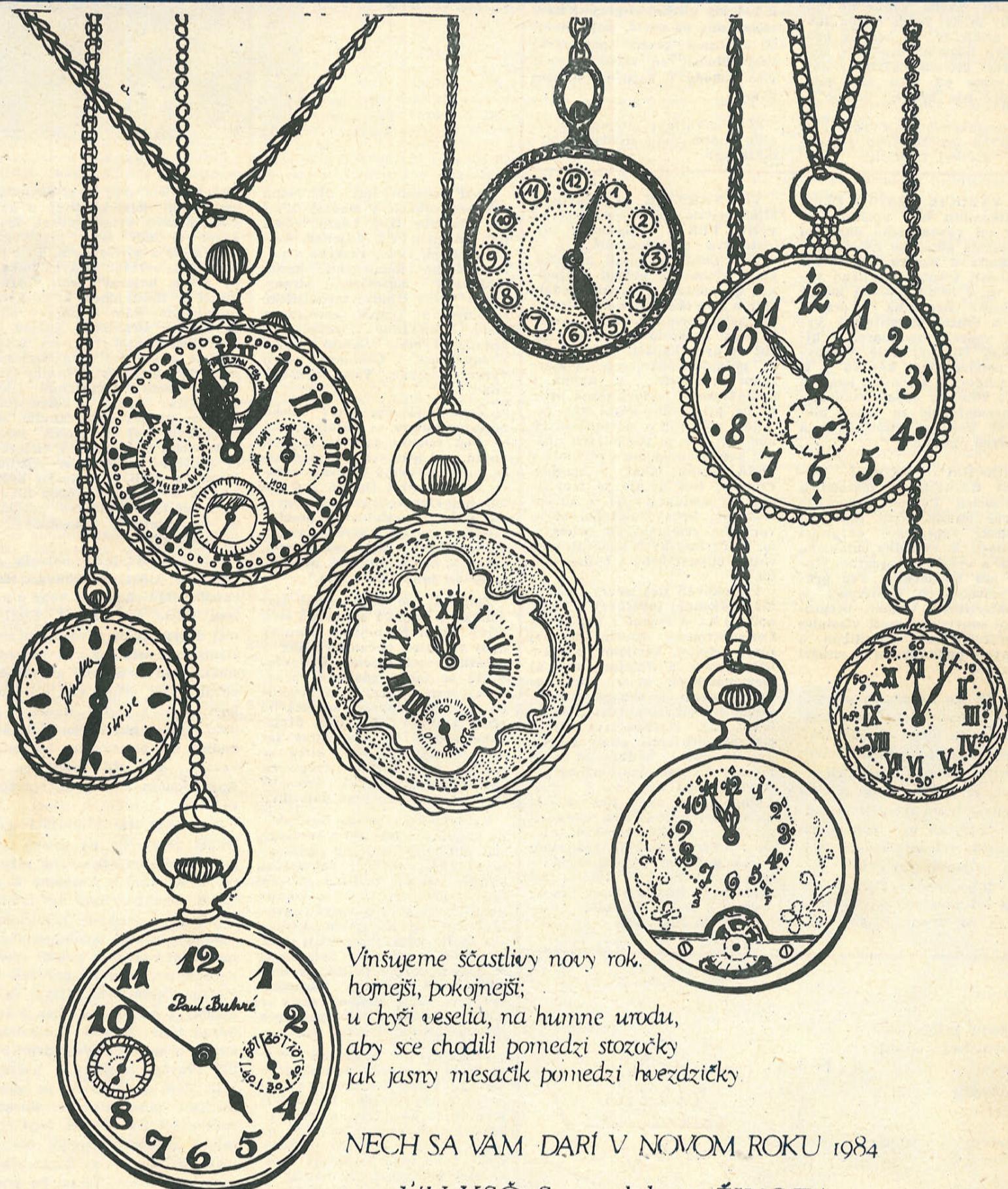

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JANUÁR • LEDEN • STYCZEŃ 1984 (ČÍSLO 308) CENA 8 ZŁ

Vinšujeme šťastlivy novy rok.
hojnejši, pokojnejší;
u chyži veselia, na humne urodu,
aby sce chodili pomedzi stozočky
jak jasny mesačik pomedzi hvezdičky

NECH SA VÁM DARÍ V NOVOM ROKU 1984

ÚV KSČaS a redakcia ŽIVOTA

„Chceme, aby Poľsko bolo bohaté na všetky tie hodnoty, ktoré sa najviac ceni. Teda bohaté spoločenskou zomknutostou okolo základných cieľov pre národ. Bohaté formou štátneho a spoločenského života, v ktorom budú účinne prekonávané chyby a slabosti. Napokon — Poľsko schopné tvoriť a prijímať to, čo je najlepšie a najmodernejšie vo vede a kultúre, v technike a organizácii života. Činiteľom našej sily je tiež to, že máme dobrých priateľov, že sme si opäť vydobyli dôstojne miesto v sponzorstve socialistických štátov. Dostávame od nich tak dôležitú pre nás bratskú pomoc.“

(Z novoročného rozhovoru gen. Wojciecha Jaruzelského s novinami poľskej televízie)

35. VÝROČIE VZNIKU PZRS. 15. decembra m.r. uplynulo 35 rokov od významného okamihu uzjednotenia poľského robotníckeho hnutia a vzniku PZRS. Pri príležitosti tohto dôležitého výročia sa v celom Poľsku konali slávnostné stretnutia veteránov boja a práce, priležitosné výstavy, vedecké semináre. V historickej Hlavnej aule Varšavskej polytechniky, kde sa v r. 1948 uskutočnil zlúčovací kongres PRS a PSS, sa konalo slávnostné zhromaždenie za účasti niekoľkých pokolení stranických a verejných činiteľov.

SKONČILA VÝROČNÍ VOLBENÍ KAMPÁŇ v základných organizáciach Poľskej sjednocenej dělnické strany. Nyní probíhají vojvodské konference, shrnující zkušenosť a výsledky minulého obdobia a vytyčující program činnosti pro budoucnosť. Pro průběh vojvodských konferencií je charakteristické vědomí bezprostrední souvislosti mezi vlastním vojvodstvím, jeho specifikou a odlišnými podmínkami a situací celé země.

VOLBY do národních výborů, jejichž volební období nyní končí, se budou konat na jaře 1984. Státní rada projednala návrh volebního řádu do národních výborů a předložila ho k veřejné konsultaci, která skončila 15. ledna t.r. Zároveň bylo rozhodnuto prodloužit volební období Sejmu a připravit program perspektívneho rozvoje Poľska, ktorý by byl programem v příštích volbách do Sejmu PLR.

V ČÍSLÉ:

V duchu priateľstva a bratskej spolupráce	4—5
Ján Strelec — rodák z Kacviny	8
Neúnavný krajan-ský činiteľ	10
Kráča k stovke	11
Hospodárenie 83	20

Dovolte, bych první novoroční písání věnoval všem bojovníkům za mír, nezávisle na tom, v které zemi žijí a jakým jazykem. (...) Přál bych si, aby jasnéji viděli svou budoucnost ti občané, kteří začínají samostatný život v době krize. Vidíme už cestu, jak ji překonat. Dává to zvláště možnosti mladým, kteří mají ambice zanechat vlastní stopu v proudu socialistických proměn. (...) A my všichni si přejmě navzájem mír na světě, stále plnější realizaci zásad společenské spravedlnosti ve vlasti a stále více pohody v každém polském domu.

(Z novoročního projevu předsedy Státní rady Henryka Jabłońskiho).

PAMÁTCE V. I. LENINA

Kresba
Tadeusz
Kulisiewicze

Před šedesáti lety, 21. ledna 1924 v Gorkách u Moskvy zemřel Vladimír Iljič Lenin, vlastním jménem V.I. Uljanov, velký myslitel, vůdce ruského a mezinárodního dělnického hnutí, zakladatel bolševické strany, vůdce Velké říjnové socialistické revoluce a tvůrce sovětského státu. Mimořádné zasedání ústředního výboru VKS(b) vydalo v souvislosti s Leninovou smrtí výzvu: „Straně. Všem pracujícím.“

„Zemřel člověk, který založil ocelovou stranu — hlásala výzva. — Pod ranami carismu ji vedl vpřed, pod jeho vedením nezlovně řady bolševiků bojovaly v roce 1905. Zamřel člověk, pod jehož bojovým vedením naše strana, v kouři střelného prachu, vítěznou rukou vytáhla rudou vlajku Října nad celou zemí, rozdrtila odpor nepřátel, potvrdila vládu pracujícího lidu.“

Zanechal po sobě první stát dělníků a rolníků na světě, stát, který již přežil nejtěžší zkoušky doby revoluce, občanské války a počátků socialistické výstavby. Světu se tehdy zdálo, že předčasná smrt vůdce ruské revoluce zabrzdí rozvoj sovětského státu. Leninovo dílo však přetrvalo dodnes. Z perspektivity téhle sedmdesáti let, které se zapsaly v dějinách světového komunistického hnutí, leninská teorie i praxe se plně potvrdila.

Komunistická strana Sovětského svazu, sovětský lid a sovětský stát důsledně dodržují leninské zásady ve vnitřní i zahraniční politice, vítězně realizují jednolivé etapy socialistické a komunistické výstavby a upevňují světový socialistický systém. Leninská teorie mírového soužití států s odlišným zřízením byla a je základem mírové politiky v mezinárodních vztazích. Rozhodně se staví proti studené válce a proti největšímu nebezpečí pro lidstvo, hrozobě jaderné války.

Pracující lid na celém světě zachoval Lenin v paměti jako člověka velké moudrosti, velkého internacionálistu, budovatele socialistického státu a zároveň prostého člověka, vnímavého na lidské křivdy. John Reed, americký komunista a válečný dopisovatel Velkého října, napsal ve své knize Deset dnů, které otáčely světem, že Lenin byl vůdcem milovaným a ctěným jako má-

lokterý. Celý svůj život občoval osvobození dělnické třídy z kapitalistického vykořisťování. Ziskával si lidi svou prostotou, srdečností a přirozeností. Učil je řídit stát, ovládat správné metody práce, bojovat proti byrokracie a lhůtěnosti k lidským problémům. Sám o sobě v odpovědi na stranickou anketu v roce 1920 napsal: 50 let, Rus; znalost cizích řečí: francouzsky, německy, anglicky (všechny tři slabě); ukončil gymnázium; jako externista udělal universitní zkoušky na právnické fakultě; za hraničemi byl v letech 1895, 1900—1905, 1907—1917, v emigraci (Svýcarsko, Francie, Anglie, Německo, Itálie). V Rusku bydlel jen u Volhy a v obou hlinich městech. Základní povolání — spisovatel, zaměstnaný v Sovnarkomu...

Naděžda Krupská napsala o Leninovi: „Byl pohyblivý, rád chodil... Rád chodil na hony a polese. Často se usmíval, úsměv měl dobrý, nikdy zdvořilostní ani zlomyslný, ach, jak se dovedl smát... Rád si hvízdal a prozpěvoval... Měl velmi rád přírodu, hory, lesy a západ slunce. Na oblečení mu nezáleželo. Měl rád hudbu, ale poslouchání ho unavaovalo... Měl rád Paetickou a Appassionatu a arie z Toreadory.“

Emigrační leta 1912—1914 uplynula především na polské zemi v tehdejším rakouském záboru, v Krakově a Poronině a v Bílém Dunaji. Tam se Lenin seznámil s polským dělnickým hnutím a poznal mnoho vynikajících představitelů polské inteligence, mj. Jana Kasprowicze a Stefana Žeromského. Stykal se s dělníky a poznal haličskou bídou. Odtud řídil činnost bolševické strany a spoluredigoval dělnický list Pravda, založený v květnu 1912. Živě si dopisoval se stranickými pracovníky v Rusku, řídil práci ÚV SDDS, psal rezoluce, přijímal delegace bolševiků přijíždějících z Ruska. Byl vězněn v Novém Targu. Po propuštění z vězení se přestěhoval s rodinou do Bernu.

Pohled do
Československa
str 16-17

PRE SPOLOČNÉ DOBRO

Od VII. celoštátnego zjazdu Zväzu dobrovoľných hasičských zborov uplynulo veľa času a napriek tomu členky a členovia ďalej diskutujú... Totiž na zjazde hovorili o podstatných otázkach. V správe hlavného riaditeľa PZU, predsedu HS ZDHZ dr. Anatola Adamského, ako aj vo výpovediach delegátov bolo konštatované, že v období politicko-spoločenských konfliktov v Poľsku hasiči úspešne prešli svoju vlasteneckú a občiansku skúšku. Neprerušene sa uskutočňovala záchranná, preventívno-propagačná, kultúrno-výchovná a organizačná činnosť, ako aj účasť na školeniach. Za tento čestný postoj prinášajúci hasičom poctu, hasiči vďačia pestovaniu dlhorodičov pokrovkových vlasteneckých a humánnych tradícii, svojej skutočnej demokratickej organizačnej samospráve. Tento postoj si získal uznanie spoločnosti, politických a administratívnych orgánov. Stal sa zároveň základným prvkom účasti všetkých zložiek Zväzu vo Vlasteneckom hnutí národnej obrody.

Bolo konštatované, že základnými úlohami Zväzu DHS sú:

- tvorenie a zovšeobecňovanie spoločenského protipožiarneho frontu;

- stála ideoovo-výchovná práca medzi členmi DHZ, ako aj v ženských a mládežníckych družinách DHZ;

- organizovanie — spoločne s Hlavným vedením hasičov a Ústredím PZU — súťaženia medzi DHZ, ako aj terénnyimi zložkami zväzu;

- stále zvyšovanie účinnosti preventívno-propagačných akcií, protipožiarnych kontrol, snaha naučiť spoločnosť protipožiarnej samokontrole;

- popularizácia verejnoprospešných prác, ktoré slúžia protipožiarnej ochrane, ako aj lokálnym potrebám;

- sivárieanie spoločenských podmienok pre zlepšovanie záchranných akcií v hasení požiarov, ako aj v odstraňovaní havárií alebo následkov živelných pohrôm;

- starostlivosť o stále vylepšovanie schopnosti členov DHZ, ako aj starostlivosť o zverené náradie;

- ďalšie upevňovanie už pôsobiacich územných a závodných DHZ, ako aj ženských a mládežníckych požiarnejch zborov, ako aj starostlivosť o zváčšovanie ich počtu.

Zväz tieto najdôležitejšie úlohy musí realizovať pomocou rôznorodých metód, ako aj dostupnými prostriedkami.

* * *

Delegáti hovorili o výsledkoch svojich jednotiek, ale aj o ešte sa prejavujúcich nedostatkoch sťažujúcich správnu pôsobnosť. Tu je niekoľko výpovedí:

Danuta Tersaová, náčelníčka gminy v Lužnej (Nowosączské voj.), predsedkyňa Gminného výboru Zväzu DHZ o.i. povedala:

"V gmine je sedem jednotiek DHZ zdržujúcich 240 členov, okrem toho máme jednu ženskú a dve mládežnícke hasičské družiny. Systematicky uskutočňujeme živú propagánu činnosť tak na dedinách, ako aj v sklánoch. Trikrát do roka kontrolujeme stav protipožiarnej bezpečnosti. Môžem konštatovať, že je uspokojivý, rolníci si už zvykli dodržiavať protipožiarne predpisy. A práve preto u nás už dávno netrestáme, ale ani požiare nemáme. Avšak chcela by som upozorniť na stav elektrických vedení v hospodárstvach, jednoducho je zlý, a v skutočnosti by bolo treba začať elektrifikáciu vidieka od začiatku. Preto si myslím, že by bolo dobre, aby vojvodské výbory DHZ, spolu s vojvodskými hasičskými veliteľstvami a Zväzom pre odborné doškolovanie zorganizovali kurz pre vytípaných hasičov z jednotlivých DHZ, ktorí by potom mali právo zakladávať nové a opravovať existujúce elektrické inštalácie. Boli by to tiež príjmy pre DHZ. Podpisujem sa tiež pod výpovedami delegátov, ktorí navrhovali zrušenie zákazu organizo-

vania zábor s alkoholem, ako aj umožnenie hasičom hospodárskej pôsobnosti.

Predsedca DHZ Tadeusz Wojtylo z Bystrej Podhalanskej (Nowosączské voj.) o.i. hovoril:

"V našej DHZ združujeme 57 členov, ako aj 25-členný orchester. Máme krásnu remízu, ktorú sme prednedávnom rozšírili a všetko robime v rámci svojpomocných prác. Sme dobre vybavení náradím o.i. máme tri bojové vozy, ako aj štyri motopumpy. O našom vyškolení nech svedčí fakt, že osemkrát sme dosiahli prvé miesto v športovo-hasičských závadoch na rôznych úrovniach. Dokonca sme sa zúčastnili ústredných závodov v Poznani, za čo sme obdržali automobil. Máme aj veľa starostí, predovšetkým finančných. Prečo musíme platiť 5,5 tis. zł za tonu koksu a 3,5 tis. za tonu uhlia, ako služby? Prečo nám zakázali organizovanie hasičských zábor s bufetom a alkoholom? Prečo DHZ nemôže viesť hospodársku činnosť? Prečo nejestvuje starostlivosť o systematické lekárske prehliadky? Máme predsa veľa výdakov na: údržbu remízy, náradia bojovej pohotovosti, kapelmajstra a veľa iných. Odkiaľ máme na to brať peniaze?

S veľkým rozhorčením o otázkach DHZ hovoril námestník predsedu HS ZDHZ a zástupca náčelníka DHZ — Stanisław Chowniak, z dediny Lopuszna (Nowosączské voj.):

"Naš DHZ vidieť nielen z Lopusznej, ale aj z okolia. Združujeme 32 ochotníkov hasičov. Náradie tiež nemáme najhoršie — bojový voz a tri motopumpy. Remízu sme vybudovali v rámci svojpomocných prác, nedávno sme ju rozšírili. Ale máme finančné ťažkosti. Cistiacie prostriedky tiež niečo stoja, oprava náradia tiež, vyvážanie smeti 2 000 zł, kurivo — koks 5,5 tis. zł, uhlie 3,6 tis. zł za tonu. A uniformy? Odkiaľ máme na to brať peniaze? Voľakedy sme organizovali hasičské zábor s bufetom a alkoholom; boli jediným prameňom našich ziskov. Neviem, kto to povedal, že my na záborach opíjame ľudí; tiež sme za trievosť. Ale tí, ktorí vymysleli pre nás taký zákaz, asi nikdy neboli na zábor, ktorú sme organizovali.

* * *

V predošom volebnom období Hlavná správa Zväzu DHZ niekoľkokrát hodnotila prácu DHZ, o.i. konštatovala, že vybavenie jednotiek základným hasičským náradím ešte nie je postačujúce. Zároveň odporúčali lepšiu konzerváciu objektov, náradia a protipožiarých zariadení ako doposiaľ.

Na VII. celoštátnom zjazde, ako aj počas výročnej volebnej kampane prihlásili veľa návrhov:

- nedostatočné priznávanie stavebných materiálov na výstavbu remíz a iných protipožiarých objektov;

- sú stále väčšie ťažkosti s obdržaním akýchkoľvek fondov z gminných úradov na účely DHZ;

- prejavuje sa chronický nedostatok akumulátorov a pneumatík;

- DHZ dostávajú náradie nie najlepšej kvality;

- je nedostatok finančných prostriedkov na nákup náradia pre kluby a hudobné nástroje;

- výrobňa hasičských uniform v Brzinenach neuspokojuje požiadavky DHZ najmä na uniformy a ochranú obuv, ako aj vychádzkové uniformy;

- nesvedomitosť vo vyplácaní kvót za parivo majiteľom traktorov používaných pre záchranné akcie;

- vydanie povolenia pre DHZ na hospodársku činnosť;

- zrušenie zákazu organizovania zábor s bufetom a alkoholom, keďže tento zákaz zabil DHZ základného prameňa ziskov.

Vymenoval som najdôležitejšie návrhy, hoci menej dôležitých je tiež veľa. Od ich rýchlej realizácie závisí správna pôsobnosť tejto skutočne spoločenskej organizácie zdržujúcej vyše 800 000 členov. Nesmieme tiež zabúdať na to, že za pomenovaním Dobrovolné hasičské zborov sa skrýva obrovské množstvo nezistnej práce, obetavosti a odriekaní ľudí, ktorí pomáhajú a zachraňujú iných, často pritom riskujú vlastné zdravie a život.

ZBIGNIEW RUTA

Záber zo zjazdu požiarnikov.

V DUCHU PRIATEĽSTVA A BRATSKEJ SPOLUPRÁCE • V DUCHU PRIATEĽSTVA

Na pozvanie ÚV PZRS, Štátnej rady a Rady ministrov PLR bola v Poľsku v dňoch 30.11.—1.12. m.r. na oficiálnej priateľskej návštive československá stranická a štátna delegácia na čele s generálnym tajomníkom ÚV KSC a prezidentom ČSSR Gustávom Husákom.

Počas návštavy, ktorá bola veľmi pracovitá a uplynula v srdečnom a priateľskom ovzduší, v duchu vzájomného porozumenia a dôvery, sa uskutočnili rozhovory vedúcich predstaviteľov PLR a ČSSR Wojciecha Jaruzelského a Gustáva Husáka. Obaja štátnici sa vzájomne informovali o situácii v našich bratských stranach a krajinách, zhodnotili spoluprácu medzi PZRS a KSC, PLR a ČSSR, posúdili perspektívky jej ďalšieho rozvoja, vymenili si názory na kľúčové otázky súčasnej situácie v Európe a vo svete, ako i v mezinárodnom komunistickom a robotníckom hnutí.

Wojciech Jaruzelski víta na letisku Gustáva Husáka

Gustáv Husák odovzdáva Wojciechovi Jaruzelskému Radu Klementa Gottwalda. Wojciech Jaruzelski odovzdal zase Gustávovi Husáku Veľkú stuhu Radu za zásluhy o PLR, udelanú k jeho 70. narodeninám.

Snímky: ČAF

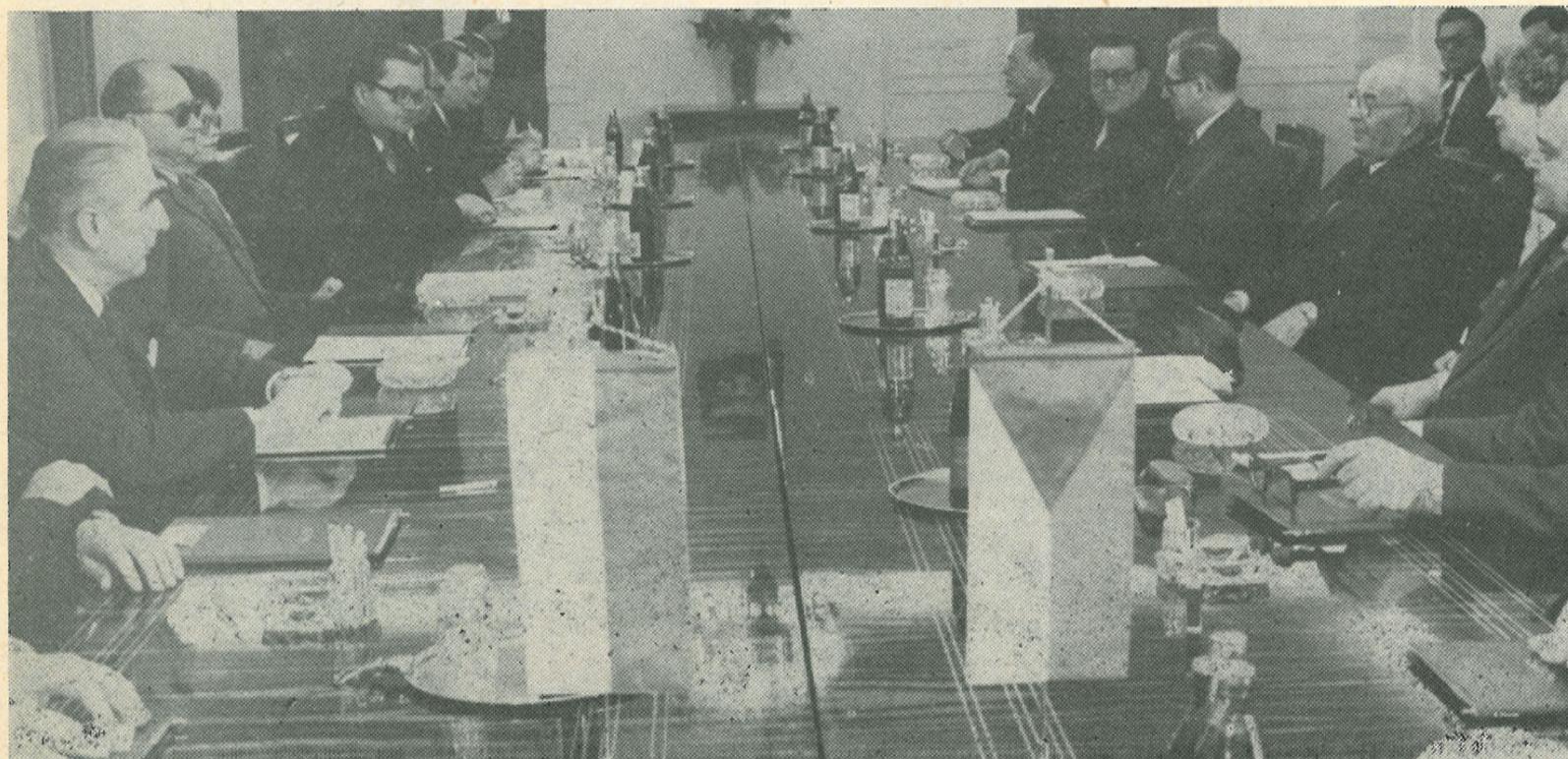
JEDNOTA IDEÍ, ZÁUJMOV A CIEĽOV

Priebeh rokovania potvrdil plnú jednotu ideí, záujmov a cieľov oboch našich strán — PZRS a KSC, ktorých spolupráca založená na zásadách marxizmu-leninizmu a socialistického internacionálizmu má rozhodujúci význam pri rozvíjaní priateľských vzťahov medzi našimi socialistickými štátmi a ich národmi. Tieto všeobecné vzťahy — konštatuje sa v spoločnom vyhlásení — sa úspešne rozvíjajú v súlade so Zmluvou o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci. Zároveň sa zdôrazňuje, že treba vyvíjať ďalšie úsilie pre rozšírenie a prehľbovanie tejto vzájomnej výhodnej spolupráce.

Hodno tuná podčiarknuť, že československá strana potvrdila plnú podporu politike PZRS, úsiliu vlády a všetkých vlasteneckých sil v Poľsku pri budovaní socializmu, konsolidácii spoločnosti a politickej i hospodárskej stabilizácií krajiny.

Poliakov, Čechov a Slovákov spája blízkosť historických osudov a skúseností — povedal W. Jaruzelski v prejave na slávnostnej večeri usporiadanej na počesť Gustáva Husáka. Spájajú nás tradície bojov proti spoločnému nepriateľovi, ktoré symbolizuje grunwaldské víťazstvo, bratstvo v zbrani na bojiskách druhej svetovej vojny, účasť Poliakov v Slovenskom národnom povstani a Čechov i Slovákov vo Varšavskom povstani.

Rozhovory medzi delegáciami PLR a ČSSR

MEDZINÁRODNÉ OTÁZKY

Pri preročovaní súčasnej medzinárodnej situácie sa zdôraznila roz-
hodnosť oboch strán a štátov aktívne prispievať k upevňovaniu jed-
noty, zomknutosti a obranyschopnosti členských štátov Varšavskej
zmluvy a vzájomne koordinovať postup pre zachovanie mieru a
zaručenie bezpečnosti národov. W. Jaruzelski a G. Husák vyjadrili
hlboké zneľúčenie v súvislosti s ďalším narastaním medzináro-
dného napätia, vyplývajúceho z horúčkovitého zbrojenia a najmä
začiatia rozmiesťovania nových amerických jadrových zbrani v zá-
padnej Európe. Preto PLR a ČSSR prijímajú s plným pochopením
a súhlasom rozhodnutie a opatrenia sovietskej vlády zamerané na
zaručenie bezpečnosti ZSSR a všetkých štátov socialistického spo-
ločenstva, ktoré boli oznámené vo vyhlásení Jurija Andropova z 24.
novembra m.r.

Obe strany sa plne zhodli v názore na význam Politickej deklá-
rácie pražského zasadania Politického poradného výboru štátov Var-
šavskej zmluvy a spoločného vyhlásenia vedúcich stranických a
štátnych činiteľov siedmich európskych socialistických krajín pri-
jatého v Moskve — v úsili o zachovanie svetového mieru. Odsúdili
agresívnu politiku Izraela na Blízkom východe a USA v strednej
Amerike, v tom agresiu proti Grenade, a vyjadrili podporu všetkým
pokrokovým silám vo svete.

Priateľské stretnutie s pracujúcimi v závode URSÚS

torú, ale díky rytmické práci bude překročen o 500 kusů. V oddelení montáže traktorů C-360 pracovníci přivítali hosty česky a slovensky. Vedoucí montáže Szczepan Rutkowski dva roky přepracoval v Brně a v Martině. — Odnesl jsem si od tamtého obdiv ke kázní, rozvaze a srdečnosti našich československých přátel, — říká. — A také přesvědčení, že všechny Slovany ne nedělí, ale všechno spojuje. Dělníci informují československé hosty, že Ioni i letos všechny montážní díly a náhradní součásti přicházejí z Československa pravidelně a přesně. V nejbližších letech bude Ursus vyrábět ročně dvakrát tolik traktorů než v minulých letech. Nadále se bude upevňovat spolupráce pracujících ze správlených závodů v Ursusu, Brně a Martině.

Na tribúne v závode URSÚS

Návštěva ve výrobních halách skončila. Hosté s Gustavem Husákem, Wojciechem Jaruzelským a Henrykem Jabłońskym se ještě setkali v závodním kulturním domu se společenskopolitickým aktivem Ursusu.

Na zakončení Gustáv Husák napsal v pamětní knize závodu Ursus: „Srdečně děkuji jménem československé stranické a státní delegace za milé přijetí ve Vašem závodě. Vysoko ceníme úspěchy, kterých kolektiv Ursusu dosáhl za 90 let existence závodu. Dobrý práce technický pokrok a hospodářnost pracujících Vašeho závodu přispívají k hospodářskému rozvoji celé Polské lidové republiky. Těší nás prospěšná spolupráce Vašich závodů s československým traktorovým průmyslem. Ze srdece Vám přejeme další úspěchy v práci pro místový rozvoj socialistického Polska.“

Stovky Varšavčanov prišli pozdravit vzácných hostů

Ceskoslovenská delegácia kladie veniec k hrobu Neznámeho vojaka

HOSPODÁRSKÁ SPOLUPRÁCE

Otázkám hospodárskej a vedeckotechnickej spolupráce byla v roz-
hovorech věnována veľká pozornosť. Přes složité podmínky se přiz-
nivě rozvíjí výměna zboží a výše vzájemného obratu. Nesmírně dů-
ležitá je koordinace společensko-hospodárskej politiky a prohlubování
vzájemné hospodárskej integrace. V této souvislosti se ve společ-
ném prohlášení poukazuje predevším na možnosti plnejšího využití
stávajúceho výrobného potenciálu, zejména ve výrobě traktorov a
zemědělských strojov, elektronické aparatury, v motorizaci, ve vý-
robě obrábcích, stavebních a textilných strojov, důlních a energetických
zařízení, jakož i v metalurgii a chemickém průmyslu pro
potřeby obou zemí i na vývoz na třetí trhy. Obě strany projevily
zájem o další možnosti investování do objektů, jejichž výstavba
v Polsku je již značně pokročilá, jakož i o prohloubení společného
úsilí pro rozvoj spolupráce v těch oblastech, které by přispely ke
snížení závislosti na dovozu z nesocialistických zemí, a tím k osla-
bení nepříznivých následků diskriminační politiky USA a jejich
sponzorů v NATO. Wojciech Jaruzelski v rozhovoru pro Rudé právo
rekli mi., že na mnoha úsecích se rozvíjí vzájemně prospěšné
investiční, stavební, instalační, surovinové, materiálové a vedecko-
technické služby. Dobrým příkladem jsou např. chemické závody
Duslo Šala v ČSSR, které staví polské podniky, a účast Českoslo-
venska na ukončení stavby továrny na žárovkové baňky v Pile
v PLR, jejíž výroba bude sloužit potřebám obou našich zemí.

SETKÁNÍ S PRACUJÍCÍMI

Příkladem vzájemné spolupráce a kooperace může být výroba
traktorů. Proto také Gustáv Husák a Wojciech Jaruzelski s členy
stranické a státní delegace ČSSR a stranickými a státními předsta-
viteli PLR se setkali s pracujícími v závodech Ursus ve Varšavě.
Ursus již 21 let spolupracuje s československým traktorovým prů-
myslem. Společně se závody v Martině na Slovensku vyrábějí nyní
těžké traktory od 70 do 150 HP.

Hosté navštívili mj. montážní halu traktoru C-14. Soudruh Husák
se zajímal o letošní úkoly. Plán předpokládal montáž 55 tisíc trak-

JÁN STRELEC

rodák z Kacvína

Rodisko, zem, matka. Slová, ktoré pre každého znamenajú tak veľa. Tá zem, ktorá nás zrodila a žíví tak, ako matka batola. Matka, Ty, ktorá si mu dala život, sama žijúc z matky zeme, ktorú vlastnými krojajmi sľz a potu si zavlažovala, lebo zmyslom tvojho života bol jeho život. To všetko, čo si mu dala a aj to, čo si mu dat nemohla, on vrátil nám, ktorí cítim sa byť Slovákm.

Rodisko. Práve to, ktoré prvé formuje, to, ktoré dáva pocit existencie a niekom zaraduje. Jeho rodisko — prekrásna hornospiská dedina, ktorá vypestovala v ňom pocit pre krásu, spev a hudbu.

To všetko: matka, matka zem a rodisko, a taktiež celý severný Spiš sposobili, že sa stal človekom, na ktorého táto zem može byť a tiež je pyšná.

Volál sa Ján Strelec, vysokoškolský profesor, pedagóg, zbormajster a hudobný organizátor, človek, ktorý sa mimoriadne začal pre rozvoj slovenského hudobného života, bol jedným z nás.

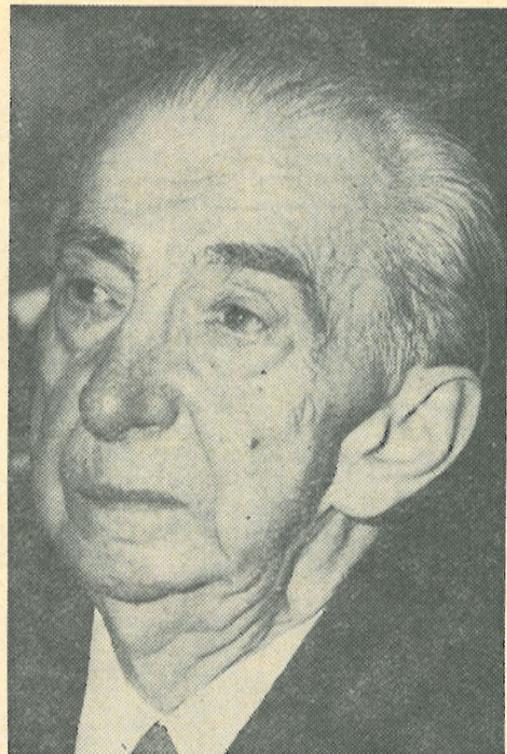
Osudy profesora Jana Streleca sú našej čitateľskej obci pomerne málo známe. Pamäťajú sa naňho väčšinou príbuzní a ďalší známi z rodného Kacvína. Pokusíme sa aspoň v skrátke priblížiť jeho mnohostranné úsilie a životnú cestu, ktorá je neodmysliteľne spätá so slovenským kultúrnym životom.

Profesor Ján Strelec pochádza z nášho, ešte stále panenskou čistotou zastretého se-

verného Spiša, z Kacvína. Dedinky pekne sa tiahnúcej širokou Kacvinskou dolinou pozdĺž rovnomenného podtatranského prameňa, nad ktorými sa pyšne vznášajú Belianske Tatry. Tuná, v Kacvíne sa 23.12. 1893 narodil Janko Strelec. Tuná staval prvé krôčky, tuná mu mamka, ako napokon väčšina matiek na hornom Spiši, spievala naše prekrásne hornospiské slovenské ľudové pesničky. V Kacvíne začal svoju edukáciu, v ktorej nadaný Janko pokračoval na Spišskej Kapitule a na konzervatóriu v Prahe, kde študoval dirigovanie a spev, zase hudobnú vedu a slavistiku na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity.

Po ukončení štúdia sa v roku 1916 vracia späť na svoj rodný Spiš, už nie do Kacvína, ale na Spišskú Kapitulu, kde pôsobí ako pedagóg na učiteľskom ústave. Zo Spišskej Kapituly však po troch rokoch odchádza už natrvalo do Bratislavu, ktorú opúšťa iba na krátke obdobie svojho pôsobenia na pedagogickej fakulte v Trnave. Po opäťovnom návrate do Bratislavu posobí na Hudobnej a dramatickej akadémii a po jej poštátnení a premenovaní, na ktorom má veľke zásluhy, na Štátom konzervatóriu.

Oslobodenie prebúdza v ňom mimoriadne nadšenie. Púšťa sa do práce možno povedať s dvojnásobnou vervou a energiou. Je to jeho prvé obdobie veľkej aktivity. Spomedzi viacerých funkcií a zásluh patrí sa spomenúť aspoň tie najdoležitejšie, ktoré plnil a mal.

Jednou z najväčších zásluh profesora Jana Streleca pre slovenskú kultúru okrem už spomínaného príspevku k rozvoju konzervatória, je priekopnická práca pri zakladaní Vysokej školy muzických umení v Bratislave. Ako organizátor a zakladateľ VŠMU sa stal jej prvým rektorm (1949–50), neskôr prorektorm a vedúcim Katedry spevu a opernej reprodukcie. Frednášal dirigovanie zboru, dejiny hudobnej výchovy a hlasovú výchovu. Veľký význam má taktiež jeho dirigentská činnosť, činnosť zbormajstra Speváckeho zboru slovenských učiteľov, neskôr Speváckeho zboru slovenských učiteľov, práca na poverenictve školstva a osvety, ako aj činnosť vo funkcii riaditeľa Slovenskej filharmonie. Významné sú jeho zásluhy na rozvoji hudobného divadelníctva a tanečného umeleckého školstva, kde vyučoval a vychoval stovky žiakov. Ako pedagóg — dirigent vychoval viacerých dirigentov popredných zborov na Slovensku.

Profesor Ján Strelec vykonal tiež mimořiadne hodnotnú prácu pre zrod a formovanie slovenskej hudobnej kritiky. Je autorem niekoľkých príručiek z hudobnej metodiky a hudobnej psychológie atď.

Za svoju mnohostrannú a mnohorakú činnosť boli profesor Strelec viackrát vyznamenaný. Vyznamenali ho o.i. Za zásluhy o výstavbu (1963), Radom práce (1968) a zlatými medailami Vysokej školy muzických umení a Univerzity Komenského.

Je to iba výber z bohatej činnosti a úsilia, ktoré profesor Ján Strelec venoval svoju každodennou prácou rodnému Slovensku.

Takto písal o ňom v smútočnom článku dva týždne po jeho smrti (28.11.1975) národný umelec Alexander Moyzes:

„Odišiel od nás dobrý človek. Nenápadne a neočakávane. Žil svoj život zväčša sám. Azda aj preto bol jeho odchod taký nenápadný. A neočakávaný zasa preto, lebo bol ešte donedávna medzi nami ľuďom a neúnavaný v práci. Obdivovali sme ho tak, ako teraz futujeme, že nás opustil. Zabúdali sme o tom, že už má osem krížikov za sebou. Bol by sa určite urazil, keby sme mu akokoľvek dali najavo našu útu, aká patrí starým ľuďom. Keď bol medzi nami, bol — bez ohľadu na vek — jedným z nás. Osobnosť prof. Jana Streleca a vývoj nášho hudobného života za vyše polstoročie sú nerozlučiteľné. Nepoznám ani jeden pracovný úsek, kde by bola chýbala jeho pomocná ruka (...).“

LUDOMÍR MOLITORIS

Prof. Ján Strelec medzi žiakmi Konzervatória v Bratislave

Snímky: ČSTK

VECNE V ZÁUJME SPOLOČNOSTI

Nová Bela bola v nedeľu 23. októbra min. roku dejiskom výročnej porady ústredného výboru a aktívku KSČaS, ako aj dopisovateľov a spolupracovníkov Života. Prišlo na ňu vyše sto krajjanov skoro zo všetkých mestských skupín na Spiši, Orave a zo Zelova. Medzi účastníkmi boli srdiečne vítaní krajanmi pozvaní hostia: predstaviteľ Administratívneho oddelenia ÚV PZRS Wojciech Klimek, zástupkyňa Spoločensko-administratívneho odboru Ministerstva vnútra Barbara Siejko, prvý tajomník Mestsko-gminného výboru PZRS v Novom Targu Marek Griglak, st. inšpektor Kuratória osvety a výchovy v Nowom Sączi Jan Jagla a zástupca Spoločensko-administratívneho oddelenia Vojvodského úradu v Nowom Sączi Ryszard Aksamit.

Témou rokovania, ktoré viedol predseda ÚV a šéfredaktor Života Adam Chalupec, boli o.i. otázky organizačnej a kultúrno-osvetovej činnosti Spoločnosti, problematika Života, realizácie krajanských návrhov a požiadaviek predložených ústredným a vojvodským orgánom.

Porada sa začala tradične problematikou Života — vyriešením súťaže v získavaní jeho predplatiteľov a otázkami ďalšieho rozšírenia radov čitateľov nášho časopisu. Prítomní konštovali, že je nutné zvlášť zdôrazniť — že sa nemožno uspokojiť s dosiahnutými výsledkami v propagovaní Života, ale treba neustále dbať o rast jeho čitateľskej základne, čo je povinnosťou každého aktivistu a každej krajanskej obce.

Veľmi milým momentom bolo odovzdanie cien víťazom každoročnej súťaže Života o Zlaté pero, v ktorej tri rovnocenné prvé miesta obsadili Zenon Jersák zo Zelova, Jozef Mirga z Novej Belej a Ján Halač z Jablonky. (Zoznam laureátov súťaže na str. 22).

Tážiskom novobelskej porady bola živá, večerná a otvorená diskusia, ktorá trvala skoro päť hodín a zúčastnilo sa jej vyše dvadsať krajjanov. Prevládala v nej starostlivosť o dnešný deň a budúcnosť našej krajanskej

organizácie. Všetci sa zhodli v názore, že podmienkou ďalšieho úspešného rozvoja Spoločnosti je všestranná aktívna činnosť každého z nás, ktorá by prinášala konkrétné výsledky, viditeľné v každej krajanskej obci. Výsledky, ktoré by boli dôkazom živého spoločenského a kultúrneho krajanského diania. Preto sa hovorilo nielen o tom, čo tejto činnosti prospieva, ale aj o tom, čo ju brzdi.

Zvlášť veľa pozornosti venovali krajania otázkam školstva a výchovy mladého pokolenia. Konštovali, že v poslednom období nám sice pridobili školy, kde sa vyučuje slovenčina a teda aj žiaci na tomto vyučovaní, ale na druhej strane existuje celý rad rôznych prekážok a nedostatkov, nezávislých od Spoločnosti, ktoré brzdia rozvoj výuky rodnej reči. Už mnoho rokov — zdôrazňovalo sa v diskusii — sa školy boria s tým istými ťažkostami ako napr. nedostatok niektorých príručiek bud' učebných pomôcok, nízka úroveň výuky v niektorých školách spôsobená nedostatom vysokokvalifikovaných učiteľov a pod. Už je najvyšší čas — postulevali — odstrániť všetky existujúce nedostatky a ťažkosti.

Podobne tie isté problémy sa už dlhší čas cpakujú v oblasti kultúrnej činnosti KSČaS, najmä v krajanskom ochotníckom hnutí. Diskutéri otvorené poukazovali na také problémy ako trebars nedostatok odbornej, inštrukčno-metodickej pomoci súborom, nedostatočné vybavenie krojmi a hudobnými nástrojmi atď., čo v spojení s nedostatom finančných prostriedkov na služobné cesty a cesty súborov, aký sa prejavil v minulom roku, nielenže stáhuje, ale priam znemožňuje širšiu pôsobnosť. A predsa podobných ťažkostí je oveľa viac. Spolu tvoria bariéru, ktorú — čo mnohí podotýkali — treba bezpodmienečne prekonáť.

Jednou z podmienok náležitého rozvoja činnosti KSČaS je dôsledná realizácia všetkých návrhov a postulátov na adresu ustredných, vojvodských a gminných orgánov, na stolencích krajanmi na 2. a 3. plenárnom

zasadnutí ÚV a dosiahnutých v dohodách Spoločnosti s vojvodskými orgánmi v Nowom Sączi z 3.II. a 9.III.1983. A hoci sa niektoré začalo plniť, ako trebars dvojzásadené tabuľe na obchodach, bud' niektoré kultúrne či školské otázky, jednako žiadna z nich nie je úplne doriešená, aj keď termín realizácie uplynul už dávno. Je to mimoriadne dôležité najmä teraz, pred bližiacim sa VII. zjazdom KSČaS, na ktorý by naša Spoločnosť mala prísť s určitými konkrétnymi výsledkami a vybavenými otázkami, k čomu delegátov tohto najvyššieho krajanského fóra zaviazali členovia jednotlivých mestských skupín a obvodov.

Mnoho hlasov v diskusii bolo venovaných Životu. Všetkým sa páči nový formát a grafická úprava nášho časopisu, podobne ako jeho obsahová stránka. Jediná stáťnosť sa týkala oneskoreného vychádzania a nedorečovania Života čitateľom poštovými úradmi v niektorých obciach, v súvislosti s čím sa obracali na príslušných predstaviteľov stránických a administratívnych orgánov o pomoc vo vyriešení týchto otázok. Diskutovalo sa taktiež o potrebe rozšírenia spolupráce s československými kultúrnymi ustanovizňami, v tom aj pohraničnej kultúrnej výmeny, o vyriešení otázky sídla ÚV a jeho vybavení, o predchádzaní škodlivým informáciám o Spoločnosti v tlači a iných otázkach.

Slova sa ujali aj hostia. Predstaviteľ Administratívneho oddelenia ÚV PZRS Wojciech Klimek hovoril o.i. o dnešnej neľahkej situácii v krajine, ktorá vyžaduje od každého zvýšenú pracovnú aktivitu, zaujal po stopi k niektorým krajanským návrhom a zdôraznil, že Spoločnosť môže vo svojej činnosti vždy počítať s podporou strany a štátnych orgánov. Zase zástupca Kuratória osvety a výchovy Jan Jagla zaujal stanovisko k prípomienkam týkajúcim sa školstva a zdôraznil, že školské orgány sa snažia plne realizovať požiadavky krajjanov, čo si však vyžaduje istý čas, lebo naraz sa nedá všetko urobiť.

Prijemným zavŕšením porady, ktoré pripravili jej hostitelia z Novej Belej, bol krátky kultúrny program. Vystúpili v ňom žiačky miestnej základnej školy s peknými recitáciemi slovenských básni, ako aj novobel'ský súbor MS, ktorý predviedol niekoľko zaujímavých ukážok zo svojho speváckotanečného programu.

JÁN ŠPERNOGA

PRÍTAŽLIVÉ MIESTO, ALE...

Asfaltová cesta sa končí pred kostolom, ďalej autobus nejde, pretože chýba cesta. Keď chceme prísť do ktorokoľvek chalupy v dedinke Podškli, musíme — dobre šliapť — lebo do každej je ďaleko... Obec leží v prekrásnom zákuťi, domčeky sa túlia k svahom hôr, sú prepletené lesom. Vysnívané miesto k oddychu, ale... turistov tu nestretnete ani so sviečkou v ruke.

Do gázdovstva Mariána Pytláča je hodný kus cesty: Kým som tam došiel, bol som poriadne unavený. Ponáhal som sa, lebo vela času na rozhovor som ne-

mal. Prečo? Autobus do obce chodi len dvakrát cez deň. Výstavbu cesty už začali, vysypali drobným štrkcom asi 800 metrov. A to je všetko. Nie je to daromná práca? Áno, daromná, lebo priekopy po bokoch nie sú vykopané, okraje cesty nie sú hotové. Keď tá cesta prezimuje, ako bude vyzerat na jar?

Napriek peknému a slnečnému počasiu v tomto období je v horách veľmi chladno. Zato iba krajana Mariána ma prijala opravdivým teplom domova. A rozkošná a usmievará matka — horúcim čajom a chlebíčkami,

Gázdovstvo Mariána Pytláča — je na horské podmienky — veľké, 10-hektárove, ale v tom je 3 ha lesa, ďalších 7 ha je v niekoľkých desiatkach kusoch. Ako potom dobre gázdovať?

— Áno, ťažko je dosiahnuť uspokojivé výsledky v takomto gázdovstve — povedal kraján Marián.

— Aby čokoľvek mal, treba vynaložiť veľa úsilia. Na to sme si už zvykli, a predsa si nejak poradíme. Na naše podmienky, tento rok bol dobrý. Úroda zemiakov bola výborná (220 q z ha), jačmeň a oves bohatu sypaní. Z lúk som zobrať tiež hodné sena.

— Aké chovám zvieratá a dobytok? Mám tri dojnice; mesačne predavám 280–300 litrov mlieka; mnoho nechávam doma, lebo je naším základom v našom jedálnom lístku. Chovám tiež 10 oviec. Prečo nie viac? Pre ich chov nie sú dobré podmienky. Keby som mal lúky a pastviská v jednom veľkom kuse, určite by som choval viac. Ošípaných

mám toľko, že mi stačia pre vlastnú potrebu.

Obec Podškli leží na okraji gminy Czarny Dunajec a akoby gminný úrad na ňu zabudol. V podstate ju umelo pripojili k tejto gmine, predtým patrila gmine Jablonka. Bolo to nielen bližšie, ale aj lepšie...

— Už niekoľko rokov, na každej obecnej schôdzke, sme sa domáhali výstavby novej cesty z Podškla do Podvľka. Začali stavať v minulom roku — hovoril kraján Marián. — Ale čo je to za stavba? Jedno robia a po bokoch sa ničí. Mali ste to možnosť vidieť sám, priekopy nie sú vykopané a voda zlieva polia, pripustí sú zasypané. Jedným slovom, fušerská robota.

— V skutočnosti je aj obchod, ale v súkromnom dome, bez skladu. Stará chatrč, hodi sa leu na rozobranie. Občania sa odávna dožadovali nového obchodného domu. Určili sme už aj

POKRAČOVANIE NA STR. 22

VLADIMÍR ILJIČ LENIN

22. IV. 1870 – 21. I. 1924

**VLADIMÍR
MAJAKOVSKÝ**

Lenin žije

Je na čase
o Leninovi
začít vyprávět.
Ne proto snad,
že žal nás
dobou ztich!
Nastal čas,
neboť hořký žal až teď
do mozku vnikl
ostrou bolesti.
Nastal čas
znovu
leninská hesla rozvichřit!
Cožpak se
rozplynout smíme
v slzách a štkání?
Lenin teď
více než dřív
žije a bude žít,
jsa
našim vědomím
silou
a zbraní.

SLOVNÍK ŽIVOTA (107)

Dnes uvádzame ďalšie príklady slov, ktoré rovnako znejú, ale majú iný pravopis a význam.

y, ý

pýš sa (od pýsiť sa niečim)
pýtať (žiadat)
dopyt (po tovare)
prepých (nádhera)
prikyt sa (dekom)
sykat (syčať)
sykot (pary)
syn, syna
syr, syra
syrovník (koláč)
sýta (najedená)
dosýta (sa najest)
vydat (nariadenie, dcéru)
vyťať (strom)
výza (ryba)
nazývať, pozývať, prezývať,
vyzývať, výzvať

i, í

podpíš sa
pitvať (mŕtvolu)
dopiť (vypíti do dna)
prepichnúť (uchó)
prikríti sa (protiviť/sa)
sikať (striekať)
sipot (hadá)
siná (belasá, modrá)
síra (nerast)
sírnik (zlúčenina síry)
sitá (množné číslo od sito)
do sita (sypať múku)
vídať (často vidieť)
vítat (hosti)
víza (množné číslo od vízum)
zívati (ústami),
zívnut,

k.gruntowa
księgarnia
księgarz
księgować
księgowość
księgowy
księgozbiór

księstwo
księżna
księżniczka
księżowładztwo

księżyce
księżycowy
ksyk
ksykać
ksylofon
ksztalcic (się)
ksztalt
ksztalty ciała
ksztaltka
ksztaltować
ksztaltować się
kszyk
kto
ktobądź,
ktokolwiek
którędy
którędykolwiek

pozemková kniha
knihkupectvo
knihkupec
účtovať
účtovníctvo
účtovník
knižnica, zbierka
knih
kniežatstvo
kňažná
princezna
vláda kňazov,
teokracia
mesiac (luna)
mesačný
sykot
syčať
xylofon
vzdelať (sa)
tvar
telesné vnady
tvárnica
tvarovať
tvoriť sa
sluka
kto
ktokolvek
ktosi
kade, kadiaľ
kadekołvek,
hocikade

pozemková kniha
knihkupectví
knihkupec
účtovat
účetnictví
účetní
knihovna, sbírka
knih
knížectví
kněžna
princezna
panování kněži,
teokracie
měsíc
měsíční
sykot
syčet
xylofon
vzdělávat (se)
tvar
tělesné vnady
tvárnice
tvarovat
tvořit se
sluka
kdo
kdekoli
kdosi
kudy
kudykoliv

Upozornenie: meno hlavného mesta Ukrajiny pišeme v slovenčine s tvrdým „y“: Kyjev. Staršia forma bola Kijev. Podobne mesto na Morave: Kyjov.

POLSKY
książkowy mół
księga

SLOVENSKY
knihomol
kniha

ČESKY
knihomol
kniha

Otroci ženského rozmaru

Osem mužov za stolom na pódiu. „Up“, kričí muž vpravo. „150, 160, 170...“ počítá muž uprostred. Oproti nim z lavíc stúpajúcich v polkruhu ako v antickom divadle vystreľujú ruky. „Up, up.“ „180, 190... 190 prvý raz, 190 druhý raz. Up... 200...“! Sála zašumela. Vtom sa zdvihla ešte jedna ruka. „220...“, vykrikne predsedajúci. Zdvihnutá ruka sa rýchle stiahne a zatiaľ čo opakována suma sa nesie tichom, jej majiteľ otepľava prsty, akoby si práve siahol na rozpálenú pec. Kladivko udrie. „Je to vaše“, hľasi predsedajúci a ukáže prstom. A sála sa zaťina smiat.

„Ten to odniesol,“ hovorí polohlasom muž po mojom boku, nákupca československého Kara-exportu. „Keď sa človek nechá vyprovokovať je koniec. Popáli sa, ani nevie ako. To sa stáva hlavne nováčikom. Keď ja som prvýkrát nakupoval, skoro som dostal infarkt. Srdeč mi tľklo, až sa mi triasol celý kabát a hrkotali ceruzky.“ Medzitým už opäť udrel kladivko. A tak to pôjde od rána do večera, celý týždeň. Som na najväčnej svetovej aukcii kožušín v Leningrade.

Pozeral som na napäťe tváre mužov a mysel som na slová, ktoré som viera počul od jedného z nich: „Jediným pánom aukcie sú ženy. Ony stanovujú ceny. My sme iba otrokmi ich rozmarov.“ Potom sa usmial a dodal: „cez peňaženky ich manželov.“

Vraj sú tri dary, ktorími muž vždy poteli každú ženu. Kvet, šperk a kožušina. Z nich kožušina najčastejšie podlieha móde. „A tá je nevyspitatel'ná“, hovorí A.J. Arionwitsch z Paříža, jednička medzi obchodníkmi, potomok rodu, ktorý sa kožušinami zaobrá už stáročia. Pred desiatimi rokmi sme cheeli uviesť na trh dlhevlásé kožušiny ako líšku či rysa, ktoré vtedy vôbec nešli. Hovorili sme návrhárom parižskej haute couture: skúste to, zaplatíme vám, tie kožušiny sú teraz skoro zadarmo. Nepodarilo sa to. Vytvoriť módu — to nestáť, ženy ju musia prijať. A teraz sa neraz bláznia za líškami. Za dva roky sa ich cena strojnásobila.“

„Ktorá kožušina je podľa vás najkrajšia?“ spýtal som sa. Zavrtel hlavou. „Túto otázkmu kladie veľa žien: poradte mi, ktorý kožuch je krásny? Ten, ktorý sa vám páči — hovorím — je najkrajší. Teraz sa vám páči a o dva roky sa vám už nebude páčiť, zatiaľ čo pre mňa je stále rovnaký. Zdvihol oboťie a dodal: „Obchodník s kožušinami nekupuje podľa svojho výkusu, ale podľa inštinktu. Neviete, čo bude žena chcieť o páč minút a musíte nakupovať tovar, o ktorom predpokladáte, že sa jej bude páčiť na budúcu zimu. Keď to uhádnete na sedemdesiat percent, tak to je dobré; keď na sedemdesiat, je to vynikajúce.“

DVANÁST NAPOSLEDY

Slovo aukcia znamená zvláštnu formu verejného predaja, keď sa ponuka a požiadavka po určitom tovare sústredia na jednom mieste a cena sa vyvoláva: kúpi ten, kto ponúkne najviac. Ponúka sa cena jednej kožušiny, ale predáva sa celý balík, ich počet je uvedený v katalógu. Taký balík sa nazýva lot a obsahuje kožušiny tej istej kvality. Ich množstvo sa líši podľa toho, o aké zvieratá ide: veveričiek kožušin býva až 300 kusov, sobolích 40—80 kusov, líšiek či rysa okolo dvadsať. Niekedy je viac lotov rovnakej alebo veľmi podobnej kvality zhrnutých do tzv. stringu, označeného v katalógu. (...)

A teraz vstúpme do aukčnej siene v modernej budove sovietskej vývoznej spoločnosti Sojuzpušnina na Moskovskom bulváre v Leningrade a sadnime si vedľa nakupo-

vača československého Kara-exportu. Menuje sa Josef a má tridsaťtyri rokov. (...)

Predávajú sa práve lesné kuny. Náš nákupca otvára katalóg a uvolňuje si kra-vatu. Hlavný nákup — tentokrát to bol perzián — už vykonal výber, dnes bude iba „preberať“. Ale jednu alebo dve stovky kuničiek kožušin by v Prahe privítali. Chvíľu sleduje ceny, konzultuje poznámky v katalógu týkajúce sa kvality jednotlivých lotov. Prvýkrát licituje, potom znova a na koniec to necháva. Cena sa pohybuje medzi 17 a 20 dolárov a zdá sa mu privysoká. Skúša to ešte niekoľkokrát, ale zakaždým odstupuje. Zdá sa mi, že zaťina byť trocha nervózny.

Napokon ja tiež. Je to neuveriteľný zhon. Ceny vyvolávajú v angličtine a čísla lietajú ako výstrely z guľometu. Skôr ako si človek utrie nos, kladivko klepne a hra o 300, 400 dolárov, toľko stojí jeden lot, je skončená.

Naraz spozornie. Na svetelnej tabuli nad pódiom vyskočilo číslo nového lotu a bleskový pohľad do katalógu zistuje, že lot tohto čísla spojený s ďalšími troma lotmi dostronu, ktorý obsahuje 425 kožušín. Je to veľa, kuny sa používajú len na čiapky alebo goliere a nie každý bude mať záujem o tak veľké množstvo. (...)

Josef sa predklonil a uprene hľadi na majiteľa, ktorý sedí bokom pred nami. V okamihu, keď predseda doňa číslo tretieho lotu a chystá sa klopniť kladivkom, majiteľ zdvihne ruku a zavolá: Only twu! — Len dva! A to je naľa chvíľa, pretože v takom prípade sa zbývajúca časť stringu nelicituje a priklepáva sa za predošlu cenu. Josefova ruka vyletí a spolu s ňou niekoľko ďalších. „Je to vaše,“ ozve sa z pódia a prst mieri na náš stôl.

„To je fajn, že som sa práve pozrel,“ po-vie Josef a je spokojný, pretože počítal, že kuny pod pätňásť nedostane. Po tvári sa mu rozleje chlapčenské štasticie a dodáva: „To bude mať starý radosť,“ čím myslí na riadenie.

PRSTY KARTÁRSKEHO HRÁČA.

Zajtra sa budú licitovať líščie kožušiny a pretože by sme ich tiež potrebovali niekoľko kúpiť, vydávame sa do skladov, umiestnených v tej istej budove. (...)

Na stole sa strieda jeden zväzok červených líšiek za druhým. Josefove prsty pri-pomínajú prsty kartárskeho hráča. Krátkym trhnutím zväzok rozprestrie. Potom berie jednu kožušinu za druhou, prejde ju prstami, aby zistil hustou a dĺžku vlasov a rýchlym pohybom obráti z brucha na chrbát a späť, aby posúdil sfarbenie. Potom ju zvláštnym spôsobom prehne a pomyká ňou. Ozve sa plieskajúci zvuk. „Počujete?“ pýta sa. „Tu to zvoni. Takej sa hovorí papierová, pretože nemá dobrý remeň.“ A do katalógu si k tomuto číslu píše NE. „To je tovar!“ hovorí o chvíľu. A s rozkošou borí prsty do nádherných ryšavých líšiek, ktoré žiaria ako dragokam. Prehne ich a pomyka. Kožušiny iba ticho zašumia. „Tie budú mastné, pojmenovaná a piše do katalógu OK — PLNÉ.

Ceskoslovensko sice vyváža do zahraničia niektoré kožušiny z umelého chovu, ale predovšetkým vyváža kožu inársku prácu, ktorá má dlhé tradicie (už z 13. storočia sú zmienky o tzv. bielych obuvníkoch, na rozdiel od čiernych obuvníkov, ktorí šili topánky) a po vojne, keď náš kožušinársky priemysel zjednotili a znárodnil, dosiahol svetovú úroveň. Mnoho zahraničných zákazníkov si u nás necháva kožušiny vyrábať predov-

šetkým ondatry, králiky, veveričky, jahňatá, na ktoré máme vynikajúcu chemickú technológiu spracovávať na polokonfekciu.

Presvedčil som sa o tom na vlastné oči. Sedeli sme pri obede, keď za Josefom prišiel taliansky nákupca. Práve dostal z Ríma pokyn, aby nakúpil 100 000 veveričiek a potreboval by ich spracovať. Lenže je piatek, nás nákupovač už uzavrel rad podobných kontraktov a nevie, či bude voľná kapacita. Volá do Prahy a ľaká na odpoved.

O druhej začína aukcia licitáciou veveričiek a Praha sa neozýva. O ďalší na tri konečne zvoní telefón a Josef sa rúti po schodoch do aukčnej siene. Už od dverí dává znamenie zblednutému Talianovi: kupuj!

(Z knihy reportáži Jiřího Janouška
Na vlastnej koži, Práce, Praha 1982. Sprac.
P.P.)

Neúnavný krajanský činatel

Dejiny našej Spoločnosti sa úzko spájajú s menami desiatok ba stovák obetavých krajanov, ktorí našej organizácii a celému krajanskému dianiu venovali všetky svoje sily, um a predovšetkým srdce. Jedným z najaktívnejších a najobetavejších od vzniku KSČaS podnes je kraján EUGEN KOTT z Dolnej Zubričice.

Narodil sa 14. apríla 1919 v pomerne chudobnej roľníckej rodine ako najmladší zo štyroch detí. Od útlej mladosti musel fažko pracovať. Mal sotva 15 rokov, keď mu zomrel otec. Zostal sám s matkou. A keďže súrodenci už neboli doma, celá ľáčka vedenia gazdovstva spadla na jeho plecia. Bolo to mimoriadne ťažké obdobie v jeho živote, vlastne živorenie.

Ked' mal 20 rokov, vypukla vojna. Hoci bol jediným živiteľom rodiny, musel v r. 1940 narukovať do Dolného Kubína a o dva roky neskôr bol so svojou jednotkou vyslaný na východný front. Tam časť príslušníkov armády prešla na sovietsku stranu a ďalší — medzi nimi aj kr. E. Kott — udržiaval úzke styky so sovietskymi partizánmi a všemožným spôsobom, hoci tajne, im pomáhal i v ich boji s nacistickým okupantom. Ked' jednotku stiahli späť, kr. E. Kott bol demobilizovaný a vrátil sa domov.

Ked' v auguste 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie a bola vyhlásená mobilizácia, kr. E. Kott sa hned hlásil v D. Kubíne a bol zadelený k 6. pešiemu pluku, ktorý zasiahol do bojov vo viacerých oblastiach od Ružomberka po Banskú Bystricu. Po zatlačení povstania do hôr prešiel kr. E. Kott s niekoľkými spolubojovníkmi do babiohorskej oblasti, kde pokračoval v boji v súlinnosti so sovietskymi partizánmi až do oslobodenia tejto oblasti sovietskou armádou.

V r. 1946 sa E. Kott oženil s krajankou Angelou Pavlákovou z Dolnej Zubričice. Pribrali nové povinnosti, starostlivosť o výchovu detí — dvoch synov a dcér. Napriek tomu nestránil od verejnoprospešnej, spoločenskej činnosti. Naopak. Ked' sa v r. 1946 začalo na Orave organizovať krajanské hnutie, bol medzi prvými, ktorí sa doň zapojili. Taktiež spomína na tie iste roky:

— Na našej Orave bolo od začiatku silné slovenské národné cítenie. Preto sme rozmyšľali ako krajanskému hnutiu dať organizovanú podobu. Spolu s viacerými akti-

vistami ako J. Kovalík, A. Cisárik, A. Šperlák, L. Karnafel a ďalšími sme sa najprv začali schádzať po domoch a rádi, ako založiť slovenský spolok. Nemali sme žiadne skúsenosti a tak sme pákrát zašli po radu i do Katovie na konzulát ČSSR. Postupne sa k nám pripájali ďalší aktivisti. Začali sme chodiť po oravských dedinách, organizovali sme schôdzky krajanov a zakladali sme miestne skupiny. V priebehu roka vzniklo vo väčšine obcí. U nás v prvom výbere mi krajania zverili funkciu pokladníka. Potom prišiel rad na obvodný výbor v Jablonke, ktorý sme založili v r. 1948...

Kraján E. Kott patril taktiež k iniciátorom slovenského vyučovania v oravských a spišských školách. Veľa práce a úsilia vynaložil pri založení slovenského lýcea v Jablonke. Patrí k spoluorganizátorom krajanského časopisu Život, je členom jeho redakčnej rady a obetavým propagátorom a dopisovateľom. Má rád krajanskú prácu, nevyhýba sa žiadnej akcii, je angažovaný a iniciatívny a tak nie div, že v krajanskom hnutí plní viaceré zodpovedné funkcie. V miestnej skupine bol dlhé roky podpredsedom a od 1974 predsedom. V obvodnom výbore na Orave bol v r. 1952–55 predsedom a od 1957 podnes je podpredsedom, napokon od r. 1957 bol členom ústredného výboru a od r. 1979 je členom predsedníctva ÚV.

Popri krajanskej práci vyvíja kr. E. Kott ďiroku činnosť aj v iných oblastiach. V r. 1946 vstúpil do hasičského zboru a z 1948 sa stal jeho veliteľom, ktorým je podnes. Ked' sa v r. 1949 začala reorganizácia štátnej správy nižšieho stupňa stal sa E. Kott na rok predsedom Obecného národného výboru v Jablonke a ďalšie tri roky plnil funkciu podpredsedu Predsedníctva ONV v Jablonke. Nemožno opomenúť ani jeho významný podiel na založení miestnej organizácie PZRS v Dolnej Zubričici.

Zostane asi jeho tajomstvom, odkiaľ bral a berie toľko sôl do spoločenskej verejnoprospešnej práce. Vedľa okrem uvedených funkcií horivo pôsobil ako člen obecnej rady družstva Roľnícka svojpomoc a funkcionár miestneho roľníckeho krúžku v Dolnej Zubričici, v ktorom bol najprv predsedom revíznej komisie a neskôr (1966–75) predsedom výboru krúžku. Za jeho predsedovania dosiahol krúžok — podľa mienky

spoluobyvateľov — veľmi pekné hospodárske výsledky.

V r. 1967 založil E. Kott v Dolnej Zubričici miestnu organizáciu Zjednotenej ľudovej strany a hned na zakladateľskej schôdzke bol zvolený za predsedu, ktorým je podnes. Napokon, o čom sme už písali, pôsobí ako člen poľnohospodárskej komisie Celostátnej rady PRON.

Za obetavú prácu dostal kr. E. Kott viačero vyznamenania, o.i. striebornú i bronzovú medailu za zásluhy pre poľnohospodárstvo, odznak Zaslúžilý činatel FNJ, striebornú medailu Za zásluhy o rozvoj roľníckych krúžkov a medailu našej Spoločnosti Za zásluhy pre KSČaS.

Na otázku o pracovné plány MS v nadchádzajúcim období kr. E. Kott povedal, že predovšetkým treba zaktivizovať členov MS. Za týmto účelom je potrebné organizovať pravidelné krajanské schôdzky, vystúpenia súborov a divadelných krúžkov, rozvíjať čitateľstvo slovenských kníh a tlače, ako aj slovenské vyučovanie v škole, hoci práve to stojí u nich najlepšie na Orave. „Naša miestna skupina — zdôraznil — naďalej trvá na tom, aby v miestnom kulturnom dome postavenom z jej iniciatívy a za činnej účasti krajanov dostala miestnosť na sídlo MS.“

Hodno ešte poznamenať, že kr. E. Kott je vzorný roľník. Hospodári na 4 ha, z ktorých predáva štátu produkty za výše 150 tis. zl ročne. A nie je to, ako hovorí, jeho posledné slovo.

Text a foto: J. SPERNOGA

Kr. Eugen Kott s manželkou Angelou

Václav Trojan

Dnes hostí na stránkach našeho časopisu zaslúžilý umělec Václav Trojan, český skladatel, autor skladeb, při jejichž poslechu každé lidské srdečko pookřeje. Jakými cestami pronikl až ke kořenům hudebního umění, aby zde odkryl nový křišťálový pramen hudební invence, vyslovené české a přitom mezinárodně srozumitelné?

Na tyto otázky nám dá nejlepší odpověď skladatelův život. Vždyť hudba byla jeho nerozlučnou složkou od samého počátku.

„Můj tatínek a maminka sice hudebníky nebyli, ale hudba u nás žila. Doma se zpívalo a rodiče byli výbornými tanečníky. Můj bratr hrál na housle. Když mně bylo asi tak pět let, zmocnila se mne zvláštní záhadná vásen: psát noty, puntíky a paličky do notových sešitů mého bratra. Ten si

na mne mnohokrát stěžoval maminec, ale co naplat, ta vásen ve mně zůstala, a zdá se, že ve mně trvá dodnes.“

Housle se staly prvním nástrojem, jehož prostřednictvím Václav Trojan začal hledat cestu k hudebnímu umění. A pak přišlo studium na pražské konservatoři a konečně na mistrovské škole u světově proslulého skladatele Vítězslava Nováka.

V roce 1929 se Václav Trojan s pražskou mistrovskou školou rozloučil a vstoupil do života. Působil jako klavírista — korepetitor a improvizátor, jako dirigent a skladatel, vyučoval na hudební škole a spolupracoval s divadlem. V letech 1937–1945 byl zaměstnán jako hudební režisér v pražském rozhlasu.

KRÁČA K STOVKE

Kraján Valent Krištofek (zľava) ako vojak Jeger bataliónu so spoluobojovníkom Jánom Kavom z Fridmana.

17. január 1984 je krásnym životným jubileom osiemdesiatych piatich narodenín krajan Valenta Krištofka z Krampach. V súčasnosti je najstarším krajanom v obci. Od začiatku sa zviazaal s našou Spoločnosťou. Bol jedným zo zakladateľov, ako aj prvým predsedom Miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Krampachoch v rokoch 1947—1950. Ale k tomu sa ešte vrátme.

Narodil sa 17. januára 1899 v rodine Vojtecha a Rozalie Krištofkovecov. Bol najstarším zo šiestich detí. Mal tri sestry a dvoch bratov. Jeho rodičia obrábali 8-hektárové gazdovstvo. Keďže bol najstarším a naviac chlapcom, musel sa príručať poľnohospodárskej robote. Ako sedemročný chlapec začal chodiť do školy, kde skončil 6 tried základných a 1 ročník nedeľného. „Tak sa volal — hovorí krajan Valent Krištofek — lebo sa do školy chodilo len cez zimné soboty, keď nebola na poli práca.“ V škole sa učil dobre. Jeho koníkum bola matematika, ale rád sa učil aj maďarčinu a slovenčinu. Keď mal Valent trinásť rokov, zomrel mu otec a študovaniu bol koniec. Musel sa spolu s matkou vdovou chytiť gazdovstva. Zo začiatku to bolo všetak.

— Bol som veľmi rád — hovorí krajan Krištofek — keď mi starší a skúsenejší gazdovia boli ochotní poradiť a ukázať mi ako treba robiť. Otec ma všetkého nestihol naučiť.

Mladeneckej slobode sa dlho netešil. V Európe vypukla I. svetová vojna. V roku 1917 ako osiemnásťročný mládeneč narukoval najprv na výevik do Prešova. Neskôr celý

Jeger batalión povolali na front do Ruska k Čiernemu moru. Bojoval tam vyše pol roka. Potom ich odvelili na front do Talianska, kde bol tri mesiace do skončenia I. svetovej vojny.

Po vojne opäť obrábal otcovizén. Tu mu už pomáhal mladší súrodenci. Bolo mu už ľahšie a mal viac času. Preto tiež začal chodiť na múračku, aby trochu zarobil a dokupil dajaky kúskok zeme. Muráčeniu sa naučil sám a veľmi rýchlo. Neskôr už vieadol stavby. K tomu sa priučil stavať kachľové pece a pece na pečenie chleba, čo na dedinách bolo nenahraditeľné. Nie ako dnes. V roku 1920 mladý dvadsaťjedenročný Valent sa oženil s dvadsaťročnou Máriou Buzubovou. Mali päť detí — Karola, Máriu, Irenu, Zofiu a Valentu.

Okrem práce na roli sa veľa spoločensky angažoval. V roku 1928 z iniciatívy krajana Valenta Krištofka, Vojtecha Surmu a Jána Brižka došlo k reorganizácii a v podstate k založeniu nového hasičského zboru. Rok neskôr začali stavat hasičskú remízu, kde sa na práci podieľal aj Valent. V hasičskom zboru sa aktívne angažoval, vynaložil veľa úsilia, aby zbor rásť. Od roku 1950 až do dnes je predsedom krempašského hasičského zboru. Ešte aj dnes sa snaží pomôcť ako len môže.

Od roku 1939 v Európe opäť zúrila vojna. Mladý krajan Valent Krištofek ako vzorný občan a spoľahlivý človek bol v roku 1940 zvolený za richtára. Túto funkciu plnil do roku 1945.

— Veru boli to veľmi fažké časy — hovorí krajan Valent Krištofek. Nebolo ľahko

Po skončení druhej svetovej války docházi v Československu k veľkému rozvoji kultury a umenia a do obdobia svého rozkvetu vstupuje i kreslený, loutkový a trikový film. Významný podíl na tom má pozdĺžišší národní umělec Jiří Trnka, a ten dobre ví, kdo Václav Trojan je a jakou hudbu dovede psať. A tak není divu, že se ho snažil získať ke spolupráci, nejdôbre ako hudebného dramaturga, pozdĺži jeho tvorcu hudby ke kresleným filmom a ještě pozdĺži k filmom loutkovým. Pustili sa spolu do vianočného filmu a spolupráce se jim tak zalibila, že se dali do práce na filmu o lidovém posväcení, pak o pouti, zpracovali legendu o sv. Prokopovi, Masopust a Jaru. A tak vznikli jejich prvé společné loutkový film Spaliček. Po nem následovaly filmy ďalšie: Cisařův slavík, Čertův mlýn, Bajaja, Staré pověsti české, Sen nocí svatojánské, Osudy dobrého vojáka Svejka, Ruka a podobné.

I ve filmové tvorbě se naplno prejavila. Trojanova citová bohatosť, schopnosť dramatického výrazu, dar svéži melodií, smysl pro humor a vtip, umělecká sebekázeň a ušlechtilý

vkus. Tato hudba priblížila svému tvůrčímu úspechu a uznání nejen v Československu, ale i zahraničí. Tak napríklad v roce 1962 pri 5. mezinárodní přehlídce a kongresu filmové hudby ve španělské Valencii byl odměněn první cenou — Zlatým Merkurem — za hudbu k filmu Sen nocí svatojánské, zvláštní cenou za hudbu k filmu Špalíček a zlatou medaili CIDALC za celou svou dosavadní práci v oblasti filmové hudby.

Tvorba Václava Trojana — to však je nejen hudba filmová a scénická, ale i komorná a symfonická. K nejvýznamnejším Trojanovým pracám pak bezesporu patrí celovečerní jevištní báseň na lidové motify z Čech, Moravy a Slovenska Zlatá brána. Vznikla z podnetu Československého státného souboru písni a tancu na počiatku sedmdesiatých let.

„Úspěch Zlaté brány není moje zásluha, ale je to důsledek toho, že jsme společně s libretistou národním umělcem Karlem Plickou, choreografiou Libuší Hynkovou a výtvarnicí Alenou Hoblovou vybrali krásnu lidovou poezii a lidové nápěvy s veškerou jejich

richtářstvím. Vedľ určite si na to spomína aj krajan Pavol Ziembu z Lapšanky, ktorý tak isto v tom čase bol richtárom. Obec na Spiši patrili okresu Spišská Stará Ves.

Hoci sa II. svetová vojna skončila, pokoj v spišských dedinkách nezavládol. Hned po vojne začala rabovať „banda Ognia“. Nemal pokoja ani krajan Valent Krištofek, ktorého prenasledovali zato, že je Slovákom. Musel pátráť v noci utkať, aby si zachránil holý život. Trpela aj jeho manželka, ktorú zakaždým bili, aby prezradila, kde je manžel. Následky týchto „nočných návštiev“ sa odrazilili na jej zdraví. Až jedenásť rokov bola pripútaná k posteli, z ktorej už nikdy nevstala. Zomrela v roku 1972. Veru, vytrela si toho dosť, nielen za seba, ale i za iných.

Jeho vrelý vzťah ku krajanom otázkam bol všeobecne známy. Spolu s krajanmi Michalom Galiniakom a Valentom Surmon boli zakladateľmi prvých slovenských Spolkov, potom Spoločnosti. Krempašania ho zvolili za prvého predsedu. Túto funkciu plnil tri roky. Hned od začiatku miestna skupina v Krempachoch patrila k najaktívnejším a najpočetnejším na Spiši. Dosiahla pekné výsledky v kultúrno-organizačnej činnosti. Pôsobili tu divadelný krúžok a tanecny súbor, ktoré s malými prestávkami, samozrejme v inom zložení, učinkujú dodnes. Snažili sa zachovať staré tradície np. ohrávanie májov, ktoré sa ešte stále traduje. Veľkú pozornosť po celý čas venovala miestna skupina vyučovaniu slovenského jazyka v základnej škole, čoho dôvodom je nepretržitá výuka a stále vysoký počet žiakov.

— Práca v Spoločnosti bola pre mňa radostou. Tešil som sa z každého úspechu a výsledkov, aké dosiahla naša miestna skupina. Mojimi šlapajami kráča teraz syn Valent a vnuci.

Dnes krajan Valent Krištofek je na zaslúženom dôchodku. Zdravie mu ešteobre slúži. Pri chôdzi si sem-tam pomáha páličkou. Dlhé časy venuje čítaniu kníh a s netrpezlivosťou čaká na nové číslo „Života“ — zrkadlo Spoločnosti.

Krajan Valent Krištofek bol viackrát vyznamenaný. Okrem iného mu udelenili: Zlatú medailu Za zásluhy pre požiarstvo, príležitosťnú medailu Za 50-ročnú činnosť v požiarstve, medailu Za zásluhy pre KSČS.

K jeho významnému jubileu mu želáme pevné zdravie, veľa spokojnosti a mnoho rokov života.

A. MAKOVÁ

básnivosti a jejich obrazovými i dramatickými možnosťmi. Vychádzeli jsme z toho, že divadlo je odvozeno od slova dívat se. A tohle všechno lidé potrebují a po tomhle touží. Atí jsem tvoril cokoliv, vždy jsem myslil na človeka. Jeho rúst mi pripomína rúst řeky z prameňa. Nejdôbre je pramienek, pak sily, šíří se, prohlubuje, vtékají prítoky, čím dálé tím více do něho vstupuje doba, celá společnost, prostredí a všechno to krásné, co tento život môže poskytnout. Ovšem k tomu je třeba ty krásy videt a slyset. A já jako muzikant rád slyším. Slyšel jsem už doma hodně písni. U nás se hodně zpívalo, a ze všech těch krajů, kde jsme byli — a můj otec často ménil své působiště — jsem si něco v sobě zachoval. Těch nápěvů je plno a nikdy jich nebudu sýt, protože jsou to nápěvy mé rodné země. Země, která od dětství až po dnešek dovedla svou libezností a krásou obsáhnout a naplnit celou mou duši.“

ZDENĚK STREJC
(Orbis)

V polovici bytu odrazu nastala tma. A to v tej dôležitejšej časti. Stichla chladnička, ostala nehybná práčka, ale čo bolo najhoršie, prestal fungovať kotol ústredného kúrenia. Ak som dačo z toho chcel uviesť do chodù, musel som natiahnuť predlžovačku a použiť zásuvku v obývačke. Ku kotlu do pivnice boli potrebné dve šnúry — a ja som mal iba jednu. Uznáte, takto sa nedalo existovať.

— Navyše, stalo sa to v nedeľu. Pomoci nikde.

— Starká, dajako vydržíme do zajtra — povedal som žene. Ráno zatelefonujem na pracovisko, vyberiem si dovolenku. Zdôvodním: doma mám haváriu. Potom skočím do komunálu, aby zaraz prišli.

V byte onedlho bolo ako v ťadovni, v chladničke sa však všetko rozmrazovalo a topilo, vody ako v potoku. Ešte šťastie, že žena oprala v sobotu, práčka nechýbala.

V podniku uznali. Keď hávaria, tak hávaria, daj si to do poriadku. Horšie bolo v komunále, s hrđym a voňavým názvom Orchidea.

— Človeče, mali ste prísť skoro ráne, všetkých chlapov som poslal do terénu.

Vedúcomu som vysvetlil, že najprv som musel telefonovať do podniku, aby som nemal absenciu. V podniku začinajú o ôsmej, nuž akože prísť včasšie.

— Ved' je to vlastne jedno, — utešuje ma vedúci Orchidey, — Celkom jedno, aj tak máme objednávok na týždeň. Musíme pekne po poriadku prieťko.

— Ale tu ide o havarijný prípad, — namietam. — Ihned!

Vedúci sa zasmial a zmenil tón: Občan, kde žijete, vraj ihned. Či ste vy dajaká výnimka?

— Výnimka nie som, ale havária...! zvolal som roztrpeným hlasom.

— Všetci hlásia haváriu, aj tie treba po poriadku.

— V byte mrzneme, potraviny sa kazia!

— No, najtvrdšie zimy už prešli, bude stále teplejšie, — chláhol ma vedúci Orchidey. — Žena potrebuje teplo, trápi ju chrbtca a na tú jedine teplo... pridávam argumenty.

— Nuž, rôčky pribúdajú. Cože nám ostáva, chrbtca a reuma, chápavo prikyvuje vedúci.

Vidím, že sa s ním nedohovorím.

— A zajtra? Zajtra pošlete odborníka?

Nazrel do popisaného zošita.

— Ani zajtra, bohužiaľ. Pozrite sa! Všetci sú obsadení.

Hľadím na mená aj z priľahlých obcí. A hľa, tuto je napísané: Miazga — novostavba.

— Tento by mohol, pán vedúci. V novostavbe nebývajú, môžu počkať.

— Nemôžu, — vyprskol vedúci a stiahol obrvy. — Slúbil som im, že urýchlene dokončíme elektriku. Čakajú ostatní majstri.

— Vari sú vám rodina? — opýtal som sa jedovato.

Vyskočil. — No počujte, človeče...! — Potom sa počkabal po holom temene, sadol si, odkašľal do dlane a vraví: — No, keď je to havária... možno uznajú, sám to vybavim.

— Tak zajtra ráno? — pýtam sa s iskríkou nádaje v duši. Do zajtra dajako prežijeme v dekách. A chladnička? Poprosím susedu, hámam pomôže.

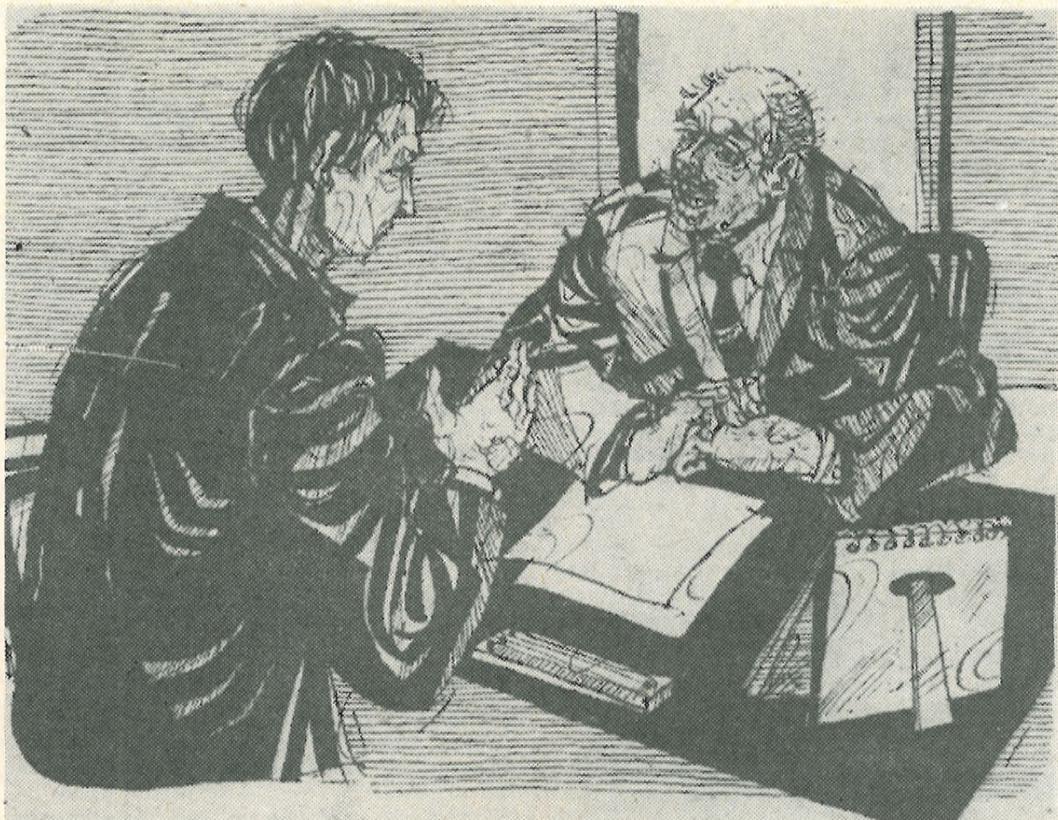
— O siedmej ho máte u vás, — ubezpečil ma vedúci a zapisal si do zošitu moju adresu. Priprísal paličkovým písmom: Havária!

Vyšiel som s poďakováním. V kvetinárstve som kúpil kvety, orchidey nemali, iba tulipány, aby som žene niečim otepil správu, že do zajtrajška bude mrznúť. Do podniku som zatelefonoval, že potrebujem ešte jeden deň dovolenky, lebo rozmery havárie sú väčšie, ako som predpokladal. Šéf oddelenia súhlasiel, ale ťadovo pripomenal, že sa bliží kvartálna uzávierka.

Tak sme prežili studený deň a ešte studenšiu noc. Ale nezáhalil som. V knižnicu som si vypožičal príručku pre domáceho kutila. Bola v nej kapitola Elektrina v domácnosti. A študoval som, čo sa mohlo stať. Všeličo, taký bol záver. Aspoň desať možností. Treba všetko prekontrolovať.

Rudo Moric

Orchidea

Poistky, vedenie v stene, spotrebiče. Poistky som skontroloval, už v nedeľu, boli v poriadku. Do vedenia som sa neodvážil pechať nos a spotrebičom som nerozumel.

A potom svitlo ráno. Čakali sme na záchrannu z Orchidey. Ale už bolo osem hodín, potom deväť — a záchrana nikde. Vybral som sa do Orchidey. Tušil som čosi zlé.

— A naozaj.

Len čo som vkročil do kancelárie vedúceho, s nasadeným smútkom na tvári mi oznamil, že stalo sa, čo nečakal.

Ďalšia havária. Chlap, ktorý mal prísť k vám, ochorel. A viete, je to človek zdravý ako buk, a práve on ako na protiveň, teraz chorí. Raz za dva roky sa mu to pritrafi, a práve teraz.

Dív ma neporazilo. Nie je v tom nejaký podvod? Už som mal ná jazyku otázku, či neleží niekde v novostavbe, ale zahryzol som si do jazyka.

— Tak mi nemôžete nijako pomôcť? — pýtam sa.

Mali ste vidieť tú neštastnú tvár. Nemôže a nijako. Keby sa rozumel do elektriky, vraj by zavrel kanceláriu a vlastnoručne by opravil moju poruchu. Ale od elektriky nie je, rozumie sa do nej ako hus do piva.

Nemánil som čas. Utekal som domov a znova som otvoril príručku domáceho kutila. Potom som vypol všetky poistky a dal som sa do roboty. Prehliadol som všetky škatule. Tu som podľa vyčítaného tušil najväčšiu pravdepodobnosť. Otváram jednu za druhou a skúšam spojenie drôtov. A keď som otvorený veľkou krabice nad zásuvkou, z ktorej brala šťavu chladnička, prišiel som na chybú. Hurá, jeden z drôtov vedenia je

zlomený! Aj v príručke stojí veta: Hliníkové vedenie sa občas láme v spojoch. Teda príčina objavená! Potiahol som izolovaný drôt, v trubici ho bolo dosť — a po odstránení izolácie som oba drôty spojil. A zaizoloval. Teraz vyskúšam. Poistky som zapájal — a odrazu všetko ožilo. Chladnička zapriadla ako mačka, kotol sa veselo rozhucal. Žena beží k práčke — funguje.

— Sláva! — kričím. A polovička sa mi hádže okolo hrôd.

— Ani som netušila, aký mám poklad! Padlo mi to lepšie, ako neviem aký honora.

Tak som prišiel na to, že pri domáčich haváriach treba viac veriť sebe ako Orchideu. A keď pred koncom týždňa prišiel uzdravený mocný nemocný s kabelou na pleci, poukazoval som mu, ako chladnička, ako perie práčka a ako pracuje kotol ústredného kúrenia. A on sa vám ešte urazil. Vraj načo preháňam robotných ľudí. Nuž som mu vysvetlil, že havária treba likvidovať obratom a nie po týždni. Keby sme boli naňho čakali so založenými rukami, dávno by sme boli chorí a možno aj zmrznutí. Trochu sa uspokojil a vraj keď už je tu, aby som mu podpísal tento papierik. Pozriem do papiera, výkaz o práci. Ej, ale som ho hnal! A počasoval som ho britkým slovom. Chytr schoval papier a bez pozdravu odišiel.

Ale to neboli jediný zájaztok s Orchideou. Žena začala, že treba byť vymaľovať. Pozri sa, aká čierňava, poukazovala mi kúty. Čierňavu som nevidel, ale neprotirečil som. Bol by to marný zápas.

A tak som zase zašiel za vedúcim Orchidey, reku maľovať chceme a vy máte v náplni aj túto profesiu.

— Mať máme, ale nadľho sme zadaní, — vraví. — A teraz to už nie je havária, pán Cižik.

— Havária sice nie je, ale žena mi uši objedá.

A vtedy mi začal radíť: A prečo chcete maľovať? Teraz sú v móde tapety. — A rozložil mi po stole zo desať vzoriek. Celkom sa mi pozdali. Aj myšlienka, aj tapety.

— A vytapetovať by ste mohli hned? — vyzvedám sa.

To vraj nie, aj tapetári sú do leta obsadení.

— Tak ani z voza ani na voz! — nasrdil som sa a plesol dvermi.

Ked' som žene porozprával o tapetovaní i o pekných vzorkách, vzrušilo ju to. Vraj ona už mala na myslí tapety, len sa bála, že budem proti. A ja jej, čo si, reku, myslíš, že som konzerva? A tak sme sa dohodli, že budeme tapetovať. Ked' som jej však povedal, kedy by sme prišli na rad, zosmutnela.

— Ajajaj, to je na dlhé lakte!

Tak som začal premýšľať o sebe. Elektriku som opravil, možno by som stačil aj na tapety. Myšlienka bola ako kliešť, už sa ma

nepustila. Zobral som si akýsi prospekt a študoval som. Potom som si zohnal kus tapety a skúšal som. Možno by to aj šlo. A jedného dňa som povedal žene, že som sa dal na tapetovanie. Neveriaci pokrútila hlavou. Nemal by som to vyskúšať niekde inde? Podotkla. Ktože však pustí do bytu nedoká. Niekoľko dní to viselo vo vzduchu. Napokon mi žena vraví: — Skúsme! Čo sa naučíš, akoby si na iel.

Tak som to skúsil. Najprv v spálni, tam akby to nevyšlo, nič sa nestane. Cudzich do spálne nepúšťame.

Podarilo sa. Aj stenu som pripravil pod tapety, aj tapety som obstojne nalepil. Ničé pluzgiere, ani čmuhy. Dostal som súhlas pustiť sa do obývačky. Tam bol výsledok priam majstrovský.

A žena ako žena, zaraz sa pochválila pred susedkami. A tie hybaj k nám na obzeračky. A ktože vám to urobil? A tak vyšlo najavo, že som odborník na tapety. A už som mal roboty vyše práva. Mohol som si otvoriť druhú Orchideu. O niekoľko dní prišla horná suseda, či by som im nevytapetoval byt. Ošival som sa, to reku iba pre nás, ja som

číry amatér. Potom som urobil osudnú chybú. Najesť sa dali, aj vypí ponúkli, a ked' sa pýtali, čo za to, povedal som, že ja iba po susedsky, peniaze neberiem. Júj, to ste mali vidieť, ako sa k nám začali hrnúť záujemci. A nielen z našej ulice. Chýr dostal krídla. Tapetovanie zadarmo, to tu ešte nebolo. Darmo som sa vyhováral na čas, boli ochotní čakáť neviem dokedy. A tak som nabudúce vyhodil taxu. Iba takú symbolickú. Ale aj za lacný groš to ľuďom vyhovovalo, nič som nevyhral. Zbohom soboty a nedele, zbohom víkend, prsty som mal ustanovené polepené.

A k práci pribudol ešte strach. Čo ak ľuďom z Orchidey ubudne roboty i zárobkov a oznámia ma na národný výbor. A emené mi vyrúbi dane a vykričí ma ako fuškára!

Vyhýbal som sa Orchidei, radšej som sa stal murárom, obkladačom kachličiek, stolárom, zámočníkom, len aby som im neprišiel na oči. A ženu som skoro na kolencích prosil, aby nevyzradila, čo dokážem. Ale vari je môžem uviazať jazyk? Pomohlo iba, keď som ochorel. Z prepracovanosti.

Ľudo Zelienka

Sila vzdelania

Na svete inakšie nebude: ak dačo má, su s tým starosti; ak nemáš nič, tiež nie si bez nich.

S dobytkom sú ustavične oštary. Hned' je škoda, ak pri telení, prasení, žrebení a inom množení niet naporúdzi súčeho odborníka...

Ono sa to povie — maj poruke v pravý čas skúseného ľadovca. Tažsie to urobíť. A najmä pri prvostkach. Nikdy nevieš presne ulahodiť termín, a ktože ti dnes bude v maštali striehnuť na pravú chvíľu?!

Voľakedy býval v taký čas celý dom hore nohami. Koľko ráz som aj ja, ešte len chla-

pec, musel nocami v maštali dozerať a striehnuť pri krave alebo kobyle, aby som včas k nej privolal našich na pomoc.

Podobne bolo aj u môjho známeho družstevníka, Očovana.

Popri obstojnej výbave vyženil so ženou aj záhumienkovú jalovicu, takú, čo sa už mala oteliť, prasačku a hus s desiatimi húsatkami. Mladí ľudia sa tešili, plány kuli, ako sa im skromné gázdovstvo rozšíri.

Húsatká rásťli na krájanej pomúčenej pŕhlave ani z vody. Len sa tak kolísali dolu Očovou. Aj svinka milo prekvapila. Odstavili

od nej trinásť ciciačikov. Ani jedno nezadlávila, nuž mladomanželia si slubovali pekný groš do domu.

— Už len Malina keby sa riadne, bez škody otelila! — želali si mladí denno-denne.

Ako na potvoru na Malinu to prišlo akurat vtedy, keď nebolo v dedine takmer nikoho zo skúsenejších, čo vedia na každé vreccie záplatu a na každú boľačku pravú medicínu. Veterinár bol na školení, zootechnik na rekreačii a družstevníci na poli.

Na veľké zháňanie pribehla stará babica. Len čo previzitérovala prvôstku Malinu, pomrvila nosom, obrátila oči k nebu a že sa to veru bez doktora nedobre skončí... Lenže kde vziať doktora? Zvolen je ďaleko. Kým príde na motorke, všeličo sa môže stať! A škoda krásneho hováda!

V tom najhoršom ktorí pošepol, že do susedov prišiel k Zuzke na pytačky akýsi doktor z mesta. Mohli by vraj skúsiť.

Jano, mladý gazda, nelenil. Vrazil do susedovie domu ako zlô. Mladý, mestsky obolený človek, priam čosi sladké hrkútal Zuzke do uška...

— Zuzka, — hartusil Jano, — nemaj mi za zlé, že vás ruším takto v behu. Povedz, naozaj je tento pán doktor?

— Naozaj. A čo by si, Janko? Celý si vyzakaný. Stalo sa niečo. Ak môžeme, radi pomôžeme, — človek sa Zuzka a už aj predstavovala oboch mladých mužov.

— Pán doktor, odpusť, že unívam, — obrátil sa Jano priamo na doktora, — ale zle mi je s Malinou. Zratujte mi ju! Teši sa, dačo nie je v poriadku.

Doktor ostal, akoby ho horúcou vodou obrial.

— Nehnevajte sa, piateľko, — vyslobodzoval sa Janovi z rúk, — ale ja nie som doktor, čo lieči dobytok, ani doktor pre ľudí. Ja som doktor práv. Rozumiete?

— Rozumiem, ale na tom teraz čerta záleží. Doktor ako doktor! Hádam krava nezbadá rozdiel. Možnože, keď uvidí pri sebe študovanú hlavu, sa jej, neborkej, uťaví... O to mi teraz ide!

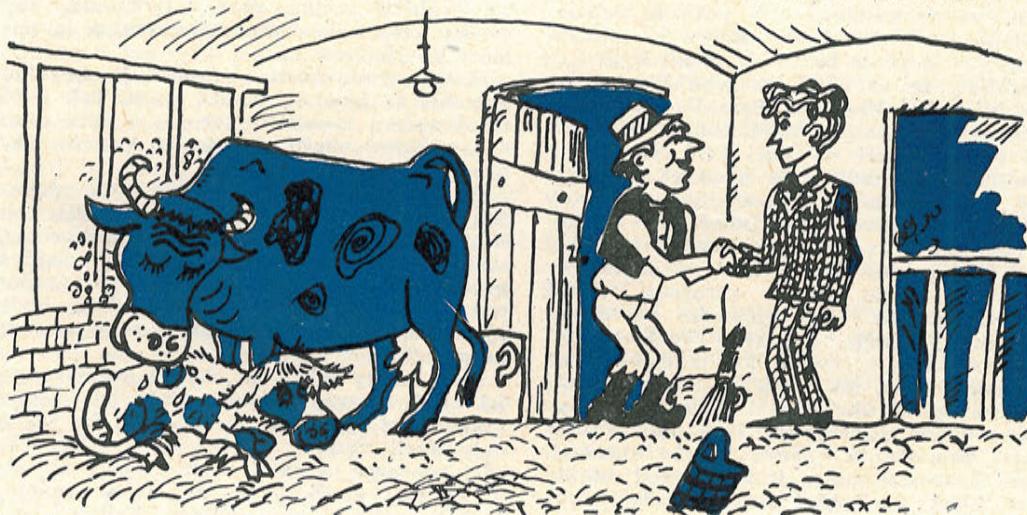
— Ale, uznajte, — bránil sa doktor.

— Žiadne ale! Hádam len nechcete, aby som prišiel do škody? — a Jano viac niesol, ako tahal preplašeného doktora rovno do svojej maštale k Maline.

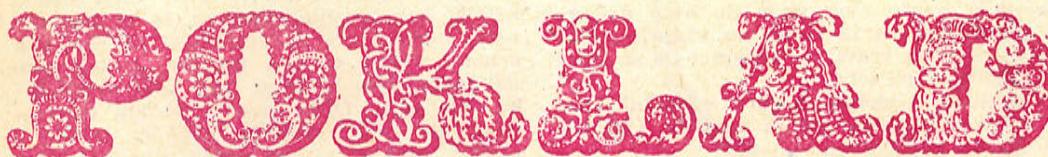
A tak milý doktor práv — či chcel, či nechcel — musel sa vari prvý raz vo svojom živote prizerať, ako sa krava teli. Stal si bezradne k úbohej Maline, pohladiť ju po spotom hrdle, prešiel jej neisto bielymi rukami po slabinách a — div divúci: krávka povolil, a po chvíľke sa našiel pri nej pekný junček. Mať Malina si ho s láskou olizovala a spokojne ručala.

Jano žiaril, učenemu doktorovi ruku stískal a nasilu chcel zaplatiť za unuváciu.

Kresba: B. Plocháňová

ALOIS JIRÁSEK

(9)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Téhož nedělního odpoledne Celerka poklidivší po obědě, zasedla k vydrhnutému stolu a rozevřela knížku, ne příliš sličným švabachem tisíčenou. Svetlo sluncení proužilo do světnice čistě vybilené a bylo tu jasno tak, že plamínek hořící v červené sklince před oltářkem v koutě nad stolem sotva bylo viděti. (...)

Otevřely se dvěře a zbožně pozdravuje vešel Vavřinek předříkávač. Celerka se patrně nemrzela, že ji ve čtení vytrhl. Položivše knihu hřbetem vzhůru na stůl, vítala zamilovaného vдовce, zvouc jej, aby se posadil. Učinil tak ne bez jakýchsi rozpakův.

„Sama doma a tak pobožná —“ začal zamílováný Vavřinek.

„Tomáš před chvíli odešel.“

„Však jsem ho potkal.“

„Tak? Ale ne u Bartodějských?“

„Ó ne, tam už nechodí, opravdu. Šel k lesu, jako k dolu.“

„U těch beranů mívají teď jinšího, vzácnějšího hosta,“ dodala s úsměškem Celerka.

„Ano, doktor tam někdy bývá.“

„Někdy! — hm — a to Bartodějských děvče je nějak bledé a přepadlé, viděla jsem ji dnes ráno.“

„Snad ji lánska trápí —“

„Vavřinek sešplul ústa k milostnému úsměvu a zamilovaně se podíval na vduvu, které však nepomátl.

„Copak lánska tak trápí?“ tázala se žertem. Vavřinek přišoupal židlí přisedaje.

„Och, a jak! Já — já — no, však víte — kudy chodím, tu na vás myslím. Spaní nemám a pořád mne to táhne — a vy nemáte slitování, pořád se jen usmíváte, odbýváte a jen tak trošťujete. Och, kdybyste také trouchu takového trápení zkusila! Majdalenko! — vidíte — Já už to nevydržím — povídám si dnes, když jsem vás po ranní zhlédli. — Járku, půjdeš tam odpoledne a řekneš o slovo — a aby dal Pán Bůh štěstí, pomodli se na dobrý úmysl k Panence Marii Vamberické“ — a tu chopil statnou vduvu, již se za té řeti krev rozehrávala, za ruku. (...)

Celerka usmávší se, odtušila:

„Přece je tu ještě někdo —“

„Nevím, kdo by —“

„Tomáš! Je dorostlý a rád by se již na vlastní nohy postavil. Zůstane-li v domě, nebude to dělat dobroru.“

„I pročpak ne,“ — vpadl horlivě Vavřinek: „já mu ani za vlas neukřivdím.“

„Ne, ne, to nepůjde. Tomáš by musil z domu.“

„Z domu? Kam? Do služby snad?! Synek vás, Tomáš?“

„Ovšem, ale do pánské služby. To by šel a rád — takhle k mysliveckví.“

Vavřinek se zarazil, ale pak dost sebevědomě pravil:

„Pročpak ne? To už je něco jiného. Pan abbé vám pomůže. Pan abbé může u vrchnosti mnoho a on zas také na mé slovo dá. Jenže — víme — takhle se mu něčím zavděčit. Kdybys tak s něčím, s nějakou novinou mohl k němu přijít. Přtavá se mne často na doktora a ty Bartodějské, slyšeli jsem něco o nich — ty tuze rád nemá — rozumíme —, to by tak tlačilo, zdá se mi. Tomášek neříkal nic?“

„Teď douho ne. Promluvím s ním tedy —“ a sklopila cudně oči. Vavřinek na ta slova už seděl vedle ní, a chopiv se její ruky, ovinul pravici vduvu kolem pasu.

„Tak vy byste chtěla — ó vy mé srdičko, můj poklade ze všech nejmilejší.“ (...)

Zahřímalo.

„Pán Bůh brouká — a Tomáš teď už přijde — Takhle nás nesmí vidět.“

Vavřinek rozuměl. Odpovatovi nechtěl, a byl rád, že tolik pořídil. (...)

Celerka vzala z police hromničku a rozžehnuvši ji zasedla s ní ke knížce, kterou prve se zabývala. Než nemohla hned najít místo, kde přestala, a když konečně prst na ně položila, otevřely se dvěře a do světnice vstoupil rychlým krokem Tomáš.

Byl všeck促 promoklý, voda z něho jen kapala.

„Kdes tím deštěm se touhal? Cos nemohl zůstat někde pod střechou?“ vitala ho přísně matka.

„Jen se nevadte! Však kdybyste věděla —“ a vypjal hlavu.

„Tak mluv!“

„Už to mám“ a vida, že matka čeká zvědavě na odpověď, dal se do smíchu.

„To byste neřekla, co mám.“ a zvolna se svalékal. „To, co jsem hledal. Poklad!“ A dal se znova do chechetu. (...)

Starý Bartodějský šepetem doříkav srdečnou modlitbu večerní z Komenského „Praxis pietatis“, povzdychl a zamyslil se nad vetchou knihou zažlutlých listův a zahnědlých dole rohův. Dále již nečetl. Po chvíli obrátil se hleděl ven nízkým oknem. Byl podvečer též neděle, které hrabě Chamaré odpoledne se společností navštívil podzemní chodby v rozvalinách hradu potštejnského. Bouře ochabovala zacházejíc za lesy.

Blyskavice naposledy zasvitla tmícim se, ale čistým od bouře vzduchem.

Stařec hleděl ven, kde před okny pod stromy uložila se tma, kde haluzemi deštní orosenými šoumal vítr. Čekal, vyhlízel Frantinu. Dlouho už s ní nebude. Přišel konečně její ženich, Václav Horákův ze Žitavy, a ten si ji odvede. (...)

Včera večer přiběhl zčistajasna posliček, syn dobrého „bratra“ v sousední vsi, zvěstuje, že bratr Horák Žitavský přišel, že až sem už nemohl doraziti z opatrnosti a že přijde zítra kvečeru přes Modlivý důl.

Ze také vzkával, kudy přijde, toho nejlépe si všimla Frantina, a byla by nejraději hned po obědě vytříba, aby mohla milému naprosti. Sotvaže slunce s vrcholu nebes jen pocestovalo, již vydala se na cestu.

Teď večer nastává — a ještě tu nejsou. Bartodějský je čekal oba. Bouře je stíhla a zdřela — a přece by tu již mohli být! (...)

Zahlédl, že se někdo k jeho samotě od lesa blíží. Tot Frantina! Sama!

Zanedlouho stanula před ním. V záti hořic louče poznal na její tváři, že se němiličného nepřihodilo. Ba naopak: líce dcerino bylo vyjasněno a veselo, jak už dávno ho tak nepozoroval. Odloživši zmoklý svrchní šat a hrubý šátek, zasedla k otci a vykládala noviny. Bylo viděti na jejím výpravování, že je radostí vzrušena, neboť nedbala pořadu, ale z jednoho na druhé zabilala. Povídala, jak se s Václavem za Modlivým dolem, ovšem hodně daleko, což zatajila, setkala, jak spolu šli, až před bouří je překvapivě ukryli se v rozvalinách vybitého domu nad skrýši. Tam také Václav zůstal pro jistotu. „Když deště ulevovalo, chtěli jsme sice ven a já šla napřed; ale že jsem hlasy zaslechla, zůstal Václav dole. Vyšla jsem sama ven a tu jsem u dubů za-

hlédla nějaké mužské. Mířili zrovna do domu, a proto jsem dala Václavovi znamení, aby zůstal, a já šla zrovna proti nim.“

„Kdo to byl?“

„Hajný s nějakým mužským, zastavil mne zrovna u dubu a vyptával se mne, kde jsem byla a nepotkala-li jsem Tomáše Celerova. Hledali ho.“

„A proč?“

„Nevím, snad je lesní škůdce.“

„Pytláč. Víc se tě neptali?“

„Co jsem prý dělala v poustevně. Řekla jsem, že mne tam deště zahnal. Pustili mne a sami se také obrátili a šli zase do lesa. Já jsem se už také nevrátila, aby si toho snad nevšimli.“

„Dobře udělala. Václavovi není tam zle — však on přijde později.“

„Povídal, že přijde.“

„A jak se svatbu?“ ptal se starý, když dcera se o tom nezmínila.

„Přišel si pro mne —“ vzhledla nejistě na otce, jako by se obávala.

„Už říkal Komárkovi za svědectví —“ pokračovala, když starý mlčel.

„Na kdy?“

„Míni hned zejtra; dlouho se tu nemůže zdřet.“

„Přece tu nějaký den pobude; jen bude-li možná se sejít. Koho druhého svědka?“

„Myslíla jsem na pana doktora —“

Bartodějský pozvedl rychle nachýlenou hlavu.

„Výpravovala jsem o něm Václavovi; on také souhlasil.“

Kamenický znal z doslechu mladého Horáka, jehož byl, jeda do Potštejna, zachránil. Výpravoval mu o něm sám Bartodějský, když s mladým doktorem seznámiv se, jemu důvěroval. Nyní žádala dcera, aby ho pozval do tajné schůze, k tajné svatbě. Stařec věřil Kamenickému, než uvažoval, hodil-li se to a přišel-li by pán zámecký do schůze lidí, kterých neznal; ale pak viděl, že by si toho Frantina přála, povolil.

Hrabě se pozdě vrátil ze své vyjíždky, a sotvaže chvílkou promluvil s manželkou, která na něho čekala, odebral se do svých pokojů.

Abbé také čekal, a byl by rád ještě téhož večera hraběte spatřil, ale přání se mu nevyplnilo. Zato druhého dne a to dosti záhy byl překvapen neobyčejnou návštěvou; ohláslí mu sluha, že mladý Celer provázenej Vavřinkem žádá, aby ho pan abbé přijal, že by rád o něčem důležitém povíděl. Rozumí se, že když přišel s takovou, nadarmo nežádál. Tomášek navrátil se včera domů, povíděl konečně, když byl dost dlouho novinu svou naschvál všešlajk obaloval, aby matku podráždil, nač uholil. Nebyl to záhadný poklad sám, jak napoprvé chváštěl ohláslí, ale byl přesvědčen, že nalezl k němu cestu, a to, co vypátral, bylo pro něj pokladem: mohl se tím Frantině a Bartodějskému pomstít a pak nadál se nadto hojně odmlí.

Téhož miníni byla také matka, když ji všechno vypověděl. Jen v jednom se neshodovali. Tomáš chtěl sám a sám přímo ke hraběti, matka však navrhovala, aby zvolil pana abbé prostředníkem, a to pomocí Vavřinkou. (...)

Matka výmluvnosti a rázností ji obvyklou domohla se toho, že Tomáš svolil. Tak ještě téhož večera zavolali Vavřinka a dnes ráno bez meškání odešli do zámku k panu abbéově.

Pobily si tam hodnou chvíli. Když odcházel, usmívali se oba. Tomáš už viděl, jak se lesem volně a beze strachu prochází, stíhlí a loví v pěkném mysliveckém šatě, s pérem za kloboukem, Vavřinek pak rádoval se, že podmínka Celerkou daná bude vyplněna a tak že bude se statnou vduvou hospodařit.

Když kroky jejich na chodbě doznely, vyletěl abbé ze svého pokoje. Tvář jeho jevila spokojenosť a hleděl vesele, jako by se co nejsladčeji vyspal. Zamířil zrovna ke hraběti pracovně a chtěl se u hraběti ohlašiti. Svraštěl obočí, když mu sluha oznámil, že pan hrabě už před hodnou chvíli odebral

Kresba: A. Fedaková

se nahoru na hrad. Abbé se dlouho nerozmyslel. Vzav klobouk a hůl s třapečkem, dal se za ním. Nezastal ho však na nádvoří, jak se nadál. Byl již v podzemí. Tam se abbéovi nechělo.

„Hrabě se nechce ani na krok vzdálit,“ řekl mu lokaj; „kopají na velmi důležitém místě, mají prý hlavní chodbu a pan hrabě si myslí —“

Nedomluvil. Abbé zablýsknuv očima z koutku do koutku, zarděl se hněvem a obratil. Pak sesťoval z hradu.

„Blázen bláznivá!“ hučel. „Tedy budu jednat za něj.“ (...)

„Zapeklité vrtohlavosti!“ broukal v duchu. „Kdybych mu řekl, že ten buřič je tu zase, že možná ho lapiti, nehnul by se ani na krok, ani kdyby všechna krajina kacíři jen se hemžila. Ano, dal by si snad i frajmauer-ské boháprázdné zásady o mírnosti a snášenlivosti namluvit, a ten doktúrek by to časem pořídil. Jen poklad nám pomůže a tenty kacíře zněti a s nimi jejich patrona —“ tak v duchu cestou uvažoval a plány kuli.

Došed do zámku, dal si zavolat Vavřinka. Ten za chvíliku vyšel ze zámku, zamířil rovnou cestou ke vdově Celerové a nevšimnul si, že stranou u sochy sv. Jana Nepomuckého sedí pod stromem mladá ženská, Barto-dějských Frantina.

Meškala na blízku již dlouho, hned od rána, čekajíc na doktora Kamenického, k němuž do bytu jít se neodvážila. Tak zahledla, an Tomáš Celerů s Vavřinkem šli do zámku i z něho, viděla abbéa i Vavřinku —

a teď — hle! Tomáš jde nanovo do zámku. Věděla, že Celerín syn jindy v zámku nemá co dělat; věděla, že Vavřinek drží s abbéem, jenž u nich byl dvakrát přehlížet, věděla, jakou má Tomáš a všichni proti nim zášť — což divno, že tušila nemilou nějakou věc. Pak milovala, vroucně milovala a její ženich byl tu na zapřenou, stíhan jako nějaký zločinec. Což by nebylo možné, aby se o něm nějak dověděli? Ale jak? Václav přišel v noci a neřekl nic, že by něco podezřelého pozoroval. Snad je to něco jiného, ale dobré přece by bylo domů zaskočit a podat zprávu. Než chtěla dříve s doktorem mluvit a musí — vždyť ho chce požádat za svědka na svatbu, kterou nemožná odkládati.

V tom zahrácel za ní kočárek, jenž před domem zastavil, a z něho vystoupil doktor Kamenický. Zahlédl Frantinu ihned a dal se s ní do řeči. Stručně mu, zardívajíc se, povídela, že přišel její ženich, a prosila ho, aby k nim zvěčera přišel.

„Ale bude tam snad několik bratří,“ dokládala nesměle.

„Tím lépe,“ pravil doktor. „Potřebujete něčeho?“

Frantina děkovala, že ničeho. Kamenický měl se k odchodu. „Ale pane doktore — račte milostivě odpustit —“ zaváděla Frantina znova řeč kolem se ohlízejíc a povíděla, co prve před zámkem pozorovala.

„Je dobře tak. Tys opatrna, budeme také opatrní. Teď jdi s Bohem a neboj se.“

Spokojněji se brala k rodné samotě. Otec ji očekával před chalupou už znepokojen,

Povíděla mu vše. Jak mluvila, chmuřil čelo, pak rychle se obrátil, vešel do síně, a vystoupil na dřevěné schody na půdu vedoucí, zavolal na Václava.

„Nevěřím tomu,“ dodal Barto-dějský, když mu vše sdělil. „Jdi do dolu a to hned, ale bud i cestou opatrný.“ Mladým se nezdálo, že by bylo nebezpečenství tak nabízkou, než starý nepopustil.

„V čem je ten jezuita, není nic dobrého. Teď, Václave, brzo; věčas ti dáme znamení nebo přijdem za tebou.“

Za chvíliku spěchal mladý Horák k nedalekému lesu, v němž zmizel. Sotvaže chvíle minula, zahlédl Barto-dějský i Frantina zameckého mušketýra s písárem. Mířili rovnou cestou k nim.

„Chvála Bohu, že odešel!“ zvolala Frantina, myslíc na svého ženicha, starý Barto-dějský však se neveselil a hleděl zachmuřeně na přicházející panské zřízence.

Slavná komise se rozdělila. Mušketýr zůstal venku a postavil se opodál chalupy, aby měl přehled. Mohl dobře pozorovat přední dvěře i zadní branu. Jsa honěný v podobných komisích, nezapomíнал na střechu, alebrž chvílemi bystře ji bral na mušku, nepočnou-li se ulichlé došky její pohybovat a nepřirozeně se ježit. Zatím Muškát, pan kancelářský, jak mu říkali, muž suchých lýtka, o kteréž bily za chůze šosy jeho kabátu volně na vyhublém těle visícího, vstoupil do světnice. Zapadlé trnkové oči bystře sem tam se točily.

Barto-dějský ho uvítal klidně, ale nikoliv příliš radostně, aniž pokorně, a to pana kancelářského popudilo. Klepl několikrát po sobě a rychle svou tlustou holí o černou hliněnou podlahu, svraštěl a vymrštil obočí, až se mu čelní kůže hýbal, a začal výslech.

Otažek jeho bylo mnoho a zbytečných, ale ani Barto-dějský, ani dcera jeho nedal se panem kancelářským poplást a odpovídali na přeskáčku, jako by katechismus odříkávali. Vida marnost svého snažení, že se na toho buřiče, který prý tu je najisto, po dobrém nedoptá, jal se ho hrozně hledati. Otec i dcera museli všude napřed: ve světnici, v komoře, ve chlívě. Kancelářský, dobyv z tlusté hole své úzkého, ale břitkového kordiska, všude za nimi. Když však na půdu a do sklepa zamířili, zavolal si mušketýra na pomoc. Za hodnou chvíli vraceli se oba z ne-podařené výpravy.

„To pana abbéa někdo pěkně navedl,“ huboval cestou kancelářský. „Ze prý tam ten buřič selského lidu je najisto, ať si pro něj jdou! No, Mandelíku, mohli jsme už ostřejí se ptát a hledat?“

„Nemohli, pane kancelářský.“

Sotvaže se vzdálili, řekl Barto-dějský Frantině, aby šla kousek za nimi se podívat, kam se ubírají.

Když se za chvíli navrátila, oznamovala, že jdu rovnou cestou do zámku, a tu se jí starý jal znovu, ale stručně dotazovali, jak Václav se navrátil, jak se s ním shledala, jak se do rozvalin před bouří utekli a jak konečně s hajným mluvila. (...)

Frantina pozorovala, že je znepokojen, že na něco myslí, a ráda by zvěděla, co mu připadá. Znala ho dobré, a věděla, že tak hned se nepoddá. Nyní je starostliv — jistě o Václava. Státná dívka počala se lekat. Patrně otec její se domnívá, že její ženich není ani tam v podzemním sklepě bezpečen. Ptala se. Otec ji konejšíl, ale bral kazajku na sebe a čepici.

„Jdu za ním, pro všechnu jistotu.“

„Já bych šla —“ a tuze nerada poslechla, když jí Barto-dějský přikázal, aby zůstala. Stála přede dveřmi, hledíc k lesu, kam otec zašel. Byla všecka pobouřena. To dnes, zrovna dnes, kdy mu měla být oddána! (...)

Frantině počítalo být úzko.

Otec nešel — marně ho vyhlížela. Napadlo jí, aby se za ním a Václavem do dolu rozběhla. Než otec jí řekl, aby tu čekala. Je tu tak samojediná, co dělat? Kdyby tak doktor přišel, jak slíbil! Vyběhla znova před chalupu a hleděla směrem k zámku. Nikdo nepřicházel.

CHTĚLI JSME SPLATIT D

VÍ BRÁNA SE OTEVÍRA

„... tu vystěhovali jsme se roku 1628 do sousedních krajů Německa, z velké části také do Polska a Uher; já s mnoha jinými jsem byl zanesen do Polska a Uher a dal jsem se přidržet ke školským pracím ...“
(Z Komenského vlastního životopisu)

LESNÝ ...

Konečně zase střecha nad hlavou! Konečně opadne z člověka těla nejistot a obav, není třeba se lekat zvuku kroků na zápraží a je možné rozvážně hovořit o tom, co bude třeba vykonat zítra, pozitří —

Už jen sama možnost dělat plány do budoucna! Dělat je bez strachu, aniž je nutné počítat s rušivým nebezpečím!

Ale než se Komenský této úlevné pohody nadechne, nahrne se na něj spousta naléhavých starostí a úkolů, starosti přítomných chvil, které je třeba bezodkladně řešit: ubytování bratří, zprostředkování styků s místními Poláky, jednání s vrchností Lešna Rafaelem, hrabětem Leszczyńskym a jeho mistodržicím Janem ze Schlichtingů — přitom si nelze přát přívětivějších partnerů! —, organizování spojení s dřívějšími českými protestantskými usedly — v tom všem se Komenský angažuje, vysvětuje, pomáhá, rádi, jedná ...

Je to nespolečné drobných úkolů, intervenci, psaní, i když podmínky pro zabydlení nové příchozích jsou zde nad jiné příznivé.

Ale Komenský se nakonec dočká i toho dne, kdy si může říci, že vykonal vše, co bylo nutné, co bylo v jeho silách.

Teprve teď bude mít snad čas na sebe a na své plány.

Jenže, než se vzpamatuje, vidi, že nemá na vybranou: již tu na něj čeká potřeba, které se musí podřídit — budě pomáhat jako učitel. Přesněji řešeno jako výpomocný učitel, kterému bude svěřena výchova nejmladších školáků na lešenském gymnáziu.

Poněkud je tím překvapen, potom však pokří rameny: když je to třeba ... — Ale netrvá dlouho a úkolů začne přibývat: Komenský je jmenován zástupcem rektora, pak je mu svěřeno organizování školských styků s Německem, Nizozemím, Anglií, kam bývají vysíláni z lešenských studií vybraní žáci. Roste zároveň korespondence, narůstají styky. Tak například naváže Komenský styky se skotským puritánem Johnem Durym, který se ho ihned snaží získat pro akci směřující k vydělávání rozdílů mezi protestantskými církvemi. Úkol za úkolem ...

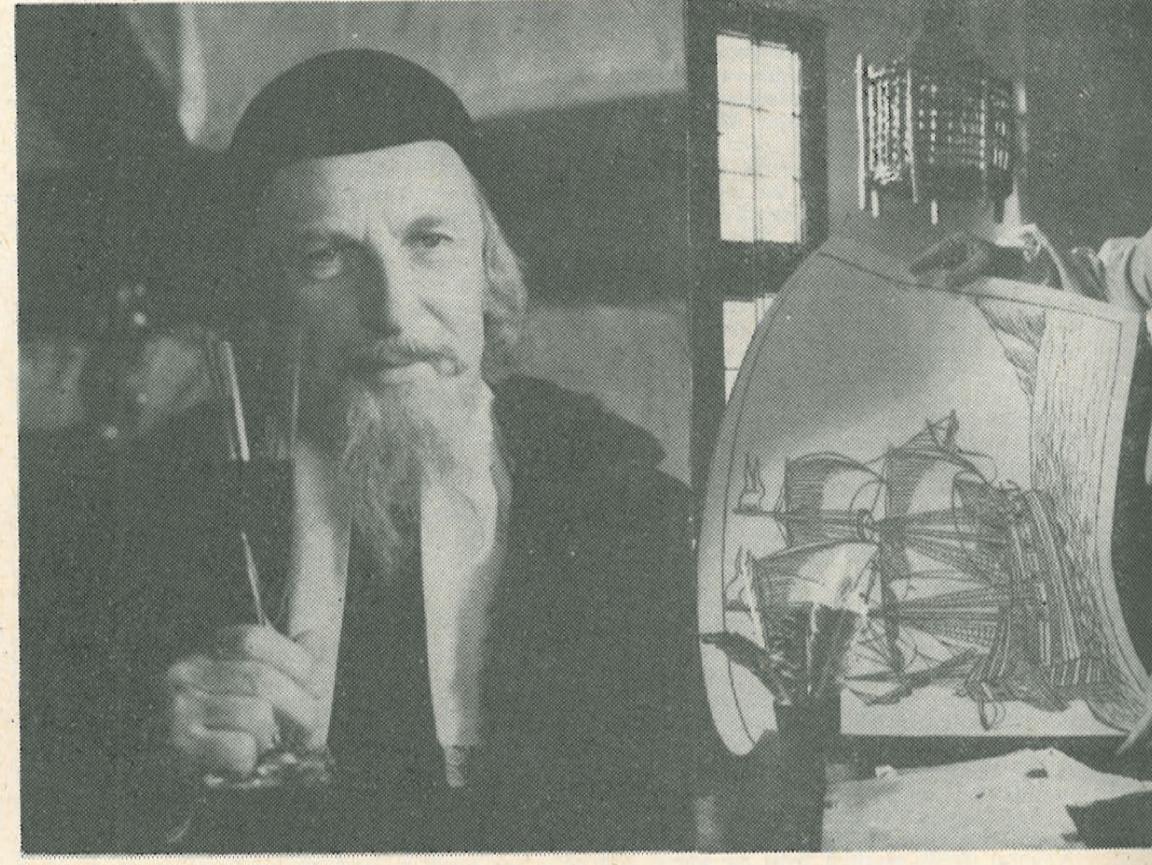
... Ale byly i starosti bližšího času, naléhavě dotírající každenností; především nemalé učitelské a kněžské povinnosti, které zabíraly Komenskému větší část dne. S dru-

Národní umělec Miloš Václav Kratochvíl, předseda Československého ústavu zahraničního, oslavil 6. ledna letošního roku své velké životní jubileum — 80 let života a plodné práce. K řadě gratulací se připojuje se svým blahopřáním také redakce Života a ústřední výbor Kulturní společnosti Čech a Slováků v Polsku. A jako výraz vděku za rozsáhlé a vskutku nevšední dílo, které spisovatel dosud vytvořil, budiž chápána i tato tematická dvoustránka, věnovaná autorově činnosti na poli scénáristickém a literárně tvůrčím. S tímto záměrem jsme také vybrali následující ukázku z životopisného románu Miloše V. Kratochvíla Život Jana Amose (nakladatelství Spisovatel, Praha, 1975). Kniha totiž spisovateli sloužila jako předloha pro jeho scénář k filmu Putování Jana Amose.

hcu pak funkci byla spojena četná jednání za Bratrskou jednotu, zvláště když byl Komenský ustaven jejím sekretářem. Z tohoto titulu byl i prostředníkem mezi lešenskou Jednotou a Karlem starším ze Zerotína, který se nyní usídlil ve Vratislavě, a stejně připadne Komenskému starost o přestěhování dosud ukrývané kralické brauerské tiskárny do Lešna, kde ji pomáhal opět uvést do provozu.

Tak opět zbývaly jen některé večery, prodlužované do pozdní noci, kdy Komenský vyspořil trochu času pro sebe. Avšak i z toho mu zase odpadla část na přípravu vyučování a kázání. Taktéž ulakomený čas pak věnoval své nejvlastnější práci na českém slovníku a sotva začalé Didaktice. Cím bylo této chvíli méně, tim byl nespokojenější a neklidnější; když je však prodlužoval na úkor spánku, trpělo zase jeho tělo. Nesplavnost, únava, vznětlivost — Jak uniknout z tohoto začarovaného kruhu?

Záběry z filmu Putování Jana Amose

Zatím všude ve světě — tak si to aspoň představoval — přemýšlejí moudří mužové o tom, co on teprve nejasně tuší, seskupují se v učených kroužkách, pomáhají si — v Německu, Švédsku, možná i v dalších zemích ...

Ale právě teď není čas na malomyšlnost a skládání zbraní, když opět jedna naděje zhasla. Dánsko uzavřelo totiž s císařem mír a v Německé říši se rozrůstá habsburská moc jako smrtonosná plíseň. „Když válečný požár hrozí zničit celou Evropu a vyhubit vše, co je křesťanské, navzdory všemu se zachraňují útěchou v boží příslib, že nako nec světlo překoná všechny temnoty. A pokud je v lidských silách přispět k tomu jakýmkoli podílem, jsem přesvědčen, že k tomu vede jediná cesta: vymanit mládež z labyrintů a od základů ji lépe vzdělat ve všech věcech tohoto světa.“

OLUH...

Dvoudílný film *Putování Jana Amose* měl svou slavnostní premiéru v posledních říjnových dnech loňského roku a od té doby ho měli možnost na plátnech kin vidět jak diváci v Praze, tak i v dalších městech Československa. Film režíroval národní umělec Otakar Vávra, který se také společně se spisovatelem, národním umělcem Milošem Václavem Kratochvílem spolupodílel autorsky na scénáři. Titulní roli Jana Amose Komenského pak vytvořil přední slovenský herec, národní umělec Ladislav Chudík.

Miloš V. Kratochvíl začal poprvé spolupracovat s režisérem Otakarem Vávrou v roce 1948, a to jako spoluautor scénáře filmu „Revoluční rok 1948“. V polovině padesátých let se sešli opět; tentokrát z jejich spolupráce vznikla dnes již klasická husitská triologie „Jan Hus“ (1955), „Jan Žižka“ (1956) a „Proti všem“ (1957). Film „Putování Jana Amose“ je tedy určitou kontinuitou této spolupráce, mimo jiné i proto, že názory obou tvůrců na poslání historického filmu jsou si blízké. I tentokrát je spojila touha vytvořit dílo, v němž by historická osobnost, v daném případě Jan Amos Komenský, byla nejen velkým učencem, ale také člověkem se vším všudy, člověkem s životními radostmi a strastmi, mužem milovaným a milujícím, nikoliv pomníkem, ale živým a plasticky ztvárněným portrétem, osobností, jež má co říci i k současným.

Jako výchozí podklad pro napsání scénáře použil Miloš V. Kratochvíl svůj historický životopisný román „Život Jana Amose“, který vyšel v nakladatelství Československý spisovatel v roce 1975. Bylo to svým způsobem ideální řešení, protože kniha má svou přesností blízko k literatuře faktu. MILOŠ V. KRATOCHVÍL o tom řekl: „Scénář je jen jakýmsi extraktem románu. Cítil jsem nutnost vniknout hluboko do psychologie postav a atmosféry doby, a proto jsem také psal napřed román, který autorovi k takovému způsobu práce dává víc možností. Scénář pak vlastně zhušťuje a vybírá to nejpodstatnější.“

Moto:

„Jsem rád, že hraji v tomto tichém poselství velkého života, který by nás měl vést k zamyslení, k upevnění národního a lidského sebevědomí.“

národní umělec Ladislav Chudík.

Oba autoři scénáře ovšem při své práci vycházeli nejen z románu „Život Jana Amose“, ale především z historických materiálů; a zde je nutno připomenout, že jen seznam děl, signovaných jménem Jan Amos Komenský, má více než 140 položek. „Chtěl bych zdůraznit,“ podotkl k tomu Miloš V. Kratochvíl, „že všechny Komenského výroky, jichž jsme ve scénáři použili, se opírají o přesné citace z jeho děl. Mám na mysli výroky, ve kterých se odrážejí Komenského názory, soudy a závěry. Adresuji tuto poznámku všem divákům, kteří by byli překvapeni — až nedůvěřivé — formulacemi některých projevů Komenského.“

O vlastním scénáři a o tom, co by měl film současným generacím sdělit, lze zhrušba říci ještě toto: Tvůrci si vytkli nesmírně obtížný úkol. Přenést na filmové plátno plastický portrét muže, kterého zná celý svět, bohužel jen jednostranně, jako slavného Učitele národů, a tlumočit jeho myšlenky tak, aby vyznely s plnou silou a aktuálnosti. Chtěli zachytit rozbouranou a krutou dobu třicetileté války, mocenské zájmy jednotlivých zemí, vylítit všechny vnitřní zápasы člověka, který rány osudu dovedl překonávat obrovskou silou ducha. Nebot, jak dodává Miloš V. Kratochvíl, „už sama okolnost, že Komenský žil na rozhraní dvou významových epoch, kdy se prolínaly středověké názory na svět s vítězně nastoupivšími racionalizačními renesančními proudy, dává tušit, že Komenský musel bojovat i o svou vnitřní rovnováhu. Dosvědčuje to třeba okamžik jeho vzpoury proti bohu, jak jej zachytí v svém díle „Truchlivý“, stejně jako celoživotní úsilí dosáhnout harmonie mezi vírou (pravdou zjevenou) a rozumem (pravdou poznanou).“

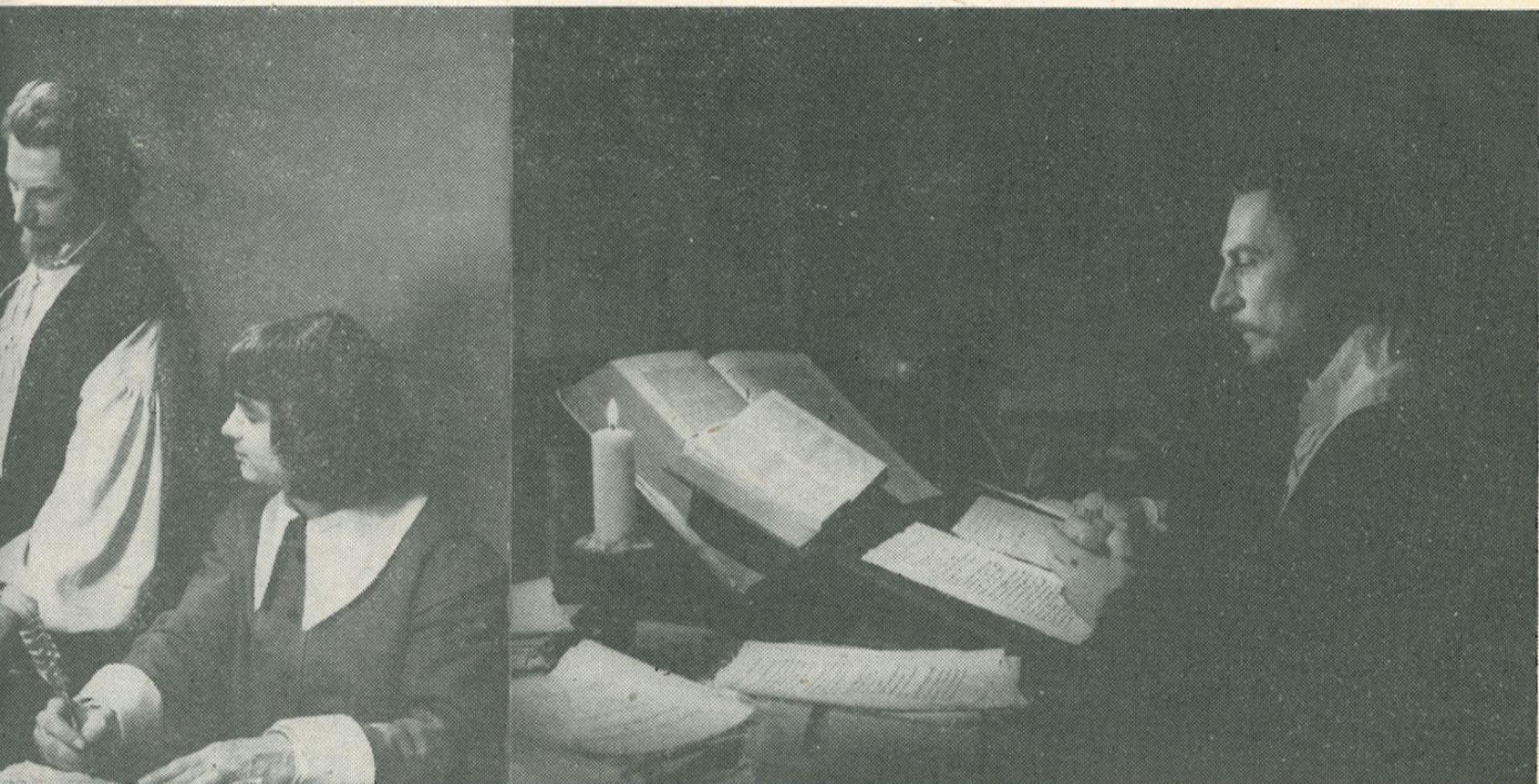
Režisér filmu, národní umělec OTAKAR VÁVRA o své spolupráci na scénáři filmu „Putování Jana Amose“ řekl: „Nepsali jsme scénář životopisného filmu. Chtěli jsme filmovými obrazy znázornit duševní život, myšlenkový vývoj tohoto neobyčejného člověka. Chvílemi se to zdálo nemožné. Není

nic nefilmovějšího než učenec, který jen myslí, sedí a píše. Jakmile jsme však ukázali vnější politické a společenské okolnosti, jež vedly Jana Amose k jeho objevům pedagogickým a jeho filozofickým úvahám, mohli jsme Jana Amose Komenského představit jako učence, který se neučavírá ve své pracovně, ale pohotově a citlivě reaguje na současné dění, nejen v Čechách, ale v celé Evropě, a na konci života nalézá řešení problémů, na něž jeho současníci ani nepomyšleli ... S Milošem V. Kratochvílem jsme chtěli splatit dluh, který nás film má vůči tomuto velikému člověku, a názorně předvést základní myšlenky Komenského díla v souvislosti s jeho tragickým životem. Šlo tedy opět o téma filozofického historického filmu — o dílo učence uprostřed třicetileté války. Nebylo to snadné. Jeho život byl sice velké dobrodružství, ale ne tak akční, jak by vyžadoval filmový příběh.“

Ukázat v jediném filmu tak závažné historické a osobní problémy nebylo pochopitelně snadné. Režisér, národní umělec Otakar Vávra se proto při realizaci tohoto díla obklopil zkušenými spolupracovníky. Vedle spisovatele, národního umělce Miloše V. Kratochvíla to byli zejména kameraman Jaromír Sofr, který patří mezi reprezentanty české kameramanské školy v tom nejlepším smyslu, architekt Karel Lier a především přední českí a slovenští herci (ve filmu je na 150 větších hereckých rolí a několik set komparisů). Titulní postavu Jana Amose ztvárnil národní umělec LADISLAV CHUDÍK. Dejme tedy na závěr slovo jemu:

„Dříve jsem měl ke Komenskému vztah jako asi většina lidí. Trochu školský — směs úcty a trochu poznání jeho moudrosti. Teprve nyní chápou, kolik obrovského úsilí znamenal jeho život. Úsilí o poznání, o hledání pravdy a jejího prosazení. Váže mě k té postavě obrovský obdiv. Snažil jsem se Komenského přiblížit lidem i jako člověka, jako příklad hodný následování.“

JIRI F. PILOUS

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA

(7)

POKRAČOVANIE Z MINULÉHO ČÍSLA

Učiteľ vstal, obišiel stôl a zodvihol zo zeme jablko, ktoré pred chvíľou odpadlo zo stromu. Obzrel ho, ovoňal a položil na stôl. Nakoniec zamyslený a s nádyhom úsmešku na tvári presvedčivo povedal.

Najviac nás maďarizuje maďarský kapitál! Zatiaľ musíme kapitálu vzdrovávať kapitálov! Opakujem to stále, treba zakladat fabriky, investovať do priemyslu... Musíme mať vlastný národochospodársky program!

Kde zoberieme kapitál? — spýtal sa Ondrej Nader.

Musíme sa spolčovať, zakladať účastnícke podniky, úverové družstvá, sporiteľne a banky. Len tak budeme môcť čeliť cudzie mu kapitálu. Teraz, práve teraz treba vydržať tlak cudzieho kapitálu. Keď ho vydržíme, vydrží bez ujmy aj nás národ, aj naša reč. Pozrite sa, chlapci moji, aké sú možnosti zakladať fabriky! Máme drevo, textilné suroviny, kože! Musíme niečo robiť! Po zrušení ciechov naši najlepší remeselnici bažia po robe, a keď ju nenájdú tu, poberú sa za more, do Ameriky. Ale nielen remeselnici potrebujú robota, ktorú by im poskytli fabriky. Najmä chudoba potrebuje fabriky! V nich nájde pracovnú príležitosť a možnosť obživy...

Kto má zakladať tie naše fabriky? — vyhlesol Martin Pichanda. — My chudáci?! Ja nemám kapitál na prikúpenie ďalšej roje, nito ešte aby som zakladal fabriku! Haderpán nech založí fabriku, hoci len maľku.

Aj to je ešte malý pán, — zasmial sa Peter Gunár.

Malý! — súhlasil Ondrej Nader. — Ale svoj kapítálik už pár rokov investuje do garbiarstva v Mikuláši...

A čo robia ostatní slovenski buržuji? — rozhorčil sa Martin Pichanda.

Tí kašlú na národ! — povedal Peter Gunár.

Co sa dá potom robiť? — rezignoval Pichanda.

Vydržať musíme, vydržať! — povedal Orfanides. — My chudobní, ale čestní, musíme vydržať. My sme národ! Len na našich pleciach môže vyrásť všetko ostatné, aj buržuji, aj kapitál, aj fabriky. Raz zlo padne medzi nás a my ho podupém! Pamäťte si, raz príde komúna a všetko bude patriť iba nám! Potom zmiznú starosti o národ, o reč...

Vari bude tak?! Vypime si potom na to! — zodvihol pohár Pichanda.

Nebude! — povedal Ondrej Nader. — Nikdy nebude. Nikde a nikdy nebude takého sveta, aby bolo tak!

Pozreli na neho vážne, zmŕklí, ale všetci vypili do dna. Opäť si naliali a opäť vypili. Červené ríbezľové víno vsakovalo do nich pomaly a opojne. Učiteľ pokyvával hlavou, usmieval sa, ale nič nehovoril... Ozval sa až po dĺhej a tichej chvíli:

Možno príde revolúcia a všetko vyrieši!

Joj, ja sa bojím revolúcie! — zjokol a vykrikol Ondrej Nader.

— Prečo? — spýtal sa učiteľ.

— To je horšie ako vojna! Človek nevie, z ktorej strany ho kto a prečo pichne!

— Ty sa nemusíš ničoho báť! Tebe niet prečo ubližovať!

— Ph, vari sa len raz ušlo nevinnému? — kôv odmietaťa hlavou i rukou Nader. — Obyčajne tak býva, že z nevinného zderú nielen šaty, ale aj kožu.

— V tejto revolúcii by si mal ty pichať!

A keď sa bojím! — usmial sa Ondrej Nader. — Alebo sa mi nechce? Ja som spokojný s tým, čo mám, aj keď toho nemám veľa! Viacej však ani nechcem...

— Nejde len o to, čo máš a čo budeš mať, — povedal učiteľ Orfanides vzrušene a vstal. — Neboj sa, v revolúcii nezbahaneš! Revolúcia je na to, aby nastolila medzi ľudskú spravodlivosť. Vráti ti jazyk, pošie deti do škôl, zrovnomární ženy, odlúči cirkev od štátu, zlepší postavenie robotníkov a rolníkov, buržujom zoberie fabriky a dá ich robotníkom, založí ich točko, kočko bude treba... Bude to revolúcia proletárov a proletári budú diktovať svoju spravodlivosť tak, ako ju za Parížskej komúnou pred dvadsiatimi rokmi diktovali parížski komunardi... Proletári sa však musia spojiť! Všetci chudobní sme proletári, musíme sa spojiť, potom bude naša vôle! Proletári všetkých krajín, spojte sa! — hovoril učiteľ Orfanides, vzrušene a roztiahol ruky nad stolom, akoby chcel objať svojich troch bývalých žiakov. Náhle si sadol a celý vyčerpaný zhlobka, ustato dýchal. — Eh, keby som už neboli jednou nohou nad hrobom! — ozval sa potichu a akosi previnilo sa usmial.

Sám by som sa hned stal komunardom!

— Siel by som s vami! — povedal Martin Pichanda a nalial do pohára červeného ríbezľového vína. — Keď sa pridá tuto Ondrej, budeme už traja...

Hahaha! — zasmial sa Ondrej Nader a prerušil Pichandu. — Ja ti hovorím, že sa revolúcie bojím! Francúzi pred dvadsiatimi rokmi s tou svojou komúnou tiež pochoreli!

Raz sa to musí podať — ozval sa Peter Gunár, ktorý dlhy čas mlčal a len počúval. — Dnes môžeš v Uhorsku o revolúcii snívať iba niekde v mažalí, vo včelíne alebo takto pri stole. Všade inde by ti zavreli hubu a strieli fa do áreštu. Ale raz sa to musí zmeniť, raz to musí povoliť! Keď sa to aspoň trocha u nás zmení, začnú ľudia snívať nahlas.

Nebudú len snívať, — povedal učiteľ. — Zatnú pásťe a začnú za svoje sny bojovať!

Hm! — zaškľabil sa Ondrej Nader. — Len aby sa raz všetci tí rojkovia nezobudili tak ako sedliacky kráľ Juraj Dózsa! Na rozžeravenom železnom tróne a s rozpálenou korunou na hlave! Spolubojníci museli do konca Dózsovo upečené a uškvarené telo zjesta a kosti ohlodať! Nechcel by som naletieť, lebo vôbec nelačníem po vašich upečených stehnách!

Martin Pichanda oslavoval svoje päťdesiate prvé narodeniny, ktoré sa stali príležitostou pre prípravu pohostenia pre najbližších. Po obede Martin vyniesol do záhrady pod jablonou stôl a niekoľko stoličiek. Ženy starostlivo prestrelili stôl a všetci čakali hostí. Prvý prišiel sused, učiteľ Ludovít Orfanides, ktorý oslavencovi daroval mapu. Prišli aj ďalší hostia — Martinovi priatelia, rovesníci a spolužiaci. Zvitali sa vspolok, zavinšovali si a prisadili k stolu. Pichanda ich nukal jedlom a pitím. Cestou povedla záhrady prechádzal práve v tom čase podnapíty Pál Szokolik, hrđý maďarón, sedliak, kupec a priečupník v jednej osobe. Jeho najväčšou túžbou bolo prerobiť všetkých na Maďarov. Avšak pre jeho sklon k pijatike, nemravný spôsob života a duševnú obmedzenosť bol viač smiešny ako nebezpečný. Jeho prechod povedal bol podnetom pre spomienku na veselú historiku z krčmy, ktorej hrdinom bol práve Pál Szokolik a vôbec pre výmenu názorov na tému národnostných pomerov v Uhorsku.

Ondrik môj, — prihovoril sa mu učiteľ, — dnes už nežijeme na začiatku šestnásťstoročia, ale na konci devätnásťstoročia...

No a? — zasmial sa opäť Ondrej Nader. — Vari si dá buržuj zobrať fabriku len tak, zadarmo a dobrovoľne? Buržuj má peniaze, tak má aj moc. A keď sa mu podarí vyhrať nad bedárom, nielenže ho vymiskuje, ale ani hlavu mu nenechá na krku. Medzi zemepánom a buržujom nie je v krutosti nijaké rozdielu...

Treba to tak zariadiť, aby sa buržui počírali navzájom! — ozval sa Peter Gunár.

Takí sprostí nikdy nebudú! — namietol Nader.

Nuž ich teda zožerieme my.

Lahko sa povie, ľahko spraví!

Vari sa im nijako nedostaneme na kožu?

Nijako, kamarát! Neverím, že by sa to dakomu podarilo!

Vari bude svet donekonečna takto ne-spravodlivu zariadený? — vykrikol Martin Pichanda a buchol hnevivo pásťou do stola, až na ňom nadskočili poháry.

Páni boli, aj budú! — mudroval Ondrej Nader. — Ak to takto zostane, veru zostane až nespravodlivosť...

Nezostane to tak, Ondrik môj! — ozval sa Orfanides. — Keby som uveril, že to tak zostane, prestal by som veriť v ľadu, v ľudu... To by som sa rad ľaj nekde prepadol! Siahol by som si na život, keby som tomu uveril! Nie, nie!

Starý učiteľovi preskočil hlas, potom mu celkom zlyhal a na tvári sa mu zjavili slzy. Plakal so zatvorenými očami. Chlapci pozreli na seba a vzájomne si pohrozili prstami. Dlhú chvíľu sa nikto z nich neozval, až nakoniec Martin Pichanda zanotil: „Keď si tykováš, dobreže opäť, podkuj ma, podkuj ma!“ Ondrej Nader a Peter Gunár sa pridali a spolu v trojke zaspievali druhú slohu: „Ak nerozumieš a dobre nevieš, nechaj ma, nechaj ma!“ A keď začal opäť opakovať prvú slohu, učiteľ rôztoval oči, usmial sa a pridal sa aj on.

Prestali politizovať a hned im bolo lepšie a ľahšie. Spievali až do polnoci a boli by až do rána, keby ich neboli rozohnali ženy.

Z lešenia vidí murár trocha ďalej ako rolník od pluhu. Dva dni trvalo Žufankovej partii, ktorá postavila okolo celého hostincu lešenie, ale iba potom sa mohli všetci pochovať pohľadom na starodávne mestečko Tisovec, ktoré už po stáročia čupelo na brechoch rieky Rimavy, pod rozložitým vrchom Hradová. Odtiaľ z lešenia bolo všetko bližšie, akoby na dosah ruky. Aj kopce Šajba, aj velebný chrám so štíhlou vežou, lípy a parčík okolo neho, fara, tisovské kúrie, domy a rolnícke usadlosti. Celá rimavsko-gemerská oblasť sa topila v lesoch, v ktorých ešte dorastali posledné mohutné tisy. Gemersko-malohontská stolica vytisla Tisovec na svoju severnú perifériu, ale práve odtiaľ bolo na skok do Brezna, Banské Bystrice,

Kresba: A. Fedakova

Zvolena, Martina i celého Liptova. Keď bolo treba, a to bolo často, dalo sa odtiaľ do poľahky odskočiť do Pešti, Viedne i Prešporku. Uhor z juhu alebo severu by si mohol myslieť, že Tisovčania sa zapotrošili kde si v strede krajiny, ale ti mali dosť chochmesu, keď sa zapotrošili práve tam, lebo aj keď neboli priamo križovatkou, nevyhli sa im nijaké cesty. Za stárocia Tisovčania nadobro zistili, že iba alumneum ich stravovat nebude, a tak keď polia nezarodili, keď úrodu zničil kameneč, keď vyhoreli, alebo z iných príčin nemali dostatok šupákov, vyrtrhlí kúsok obžívky okolitým lesom a riekam a najhoršie zdarne prebiedili...

Treba tu povedať, že za tie dva dni, kym žufankovci stavali lešenie, mestní furmani, najati hostinským, navozili jemného piesku, vápna a cement. Tehly, kamene a hrubší štrk mal hostinský poruke, a tak na tretí deň mohli postupne začať omietá vyhľadané múry, betónovať chodníky a v zadnej, obytnej časti hostinka stavať verandu. Maltu im miešali a nosili tri vydaté ženy, ktorým medzi raňajkami a obedom tri hodiny a poobede tiež tri hodiny pomáhala aj Stázka Dropová: pravdaže, za polovičný týždenný plat. Okrem toho sa Stázka skladali týždenne šiesti chlapí, každý po zlatke, za varenie.

— Stázka, ty si tu zarobi viacej ako v Liptove chlap, — doberal ju Melchior Vicen Mudr.

— Ale sa aj narobím! — odsekla mu Stázka. — Ak závidíš, mohol si sem došikovať svoju frajerku Kvetu. Iste si sa však zlakol, že ti ju tu budú obštipkávať alebo že ti ju preberú!

Mudr onemel a tri vydaté ženy Hana, Zuza a Mara sa mu na dôvažok vysmiali. Boli to riadne rebeky! Kofy, aké treba pochladať! Nohy hrubé, zadky široké, prsa veľké a ruky mocné. Každá z nich zláhla ako nič zo štyri razy, a tak sa od šiestej rána do šiestej večera motal okolo nich celý húf ich detí, až ich museli murári odháňať. Zavadzali, krikali a neraz išli na nervy. Bolo však živo a veselo a deň sa miňal, akoby ho bol pred sebou vôl tiskal. Murári obhadzovali hostinec novou omietkou, začelovali jeho staré rany, ktoré utrpel od vetrov, dažďov a mrazu, ale aj šomrali, lebo takáto robota sa im nepáčila. Poriadnemu murárovi iba vtedy puká srdce od radosti, keď mu pod rukami rastie hrubý mür, vynajúci novou. Murár ho pohládzal rukami,

vyrovnaná prižmúreným zrakom, a keď sa k nemu ráno opäť bliži, kochá sa na ňom pohľadom a postaví sa k nemu s radostou. Reparovanie starých budov murára neteší a robí to iba vtedy, keď musí. Pri robote, ktorá nebabí, rozptýli človeka všetko na okoli. Murári na lešení si všimali každého, kto vchádzal do hostinka, všimali si priečupníkov, kupecov a furmanov na námestí, roľníkov, čo idli do poľa i z poľa, ženičky s batohmi, mladice s podkasanými sukňami, kočišov, slúžky, sluhot i posluhavčov. Každé popoludnie ich upútala postava mohutného, stredne vysokého starca s veľkou bradou a dlhými fúzmi, ktorý pomaly prechádzal mestom smerom na sever a asi o hodinu sa vracať.

— Viete kto je to? — šepla raz murárom Mara a ukázala na starca.

— Nevieme! — priznal sa Samo a pozrel na ostatných, ale všetci len pokrčili plecami.

— Veru by ste mali! — povedala Mara. — Viete, čo si ten vytrpel za slovenský národ?! Stál aj pod šibenicou!

— Bojuje proti všetkým, čo nás nemajú za nič, — ozvala sa Hana.

— Ja veru, dbá o Slovákov ako nikto! — doložila Zuza.

— Sokolík náš!

— Človek zlato!

— Tak nás už nenapínajte! — prerušil ženy Samo Pichanda.

— Štefan Marko Daxner! — vyhlesla Mara.

— Ten ešte žije? — začudoval sa Benedikt Viliš.

— Somár! — zrúkol Matej Švanda Lavák a riadne buchol do Samovraha. — Keď nevieš, neblaťaj!

— Ja som len... chcel niečo povedať Samovrah, ale zmlkol, lebo nikto sa o neho nestaral. Všetci sa vyjavene pozerali na pomaly kráčajúceho Daxnera.

— Mali bý sme ho ísť pozdraviť! — ozval sa Mudr.

— Ved' aj pôjdeme! — rozhodol Matej Švanda Lavák a pozrel na majstra Petra Žufanko Vretenicu.

Vretenica súhlasne prikývol.

Daxner sa stratil medzi domami a chlapí i ženy si opäť popľuli do dlani a pokračovali v práci... Večer, keď sa už boli umyli, prezliekli a najedli, začali sa opäť rozprávať o Daxnerovi.

— Len či nás prijme?! — zapochyboval Melchior Vicen Mudr.

— Bodaj by nás neprijal, keď ho pôjde me pozdraviť! — povedal Benedikt Viliš Samovrah.

— Možno mu bude treba ruku pobožkať, — ozval sa Fero Dropa Holíč. — Tak si ho najlepšie uctíme...

— Ešteže čo! — zahriakol ho Samo Pichanda Včela. — Ved' by ťa možno od urážky aj klobúkom po kôrbe udrel.

— Tak ako?

— Hiboko sa mu pokloníme.

— Môžeme mu zaspievať.

— Alebo zatancovať.

— Dar mu treba kúpiť! — zamiešala sa Stázka Dropová, ktorá doteraz iba sedela, počúvala a nič nehovorila. Aj teraz sa odrazu začervenalá a tak rýchlo si rukou zakryla ústa, akoby predchádzajúce slová chcela vtlačiť nazad do seba.

— Dar? — zatŕelloval sa Mudr.

— To nie je zlá myšlienka! — podporil Stázku majster Žufanko.

Stázka Dropová sa na neho vďačne pozrela.

— Keď dar, tak dar! — ustúpil Mudr. — Ale čo kúpiš takému mužovi?

— Vyšívánku košeľu, — navrhol Samovrah.

— Hlupák!

— Knižku?!

— Taký vysokoučený muž má kničiek tolko, že ich môže aj predávať!

— Nech Stázka povie!

Všetci pozreli na Stázku s nádejou.

— Kúpime mu fajku! — povedala Stázka bez rozmyšľania.

— Kvôj, či fajčí? — zasmial sa Mudr.

— Kúpime mu fajku, a on bude do nej kapustu tlačiť!

— Fajčí! — vybuchla Stázka a pozrela zlostne na Mudreca. — Išla som okolo domu, v ktorom býva, — hovorila rýchlo. — Sedči na záhrade a fajčil fajku... Nébola najnovšia, — doložila Stázka teraz už opäť v rozpakoch.

— Nech bude fajka a basta! — rozhodol majster Peter Žufanko Vretenica. — Žložíme sa Daxnerovi na fajku! Stázka, ty ju kúpiš!

— A nemal by fajku vybrať radšej chlap? — spýtala sa Stázka.

— Pýtaj si najlepšiu, takú kúpiš aj sama!

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

HOSPODÁRENIE '83

Poznám dobrý vtip. Telefonuje priateľ priateľovi. Prosím — hovorí jeden. Mám pre teba dve správy — hovorí druhý. Dobrú a zlú. Ktorú chceš počuť skôr? Zámerne som spomenul tento žartík, lebo vždy, keď mám hovoriť alebo písat o polnohospodárstve, rozmyšľam čím začať: dobrími alebo zlými správami. Tentokrát záinam dobrými.

Vcelku môžeme konštatovať, že minulý rok bol pre polnohospodárstvo dobrý. Zobrali sme vyše 22 mln ton obilia (v r. 1982 — 21,1 mln ton); približne 550 tis. ton repky a repice (v r. 1982 — 432 tis. ton); a cukrová repa, ktorej bolo vyše 15 mln ton, mala veľmi vyský obsah cukru (16,1%). Aj sena sme zobraли viac ako v r. 1982, prvý pokos vyniesol roľníkom spolu 8,5 mln ton, ďalšie dva boli pre suchu trochu nižie. Úroda zemiakov bola tiež vyššia ako v minulom roku. No a urodilo sa rekordné veľa ovocia a zeleniny.

Rovnako ako úroda v r. 1983, vydaril sa aj výkup: vyše 515 tis. ton repky a repice a okolo 4,5 mln ton obilia. Ani s výkupom zemiakov neboli problémy. Hoci bol výkup vysoký, na uspokojenie našich potrieb nestačí, lebo nám treba napr. minimálne 6 mln ton obilia. Preto musíme nadalej obilie dovážať, aj keď v nevelkem množstve. Horšie vyzerá situácia

Hoci bol výkup vysoký, na uspokojenie našich potrieb nestačí, lebo nám treba napr. minimálne 6 mln ton obilia. Preto musíme nadalej obilie dovážať, aj keď v nevelkem množstve. Horšie vyzerá situácia

V CHOVE A VÝKUPE DOBYTKA

o. i. kvôli stále nedostačujúcim a málo kvalitným krmivám. V porovani s údajmi z júna 1982 zmenšíl sa stav dobytka v r. 1983 o 5% a stav ošípaných o 20%. Iba stav oviec vzrástol o 5%. Napríklad na pokles chovu kráv na mlieko mala vplyv tzv. „polská norma“. O čo ide? Bol zavedené mliečne triedy; najviac sa má platiť za prvé triedu, hoci normy si prispôsobujú mliekári podľa momentálnej nálady. Na vojvodských zjazdoch Zväzu roľníkov, roľníckych krúžkov a organizácií sa roľníci pýtali: „Načo zaviedli triedy, keď sa mlieko aj tak zlieva do jednej nádoby?“

Situácia v tejto oblasti je ťažká a vyžaduje okamžité a radikálne riešenie. Prvý krok bol už urobený. V minulom roku sa zvýšili ceny výkupu jatočných zvierat, zvýsili sa kfmne normy na kontraktované bravy z 50 na 60 kg koncentrátov. Ale to všetko je málo... Treba predovšetkým: zvýšiť kvalitu základných krmív, zvýšiť ich prídeľ na odchov prasník a ošípaných, opäť zaviesť príplatky na chovné a reprodukčné zvieratá a tiež zmeneň zásady jatočnej klasifikácie. Prvý krok bol urobený — od r. 1984 budú do prvej triedy patrí bravy s váhou 90—120 kg

(doteraz 100 kg) do druhej od 86 do 100 kg).

V posledných rokoch sme si zvykli na samé živelné pohromy v polnohospodárstve: v tomto roku pohroma z mimoriadnej úrody, v inom pohroma z mimoriadnej neúrody. Rok 1983 bol rokom mimoriadnej úrody a — nie prvýkrát — vyšli na jav rôzne slabiny, hlavne v potravinárskom priemysle. Ani si nevieme predstaviť, koľko potravín sa zbytočne premrhá. Už teraz sú potrební kvalifikovaní poradecia, aby vlaňajšia úroda nevyšla nazmar. Zlyháva nám výkup, je nedostatok skladov a sýpok.

Zvlášť rachitický je stav siete a vybavenia výkupných stredísk. Ich počet je nepostačujúci a nemôžeme sa tiež pasívne pozerať na „divne“ návyky pracovníkov. Výsledok je taký, že roľníci putujú so svojím tovarom veľmi ďaleko, strácajú drahocenný čas vyčakávaním v radoch, kým sa niekomu uráti prijať od nich tovar. Nie je na tom o nič lepšie ani

FOTRAVINÁRSKY TRH

čiže obchod. Napriek hojnosti ovocia a zeleniny, ich ceny boli a sú vysoké. Neprajníci hovoria, že hospodárska reforma dosahuje v polnohospodárstve najlepšie výsledky v obchode. Výkupné ceny sú nízke, maloobchodné vysoké — rozdiel zostáva sprostredkovateľovi, čiže obchodu. Bývalý tromf náho obchodu — malý jednotkový zisk a vysoký

obrat oddávna sa zmenil v opak. Veľký jednotkový zisk, malý obrat, aj tak si prideme na svoje. Napríklad ceny ovocia a zeleniny. Pri najväčšej snahe nemôžem pochopit, prečo roľník dostal za kilogram kapusty 8 zł, a v maloobchode stála 30 zł. Tak isto zemiaky — roľník dostal za 1000 kg 800 zł a obchodné podniky predávali kilo po 17 zł. A v súkromných obchodoch sú ceny ešte vyššie... Ako teda hovoriť o reforme, keď takéto jednania podporuje marnotratstvo a zvyšuje príplatky na mnohé polnohospodárske produkty?

Dotácia potravín nie je naším výmyslom. Oddávna to robia všetky krajinu na svete. Ale robia tak iba v prípade produktov všeobecne uznaných za nevyhnutné a dôležité pre výživu ľudu. Dotácie v takej šírke a výke ako u nás (okolo 240 mld zł) sú popretim tejto zásady. Takéto dobrodenie slúži nemajetným rovnako ako bohatým. Môžem pochopiť peňažnú pomoc ľuďom biednym alebo stredne majetným, ale bohatým?

Roľníctvo a vôbec celé naše hospodárstvo vyžaduje naozaj odborný hospodársky prístup, ktorý zlikviduje nedostatky v produkcii, zásobovaco-cenové paradoxy a organizačné slabosti. Ďalší úrodný rok nás nemôže priveliť tešiť. Ak bola matka príroda láskavá, je najvyšší čas, aby sme jej začali pomáhať. Co bude, keď prídu neúrodné roky?

Z.R.A.

Zem — opravdivý roľník o nej hovorí: — matka-živiteľka. Čo sa skrýva pod týmto prostým pomenovaním... Zamyslime sa nad tým práve dnes, po rokoch neveselých skúseností, na prahu jubilejného štyridsiateho roku našej ľudovej vlasti.

Z roľnickej generácie na generáciu prechádzal sen o práci na širokej žirnej zemi, ale nemnohým bolo súdené dožiť sa tohto šťastia. Koľko len roľníckych rodín živilo na škvarkoch otíny. V koľkých rodinách na miesto večerného krajca chleba cdožili groš do obrúška na horšie časy, akoby si vedeli predstaviť ďalšie biednejší život od svojho. Z koľkých roľníckych rodín mladi nevideli perspektívnu doma a putovali za prácou po celej Európe, skúšali zapustiť kořene v zemiach za oceánom. Ale roľníka prikoria nezložia len tak ľahko. Holými rukami sa drží otíny a vtedy vydrží mnoho, vedeť zo zeme čerpá dedinský človek silu k životu. Náuč roľník by nedbal prisť o život za brázdu zeme. Vari nevieme ako sa sused so susedom o medze mlátili na život a na smrť? V tých časoch mali zem v úte a láske...

Zem — to ona umožňovala žiť a prežiť najťažšie časy. Cez vojnu, vďaka nej, nepomreli od hľadu obyvatelia miest Generálnej gubernie a stovky Poliakov, ktorých okupanti vysídlii zo Slezska, Veľkopol'ska a Prímoria. Roľníci živili partizánske skupiny, nehľadiac pritom na

Zem - matka živiteľka

jej ideologickej zameranie. Od prvopočiatku roľník bojuje o svoju matku-živiteľku, krvavo sa o ňu bil v čase druhej svetovej vojny.

Po oslobodení krajiny od hitlerovských okupantov splnil sa sen roľníkov. Na základe nariadenia roľníckej reformy dostali pôdu, osídľovali sa nad Odrou, Nisou, na brehu Baltického mora. Práve oni — roľnícki osadníci — zobračali do opatery výterpanú zem. Do dejín prešlo úsilie, s ktorým orali rozminované, burincu zarastené polia, námaha, s akou siali obilie pre celý národ. Prešli tri roky a zmizli úhory, v stajniach pribudli kone, kravy, ošípané a hydina. Sen roľníka zlietol na zem — skončila sa bieda na vidiek.

Avšak nie dlho sa roľníci tesili zo svojej zeme. Poľnohospodárska politika v rokoch 1948—56 nejednému zviazala prácechitné ruky. Mnohi navždy epustili svoje gazdovstvá. Väčšina roľníkov ostala verná, aj keď zem stratila niekdajšiu hodnotu, dalo sa o ňu v každej chvíli prísť... Nadmerné dane vyháňali roľníkov z menej úrodných a podhorských oblastí. Príliš malé príjmy obmedzovali investicie, nedostatok výrobných prostriedkov brzdil výrobu. Na dôvažok

nemodolené rozhodnutia vlády odoberali roľníkom chuť gázdovali. Nedocenenie roľníctva, jeho potrieb, nedostatočná starostlivosť o životné podmienky vidieckeho ľudu, po mnohé roky odpuďovali od zeme. Mladí opúštali rodné domy, začínať budovali svoje životy v mestách...

V poslednom čase sa nedá po priestriet snaha napraviť chyby v hospodárení so zemou. Vyriešila sa otázka vlastníctva, začala sa sčelovať rozkušovaná pôda. Roľníkom boli priznané úlavy a pomoc v obhospodárení menej úrodných a podhorských oblastí. Podporuje sa aktivity roľníkov pri zväčšovaní individuálnych hospodársstiev. Zdá sa však, že dôslednosť vo vyrovnaní neprávesti spáchaných na zemi je stále nedostatočná.

Jednostak máme tisíce hektárov „ničej“ zeme. Nezmenšili sa tiež problémy s rozdrobenosťou zeme. O rekultivácii sa zatiaľ iba hovorí a niekoľkým miliónom hektárom menej úrodnnej pôdy hrozí degenerácia. Dekapitalizujú sa melioračné zariadenia. Erózia na zvlnených terénach a na sprašových pôdach nechátenie postupuje. Napriek vzornej ústave o ochrane zeme, kvalitné pôdy sú stále využívané na ne-roľnícke účely,

Napriek všetkým fažkostiam je v našom štáte veľa roľníkov, ktorí nezapreli lásku, úctu k zemi a chuť starať sa o ňu. Sme hrđi na tých, ktorí obrábjajú matku-živiteľku, ona sa nám za to hojne odmenuje svojim „materským mliekom“. Roľníkom vďačíme za to, že v čase ťažkej krízy máme to do úst. Oni zo zeme skropenej vlastným potom zapĺňajú sklady. My ich zato podporujeme v každodennej práci. Nedajme vyhasnúť ich lásku k zemi — len vtedy nadobudne platnosť heslo o sebestačnosti národa vo výžive.

V tomto jubilejnom roku zvlášť myslíme na budúenosť. Všetci musíme pouvažovať ako rýchlo a racionálne našu zem: nakŕmiť, napojiť, odkvásiť, zbaňiť buriny, obrobiť, zúrodiť sceliť. Ako povzbudiť mládež k práci na roli, k snahe o získanie kvalifikácií v tomto fažkore, ale vďačnom povolani.

Jedno je isté — nevyhnutná je húzevnatá, všeestranná práca a starostlivosť o najdôležitejši prostriedok výživy — zem. Bez tejto synovskej lásky naša matka živiteľka nebude mať dostať súl súl nás vyživiť.

ZBIGNIEW RUTA

Pred VII. zjazdom KSČaS

Od posledného, VI. zjazdu Spoločnosti uplynuli už štyri roky, teda podľa platných stanov našej organizácie mal sa do konca minulého roka konať ďalší, VII. zjazd. Naskytá sa teda otázka, kedy sa uskutoční toto najvyššie krajanské fórum.

Treba tuná poznamenať, že keď ústredný výbor KSČaS spracúval program činnosti na rok 1983, zahrnul doň aj zjazd, ktorého termín stanovil predbežne na posledný štvrtok. Na dodržanie tohto termínu nástoil zvlášť predseda ÚV. V súvislosti s tým sa v celej Spoločnosti začali prípravy k tomuto významnému krajanskému podujatiu. V miestnych skupinách na Spiši a Orave sa už v zimných a jarných

mesiacoch rozbehla naplno voľebná kampaň. Krajania volili výbory a delegátov na zjazd i obvodné schôdzky, hodnotili dosiahnuté výsledky v uplynulom období... Práve tu a zvlášť počas diskusie na májovom plenárnom zasadnutí ÚV v Novom Targu vyšli na jav motívy preloženia zjazdu na rok 1984. Rozhodlo o tom plenárne zasadnutie ÚV.

S dve hlavné príliny. Prvou je predovšetkým to, že nie sú plne realizované návrhy a postulaty, predložené delegátmi na VI. zjazde, ako aj neskôr na 2. a 3. plenárnom zasadnutí ÚV KSČaS. Návrhy, zahrnuté o.i. v dohodách s vojvodskými orgánmi v Nowom Sączi zo dňa 3.II.

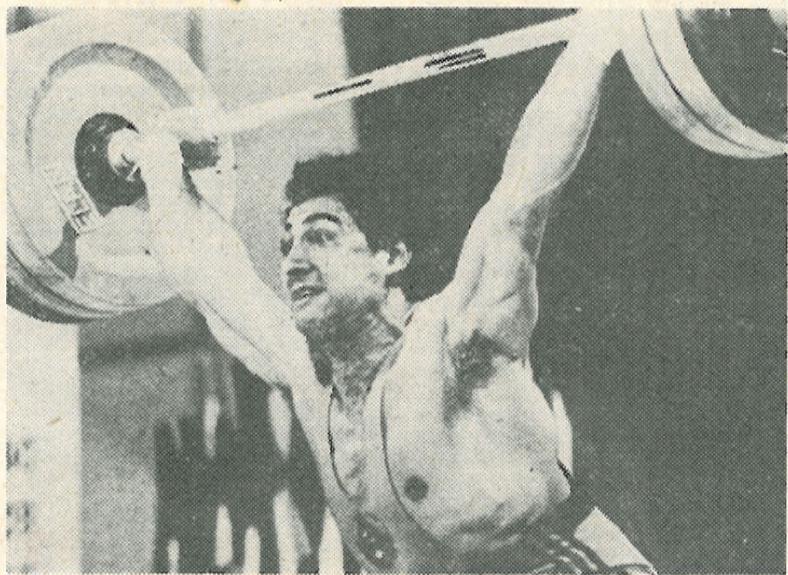
1981 a 9.III.1981. Práve na tento fakt poukazovali krajania počas voľbnej kampane a aktív na spomínanom plenárnom zasadnutí ÚV a v tejto súvislosti navrhovali zvoliť VII. zjazd až po splnení spomínaných postulátov. Každá organizácia — zdôvodňovali — ide totiž na svoj zjazd s určitými výsledkami, na základe ktorých môže naštrtnú nový program svojej činnosti, zaisťujúci jej ďalší rozvoj. Nemožno predsa donekonečna debatovať o tom istom programe, o tých istých úlochách, ktoré — hoci v tomto prípade nezávisia len od našej Spoločnosti — veľmi význe stážajú jej činnosť a na niektorých úsekoch ju skoro znemožňujú.

Druhou príčinou preloženia zjazdu je skrátka to, že sa ešte neskončila voľebná kampaň vo všetkých miestnych skupinách a obvodoch. Poznamenajme, že

nikto ani príliš nesúral so zavŕšením tejto kampane. Vedľa toho aby zainteresované inštitúcie mali čas na doriešenie krajanských požiadaviek. Požiadaviek veľmi dôležitých, týkajúcich sa o.i. vytvorenia náležitých podmienok pre rozvoj slovenského školstva a krajanskej kultúrnej činnosti, odborárskych otázok atď.

Na jeseň sa začali ďalšie voľebné schôdzky v miestnych skupinách a celá voľebná kampaň mala by sa skončiť v zimných mesiacoch. Verím, že v terajšom jesennozimnom období, ktoré v našej Spoločnosti už tradične prospevia oživeniu činnosti, sa vsetci členovia KSČaS aktívne zapoja do voľbnej kampane a vobec širokej krajanskej práce. Vedľa práve od nášho postoja, od aktivity nás všetkých závisí životnosť našej organizácie, jej ďalšie perspektívy.

J.S.

SILÁK NAD SILÁKMI

Prednedávnom sa v Moskve skončili 37. majstrovstvá sveta vo vzpieraní, ktoré mnohí odborníci nazvali rekordné. Z mnohých hľadisk. Zriedkavo sa napr. stáva, aby na podujatiu v jednej discipline padli až 23 svetové rekordy. Najúspešnejší na tomto šampionáte boli, ako

je známe, sovietski borce, ktorí vybojovali 6 zlatých a 4 strieborné medaily. Pripomeňme, že poľskí vzpierači získali v Moskve 1 striebornú a 3 bronzové medaily. Nevelmi sa zato vydaril štart na MS reprezentantom ČSSR, ktorí sa tentoraz museli uspokojiť len s jednou bronzo-

vou medailou (A. Baraňák) a niekoľkými bodovanými miestami.

Vlaňajší šampionát odhalil celý rad mladých, nadaných vzpieračov, ktorí úspešne zasiahli do boja o najvyššie trofeje. Patria k nim nepochybne bulharskí svetoví rekordieri — 16-ročný N. Sulejmanov, 19-roční A. Varbanov a S. Toporov alebo vzpierači ZSSR A. Kurlovíč, V. Klokov a ďalší. Hoci teda hlavné slovo na MS patrilo mladosti, jednako najväčšiu pozornosť vzbudzovali o niečo starší, skúsenejší majstri, ako Anatolij Pisarenko bud' JURÍK VARDÁŇAN. Tomu poslednému venujeme dnes pári slov, lebo je výimočnou osobnosťou.

Vzpierači si oddávna vari každy predstavuje ako ľudovku masívneho, pokrytého pletencami svalov, po ktorom hned vidieť, aký šport ho formoval. Jurík Vardaňan prvý porušil túto tradíciu. Krehký, stihly, až sa veríť nechce, že dokáže dvíhať výše dva metráky. Len očiam odborníkov neunikne neobyčajne explozívna sila, rýchlosť a vôľové vlastnosti ozajstného bojovníka. Keď sa pred 9 rokmi tento mladý Gruzinec stal po prvý raz majstrom sveta, uznaný tréner Přukfelder povedal, že „budúcnosť patrí takým ako Vardaňan“.

Nemylil sa. Vardaňan už 9 rokov patrí neustále k najlepším. Za toto obdobie vybojoval titul olympijského majstra, 4 tituly majstra Európy, 6 titulov majstra sveta a vyše 30 zlatých medailí. Prekonal 37 svetových rekordov v troch hmotnostných kategóriach (75, 82,5 a 90 kg). Aj keď na to nevyzerá, je to silák nad silákmami. Jeho najlepšie výkony predstavujú: trh — 190 kg, nadhad — 228 kg, dvojboj — 415 kg (v hmotnosti 90 kg).

Minulý rok nesľuboval tomuto obdivuhodnému Jerevancovi veľa úspechov. Predtým sa totiž zranil a mal dlhú prestávku v tréningoch. Napriek tomu bol na moskovskom šampionáte favoritom v hmotnosti 82,5 kg. A neskial. Vyštartoval znamene. V trhu dokonca prekonal svetový rekord — 180,5 kg. V nadhadze sice dosiahol „len“ 212,5 kg, čo mu však stačilo na zlatú medailu.

S výsledkami neboli spokojní. Mieri totiž oveľa vyššie. V najbližšej budúcnosti — ako povedal novinárom — chce zdolať v trhu 195 kg a v nadhadze 235 kg. Jurík Vardaňan nezvykle hovorí do vetrov. Nezabúdajme, že činka v jeho rukách stráca svoju hmotnosť.

Spr. JÁN KACVINSKY

Hviezdy svetovej estrády

Je to dnes jeden z najznámejších amerických vokalistov a klaviristov. Narodil sa v New Yorku v r. 1949. Vychovaný v rodine s veľkými hudobnými tradíciami už vo veku štyroch rokov sa začal učiť hrať na klavír. O desať rokov neskôr začal spolupracovať s mládežnickou hudebnou skupinou The Echoes, potom s Shangri Las, v polovici 60. rokov hral a spieval v skupine The Hassles, s ktorou nahral dve veľké platne (The Hassles, Hour Of The Wolf) a jednu so skupinou The Atilla.

BILLY JOEL

V r. 1971 sa rozhodol začať sólovú činnosť ako spevák. Čoskoro pripravil repertoár na platňu Cold Spring Harbor, ale zlá technická kvalita nahrávky vyvolať kritický ohlas. Odchádza na Západné pobrežie, kde vystupuje pod pseudonymom Bill Martin. Tu sa šťastie naňho usmialo — jedna z jeho nahrávok Captain Jack sa stáva populárnym hitom. To mu dovolilo podpísť zmluvu s výrobňou platni Columbia, pre ktorú nahral znamenitý album Piano Man, ktorý patril do prvej desiatky najvyhľadávanejších platni v USA.

V r. 1977, po dvoch menej populárnych nahrávkach Streetlife Serenade a Turnstiles, pripravil LP platňu The Stranger, ktorá dosiahla druhý najväčší náklad v dejinách výrobne Columbia (za-

tia) najväčší úspech v tomto koncerne mal album dueta Simon And Garfunkel Bridge Over Troubled Water. Odvtedy je Billy Joel jednou z najdôležitejšich a najvýznamnejších postáv americkej show businessu. Jeho sláva začína presahovať ďaleko mimo hranice Spojených štátov. Každá jeho nahrávka získava cenu Platinoovej platne (za vysoký náklad) a úspešne superio titul platne roka. Patria k nim o.i. také platne ako: 52nd Street (1978), Glass Houses (1980), Songs In The Attic (1981), Nylon Curtains (1982).

Billy Joel bol viackrát na koncertnom turné v Európe, kde získal obrovskú popularitu. Poľský rozhlas vysiela niekoľko hitov z jeho repertoáru, žiaľ, žiadna jeho nahrávka u nás ešte nevyšla.

POKRAČOVANIE ZO STR. 7

miesto pod stavbu a zaviazali sme sa pomôcť svojpomocnými prácam. Zatial sa musíme tešiť len prisľubom.

— V obci je hasičský zbor — doplnia krajan Marián. Na schôdzi schválili výstavbu hasičskej remízy. Vydelili sme pozemok a vybudovali základy. Sám som vozil tehlu z Nového Targu. Vypomáhame pri stavbe svojpomocnými prácam. Možno, že gminné orgány nám v tom pomôžu. No ale, pekná dedinka a tak zanedbaná! Kiežby bola cesta a spoj s Podhradkom, kiežby gminný úrad sa staral o obchod, reštauráciu alebo jedáleň, kiežby... neobchádzali by turisti túto dedinku.

Marián Pytel je predsedom Miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Podhradku.

— Miestna skupina má niekoľko desiatok členov — povedal krajan Marián. V mojom dome je klubovňa.

Skutočne, miestnosť pekná, čistúcka. Dosť veľká knižnica, sto-

ličky, televizor, rádio a stereofonný gramofón.

— Klubovňa je otvorená v soboty a sviatočné dni. Schádzame sa tu trochu si pobesedovať. Organizujeme príležitostné slávnosti. Máme niekoľko hudobných nástrojov. Hovoril som už o výstavbe požiarnej remízy. Všetci sa snažíme a pomáhame ako len môžeme. Bude tam divadelná sála, taká naozajstná. Mládež v obci je veľa a chceme utvoriť dva súbory — hudobný a divadelný. Každé tri mesiace som na stretnutiach v Jablonke, prosím o divadelné hry, ale momentálne nemajú. Možno by nám Spoločnosť pomohla? Tak isto je s nami.

— Marián Pytel má dobré plány — zatial aspoň — pre oživenie miestnej skupiny Spoločnosti a svojho prostredia. Prajeme mu, aby sa jeho plány splnili. Ale tak naozaj o potreby obce a realizáciu ich návrhov by mal prejavíť väčší záujem náčelník gminného úradu. V obci urobili Richtársku radu. Jej členovia neveria v samosprávu, prestanú si dôverovať, keď gminné orgány si nebudú všímať ich potreby.

ZBIGNIEW RUTA

Podhradskí krajania Jozef Pytel, Rudolf Zoncel a Marián Hosaňák pri výstavbe cesty. Foto: DS

JABLONKA

Dňa 12. októbra 1983 sa v Základnej osmročnej škole č. 2 v Jablonke konala slávnosť pri príležitosti 40. výročia Poľskej ľudovej armády. Jej organizátormi bolo riaditeľstvo základnej školy a program slávnosti pripravili a predviedli žiaci VII. a VIII. triedy pod vedením učiteľov slovenského jazyka.

Hned na začiatku školského roka sme s riaditeľstvom školy dohodli, že usporiadame oslavu na príležitosť ako: Deň učiteľov, VOSR, MDŽ, MDD a iné.

Podelili sme si úlohy medzi žiakov a začali sme nacvičovať. Slávnosti začali spevom štátnych hymien. Referát, ktorý pripravili a prednesli žiačky ôsmej triedy — Irena Kozubová a Stanislava Krišáková, obsahoval dejiny for-

movania sa Prvej pešej divízie Tadeusza Kościuszka v ZSSR, ktorá viedla prvé bitky pri Lenine s hitlerovskými vojskami. A tým začal jej vitazný pochod spolu s Červenou armádou na Berlin. Na počesť vitazstva v bitke pri Lenine, 12. október je sviatkom — Dňom Poľskej ľudovej armády. Slávnosť obohatil pestrý kultúrny program, v ktorom odzneli vojenské piesne vo vykonaní žiakov: zo VII. triedy — Mária Fulová, Tadeáš Modlák, Miroslav Pekarčík, Kristína Pilchová, Gražina Sončeková, a Halina Stachuláková; z VIII. triedy — Tadeáš Heteniak, Irena Kozubová, Stanislava Krišáková, Tadeáš Novák, Tadeáš Pekarčík, Stanislava Sandriková, Mária Slanická, Bernardína Stachuláková, a Kristína Zgámová. Program osláv viedla Mária Slanická, žiačka VIII. triedy.

O tom, že program bol veľmi dobrý, svedčí pochvalné uznanie riaditeľstva školy.

JÁN HALAČ

HORNÁ
ZUBRICA

Volebná schôdza Miestnej skupiny KSCaS v Hornej Zubrici sa konala 13. novembra m.in. r. už v druhom termíne. Zúčastnila sa jej väčšina členov MS. v tom aj najstarší krajania, spoluzakladatelia Spoločnosti ako František Mšal a Alojz Matonog, krajanky a zástupcovia najmladšej zubrckej generácie. Na schôdzi boli prítomní zástupcovia ústredného a obvodného výboru: krajan Eugen Mišinec, úradujúci člen ÚV, Eugen Kott, člen predsedníctva ÚV a Alojz Sperlák, predseda OV KSCaS na Orave.

Volebnú schôdzu viedol kr. Eugen Kott. Správu o činnosti predniesol predseda MS kr. Alojz Biel. Po správe sa rozvinula živá diskusia. V jej úvode kr. Eugen Mišinec predniesol pozdrav predsedovi ÚV KSCaS kr. Adama Chalupca a zoznámil prítomných krajanov s prácou ústredného výboru a s aktuálnymi otázkami Spoločnosti. Jeho výpoved rozšíril a doplnil kr. Eugen Kott. O činnosti obvodného výboru a práci miestnej skupiny v Hornej Zubrici hovoril predseda OV kr. Alojz Sperlák. Poukázal o.i. na nedostatky v činnosti MS a zvlášť na malú aktivitu členov doterajšieho výboru miestnej skupiny. V diskusii krajania zdôrazňovali potrebu pravidelného organizovania zájazdov pre školskú mládež a zájazdov pre popredných aktivistov Spoločnosti. O potrebách pre klubovňu MS hovoril krajan Eugen Utrata, ktorý je vedúcim hudobnej skupiny. Členovia tejto hudobnej skupiny chce pôsobiť v rámci miestnej skupiny. Väčšinu hudobných nástrojov majú vlastní, potrebujú ich len čiastočne dophniť. Členovia skupiny svojpomocnými prácam urobili v klubovni neveľké pódium, vymaľovali ju a čiastočne opravili. Vedúci skupiny kr. Eugen Utrata sa zdá byť pružným, šikovným mladým človekom, prejavuje organizačné schopnosti a hámam s pomocou výboru miestnej skupiny sa mu podarí vytvoriť v klubovni kultúrne stretnutie, ktoré by v hojnejšom počte navštievovala zubrcká mládež.

Krajanky Mária Solavová a Vilma Bugajská poukazovali na skutočnosť, že dnes sa už pomaľy zabúda na staré ľudové piesne a tradície. Zdôrazňovali, že povinoušou miestnej skupiny je kultivoval ľudové zvyky a obyčaje. Pre zachovanie starej slovenskej ľudovej kultúry by mali starší krajania naučiť najmladšiu generáciu staré piesne a zvyky. Nesmie sa zabudnúť na dedičstvo svojich predkov.

S návrhom zadovážiť filmový premietanec a slovenské filmy vystúpil ešte raz kr. E. Utrata, ktorý nie len vie obsluhovať premietanec, ale má k tomu aj oprávnenie.

Po diskusií sa konali voľby výboru miestnej skupiny, revíznej komisie, dopisovateľov Života a delegátov na Valné zhromaždenie obvodu a 7. celoštátny zjazd Spoločnosti.

Zvýšená aktivita zubrckej mládeže našla odraz aj v zložení výboru MS, do ktorého krajania zvolili jej troch zástupcov. Predsedou MS je opäť kr. A. Biel.

Na záver volebnej schôdze sa prítomným krajanom predstavila so svojím programom hudobná skupina zubrckej mládeže. Starší krajania sa tak tiež nedali zahanbiť, zaspievali niekoľko ľudových piesni a ešte rezko si zatancovali.

Volebná schôdza bola veľmi vydaná, na čom ma dozaista zásluhu aj predsedu MS kr. Alojz Biel, ktorý pre jej zorganizovanie vynaložil veľa úsilia.

EUGEN KOTT

SÚŤAŽ O
ZLATÉ PERO

V tradičnej súťaži Života O zlaté pero, organizovanej pre dopisovateľov našho časopisu, boli rozdelené ceny za rok 1983. Tri rovnocenné prvé ceny získali: Zenon Jersák zo Zelova, Jozef Mirga z Novej Belej a Ján Haláč z Jablonky. Ďalšie miesta obsadili: Helena Stronečková z Nedeca, Eugen Mišinec z Kráľova, Eugen Kott z Dolnej Zubrice, Bronislav Knapčík z Mikolova, Viktoria Smrečáková z Malej Lipnice a Jozef Bryja z Novej Belej.

Všetkym srdiečne blahoželáme a všetkých pozývame do ďalšej súťaže Zlatého pera v tomto roku.

REDAKCIA

KRAJANSKÉ
STRETNUTIE
NA SLIEZSKU

V sídle Vojvodského výboru Spoločnosti polsko-sovietskeho priateľstva v Katowiciach sa 13. novembra m.r. konalo druhé stretnutie sliezskej miestnej skupiny KSCaS. Zúčastnilo sa ho vyše dvadsať krajanov z rôznych sliezskych miest, niektorí dokonca zo vzdialenosť viac ako sto km. Prítomní srdiečne uvítali medzi sebou pozvaných hostí: generálneho konzula ČSSR v Katowiciach Jana Kromku, ako aj redaktora Života Jana Spernogu a inštruktora ÚV LUDOMíra Molitorisa.

Stretnutie otvoril predseda MS František Šeliga a viedol ho podpredseda MS Bronislav Knapčík. Krajania hodnotili doterajšiu činnosť a diskutovali o pracovnom programe v nadchádzajúcom období, o potrebe finančných prostriedkov, účasti MS na festivale českej a slovenskej piesne v Ustroni a o rôznych organizačných záležitostach.

Veľa pozornosti venovali otážke klubovne, v ktorej by sa chceli pravidelne schádzať, Za-

tiaľ túto funkciu plní byť predsedu MS. Krajania konštatovali, že už našli vhodnú miestnosť, potrebujú však finančné prostriedky na jej prenajatie a vybavenie, aby mohla splňať svoje poslanie. Navrhovali zároveň, aby sa podobné stretnutia konali ľastejšie. Najbližšie mienia zorganizovať v prvom polroku.

Učastníci stretnutia diskutovali taktiež o našom časopise Život a potrebe zvyšovania počtu jeho predplatiteľov. Poznamenajme, že tento rok si objednali 50 čísel. Krajania navrhovali zorganizovať kurz slovenského jazyka a zájazd do starej vlasti. Poukazovali na nutnosť rozvíjania čitateľstva, k čomu však potrebujú čo najviac slovenských kníh a časopisov. Zároveň sa oboznámili s úlohami členov KSČaS vo svetle stanov a s činnosťou Spoločnosti pred nadchádzajúcim VII. zjazdom našej krajanskej organizácie.

Slova sa ujal aj konzul ČSSR v Katowiciach Ján Kromka, ktorý o. i. vyjadril uznanie krajanom zo Slezska za kultivovanie rodnych slovenskych tradícii, poukázal na úspešne sa rozvíjajúcu všeobecnú spoluprácu medzi Československom a Poľskom, upozornil na hroziacie nebezpečenstvo vojny stupňovaním jadrových zbrojení v západných štátach a zdôraznil mierové iniciatívy socialistických štátov na čele so Sovietskym zväzom. Zároveň navrhol krajanom, že kym nebudú mať svoje stále sídlo, môžu organizovať takéto stretnutia v miestnostiach konzulátu CSSR.

Veľmi milým momentom stretnutia bolo odovzdanie medaily našej Spoločnosti Za zásluhy pre KSČaS bývalému predsedovi MS Stefanovi Adamčíkovi, ktorý má významný podiel na vzniku sleskéj miestnej skupiny KSČaS.

V kultúrnej časti sa účastníkom stretnutia predstavili pozvaní laureáti posledných ročníkov festivalu českej a slovenskej piesne v Ustroni M. Czeckierda a A. Hak s inštruktorom B. Smieszkom, ktorí zaspievali niekoľko piesní z repertoáru známych československých spevákov. Je možné, že budú spolupracovať s MS pri príprave ďalších krajanských kandidátov na ustronský festival.

Na záver si krajania premieli krátky film Pieseň o Slovensku, požičaný z generálneho konzulátu ČSSR v Katowiciach a neskôr pri čaji zaspomínali na uplynulé roky. Spokojní zo stretnutia, s kalendármi Života a peknými knihami, ktoré dostali z ÚV, sa krajania rozchádzali do svojich domov.

BRONISLAV KNAPČÍK

KACVÍN

KAM SA PODELI PRIHLÁŠKY

Od začiatku školského roka 1983-84 uplynulo sice hodne času, jednako vraciame sa k tomuto obdobiu a k udalosti,

ktorá vtedy rozlúnila mnohých krajanských rodičov. O čo ide?

V kacvinskej základnej škole sa slovenčina vyučuje neprestajne už vyše tridsať rokov. Bolo to však dlho len akési živorenie, počet žiakov neustále klesal a v posledných rokoch sa tento predmet učilo len niečo vyše 20 detí.

Na jar m.r. si však tamto krajanu povedali: Stop! Musíme zvýšiť počet žiakov na vyučovanie slovenského jazyka. Zvolali schôdzku, rozdelili si úlohy, porozprávali sa s rodičmi... Výsledok bol obdivuhodný – do 30. mája m.r. bolo na slovenčinu zapisaných ok. 70 detí.

Zdalo sa, že je všetko v poriadku a krajanskí rodičia a aktív MS sa môžu tešiť z dobre vykonanej práce. Lenže tak nebolo.

Doterajší riaditeľ kacvinskéj školy odišiel vlasti do dôchodku. Jeho povinnosti, teda aj všetky školské dokumenty prevzal nový riaditeľ. Keď sa blížil nový školský rok a začali sa pripravy k jeho otvoreniu zrazu vyšlo na jav, že medzi spominanými dokumentmi chýbajú prihlášky žiakov na slovenčinu. Škola sice hneď oznámila prostredníctvom žiakov termín nových zápisov, ale zároveň postavila podmienku, že nestavia – čo dodnes platí – písomné prihlášky podpísané rodičmi a žiadala osobnú prítomnosť rodičov pri zápisoch v škole.

Väčšinu rodičov veľmi rozčúli a rozhorčil tento fakt, že musia opäťovne – druhý – a dokonca tretíkrát – zapisovať svoje deti na slovenčinu. Preto sa aktív MS opäť pobjral za sklamanými rodičmi... Frekfencia pri nových zápisoch bola však už nižšia, lebo zapisali len ok. 45 detí, teda o tretinu menej ako predtým.

Naskytá sa niekoľko otázok. Kto je za to zodpovedný? Komu záležalo na zabrdení výuky slovenčiny v Kacvíne? Je to náhoda, alebo zámerný čin predošlého vedenia školy? Keď to druhé – o čom je presvedčená väčšina kacvinských krajanov, malo by Kuratórium osvetu a výchovy v Nowom Saczi vyvodit z tohto faktu patričné závery a podniknúť potrebné opatrenia!

J.S.

CHYZNE

Prvýkrát bol termín volebnej schôdzky Miestnej skupiny KSČaS v Chyžnom stanovený na deň 24. apríla m.r. V nedelňajšie popoludnie toho dňa sa zišli krajania z horného a dolného konca dediny v klubovni MS. Bol výbor a členovia MS, predstaviteľia obvodného a ústredného výboru Spoločnosti, chýbal však jeden z najdôležitejších činiteľov miestnej skupiny v Chyžnom, sám predseda výboru. Krajan Andrej Fula, ktorý túto funkciu napriek pokročilému veku a nastrbenému zdraviu, plnil od r. 1962, teraz ležal väzne chorý v nemocnici. Preto bolo rozhodnuté, že vzhľadom na neprí-

tomnosť predsedu MS Andreja Fulu sa schôdza uskutoční až potom, keď vyzdravie a vráti sa z nemocnice. Osud však chel inak. Kr. A. Fula, dlhorotný, zaslúžilý člen Spoločnosti zomrel a Miestna skupina v Chyžnom stratila bezpochyby vážnu oporu.

Volebná schôdza sa uskutočnila 20. novembra v r. 1983. Z Obvodného výboru KSČaS na Orave bol jeho predseda kr. Alojz Šperlák a ústredný výbor zastupoval kr. Eugen Mišinec.

Najsamprv sa hodnotilo uplynulé volebné obdobie. S poľutovaním sa konštatovalo, že činnosť Miestnej skupiny v Chyžnom ochabuje. Znižil sa počet členov. Zas kultúrnu činnosť všobec necítí. Na pretras prišli, podľa slov krajanov „príslovečné dvojjazyčné tabule“. Aно, v Chyžnom je, ale iba na jednom obchode. Na druhom však v samom strede obce je len jednojazyčný tzn. poľský a mal by byť aj slovenský. Reč sa obrátila na školstvo. Krajania z dolného konca sú radi, že sa v ich základnej škole číslo 2 počet žiakov, ktorí navštievujú hodiny slovenčiny, zväčší. Vyšná časť obce vo svojej škole č. 1 zase slovenčinu nemá, aj keď vlasti bolo zapisaných 17 detí. Rozprávalo sa o tom veľa a nakoniec sa prestalo. Krajania povedali „my sme deti na slovenčinu zapisali, riaditeľstvo školy vyučovanie nezaistilo, a preto tento problém majú doriešiť školské orgány“.

Zato krajania vyjadrili radosť z toho, že dcéra člena Spoločnosti, absolventka gymnázia v Jablonke Anna Capiaková, študuje na vysokej škole, na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Bolo počut slová vďaka ústrednému výboru Spoločnosti a Matice slovenskej. Taktiež vysoko hodnotili zájazdy pre odbojárov a zvlášť výlety a rekreačné pobedy detí na Slovensku s podotázkou, či by ich nemohlo byť viac.

Príšiel rad na voľby. Za pred-

sedu výboru Miestnej skupiny

Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Chyžnom zvolili kr. Karola Fulu. Bol zvolený celý výbor, dopisovateľia Života a delegát na VII. celoštátny zjazd Spoločnosti.

Novozvolený výbor MS spolu s inými členmi sa zamýšľali nad programom práce. Povedané ináč: nad riešením najpálčivejších otázok slovenského hnutia v Chyžnom. Jednoznačne sa uznesli, že treba zvýšiť stav členov MS, dbať o náležitú propagáciu výuky slovenského jazyka. Je zámer utvoriť hudobnú skupinu, treba však doplniť stav hudobných nástrojov. Priamo s tým súvisí ďalšia otázka. V Chyžnom bol zorganizovaný kurz výuky hry na hudobné nástroje. Trval krátko. Miestna skupina sa dožaduje obnovenia tohto kurzu. Cheľ usporiadať nejaké kultúrne podujatie a očakávajú, že miestnu skupinu navštíví kulturné teleso zo Slovenska a zo Spiša.

Boli tiež priame požiadavky na ústredný výbor KSČaS. Slov predovšetkým o pomoc pri vybavení klubovne MS, o hudobné nástroje a pod.

Pred novým výborom MS v Chyžnom je vážna úloha a ťažká práca. Bude treba veľa sil, angažovanosti a osobnej uvedomelosti, aby slovenské hnutie v Chyžnom povznesli na žiaducu úroveň.

EUGEN MIŠINEC

NEDECA

Výbor Miestnej skupiny KSČaS v Nedeci zorganizoval pre členov folklórneho súboru a krajanský aktiv večierok, ktorý sa konal 5. novembra min. Boli na ňom najstarší krajania, spoluzakladatelia Spoločnosti kr. Michal Neupauer, Valent Pojedinec so svojou manželkou Máriou a Ján a Zofia Piontekovci – zlatí jubilanti z min.

Na večierok zavital aj kultúrny inštruktor ústredného výboru KSČaS kr. Eudomír Molitoris, ktorý vyjadril našim krajanom uznanie za veľmi cennú iniciatívu a vyslovil želanie, aby sa takéto besedy organizovali častejšie taktiež v iných miestnych skupinách.

Prítomných privítal podpredseda MS kr. Jozef Gronský, ktorý hovoril o bežných organizačných otázkach miestnej skupiny a nášho súboru.

Potom sa rozprúdila živá beseda a krajanská zábava. Starými ľudovými pesničkami a časťami zabávala celú spoločnosť sedemdesaťročná, ale ešte stále veľmi živá a čulá krajančia Zofia Pionteková, ktorá si aj rezko zadrobčila.

Obidvom zlatým párom, ktoré si zaslúžili našu úctu, účastníci srdiečne zablahoželali k jubileu a popriali im všetko najlepšie.

K dobrej náladе a veselej zábave vyhrala naša kapela v záberi: Ondrej a Ján Milianovi (otec a syn), Ján Kužel, Jozef Kužel a Marek Čureja. Patrí im naša vďaka. Takéto vydarené stretnutie zostane nadľho v pamäti našich krajanov.

HELENA STRONČEKOVÁ

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 26. októbra umrel v Nedeci vo veku 75 rokov

JAN KASZYCKI

Zosnulý, dlhorotný čitateľ Života, napriek dlhej a ťažkej nemoci ešte nedávno oslavil zlaté jubileum. Odišiel od nás dobrý človek, vzorný manžel a otec.

Cest jeho pamiatke!

MS KSČaS v Nedeci

O Lokci za Magurou

Ked' Lokcas, baťa na Bogomerovom panstve v Liptove, išiel zavčas rána aj s valachmi dojti ovce do košiaru, naskutku sa mu zatmelo v očiach. Z kŕdla sa neozývali hľasy ako zvyčajne a vari polovica čriedy sa nedvihala. Ovce ležali, akoby boli práve dodýchali. A tie, čo stáli na nohách, takými pohľadmi sa na neho dívali, sťaby sa im slzistli do očí. Vtedy Lokcas už zalamenal:

„Už som ja dobačoval... Ked' sa pán dozvie, že prišiel o tolko ovieci, naisto ma zatvorí do temnice. A ktohovie, čo ešte so mnou urobil!“

Aj sa tak stalo, ako cítil Lokcas. Chtiac-nechtiac musel pánovi oznámiť, že na ovce padla choroba a že nažive ostala sotva polovica z kŕdla. Pán sa pravdaže rozzúril, ked' sa dozvedel túto zvest a bačovi sa zaťal vyhŕňať:

„Do temnice pôjdeš! Navždy si zapamätáš, ako sa máš starať o to, čo som ti dal do opatery.“

Baťa Lokcas zvesil hlavu a najprv bol ticho, ale po chvíli predsa chcel čosi povedať. Na jazyk sa mu tisli slová, že aj v iných chotároch hynú ovce a že im tiež nieto pomoci. Nemôže za to, ked' sa zrazu na ovce valí choroba, proti ktorej ľudia ne-nachodia ani lieku, ani ochrany. Lenže pán ho zavrátil:

„Ani ťa vidieť viac nechcem! Pakú sa mi preč z očí! Chod' si hľadať robotu do inej stolice!“

Baťa Lokcas ešte väčšmi osmutnel a cítil sa, akoby mu v tej chvíli zomrel daktor najblížší v rodine. Už nebude pásť ovce v liptovskej doline, ale si musí dakde inde hľadať živobytie. Ked' potom prišiel domov a vyzáloval sa žene i dvom synom, ako ho pán odpravil, tí ho potelovali:

„Lepšie je, ked' ťa vyhnal zo svojho panstva, ako by si mal

hniť v temnici. A nevedno, či sa pre nás všetkých v inej stolici lepšia robota nenájde.“

„Ved' hej, možno aj ta bude,“ prisvedčil Lokcas.

Potom sa začal vyzvedať, kde by sa mal obrátiť a napajedenému pánovi sa čo najskôr stratiť z očí. Ešte v ten deň sa dopočul, že na Oravskom zámku vládne akýsi Thurzo, čo by rád za Magurou i pod širokánskou Babou horou veľa ľudí osídlil. Vraj každému prideľuje v tom kraji tolko pola, kolko sa ho mu zache. A že ani nebude od poddaného nič žiadať, kým sám k dačomu nedôjde. Vtedy sa Lokcas rozhadol:

„Na Oravu pôjdeme, ani deň nebudem čakať!“

A hybaj s celou rodinou hore Breštovou do oravskej doliny. Jakžív tam nebola, iba kadečo počul o tej stolici. Aj hned' zamierili na Oravský zámok. A tam veru celkom dobre pochodoval. Ked' sa pri bráne zastavil a predostrel svoju žiadost, že by sa chcel dakde usídlil i slúžiť panstvu, tak mu povedali:

„Priam takých ako si ty nám treba v našej stolici. A čím viac by ich prišlo, tým by bolo lepšie i pre nás i pre nich. Skôr by sme prázdné kúty a dolinky po-zaplnili ľuďmi.“

Lokcasovi bolo po tejto reči ľahšie pri srdeci. Nuž sa potom hned' aj vyzvedal, kde by mal zájsť a kde by sa mohol usadiť. I dali mu hned' takú radu, že za Magurou je súci kraj i rúte pole, ale je tam málo ľudu. Nech vrah ide hore Oravou a pri Tvrdošine zahne do ľavy. Potom nech zasa ide ďalej nahor, kým nedôjde ta, kde sa Biela i Čierna Orava do seba vlievajú.

Baťa Lokcas sa potom znova vydal s familiou na cestu. A čím ďalej išiel, tým sa mu ten kraj skorej videl. Dediny neboli tak husto vedľa seba ako kde inde i

dobrá paša sa všade ukazovala. Lepšia ako na Bogomerovom statku v Liptove. Nečudo, že sa začal aj zdravšie cítiť a že si po ceste aj vzdychoval:

„Azda nám bude v tomto kraji predsa len dobre. Naisto tu budú mať ovce viac mlieka.“

Ked' sa Lokcasovi práve otvárala pred očami utešená dolinka za Magurou, nohy mu oťaželi a hlava sa mu zakrútila. Aj si raz sadol do trávy, a potom sa celý vystrel v nej a šepkal si pritom:

„Dalej nemôžem... Tmí sa mi v očiach, ani čoby slnko zrazu zhasinalo. Všetko ma ide boľieť, hľava i ostatné údy. Nevedno, či sa ešte dakedy postavím na nohy.“

Jeho žena i synovia mu pomáhali, ako vedeli. Najprv mu ustlali iba tak pod holým nebom v šírom poli. Ale chlapci sa schytili hned' roboty a zhlobili akúsi chatrč, aby otec aspoň v suchu ležal, ked' sa im rozprší nad hlavami. Všetci si mysleli, že otcovi bude čochvíľa lepšie a pôjdu ďalej hore dolinou, kadiaľ tečie Hrušťina. Lenže sa z toho miesta ani nepohli, lebo otec jednostaj vrazil:

„Zdá sa mi, že tu navždy oči zatvorím. Nebudú ma niesť moje nohy.“

Ale Lokcas sa darmo lúčil so svetom. Akosi mu ešte nebolo dôprieť odísť na druhý svet. A čím viac sa poberal, tým bol zo

dňa na deň zdravší, až nakoniec vyzdravel. Vtedy mu ktorísi zo synov povie:

„Teraz už, ked' ste, otec, morejší i vládnejší do chôdze, môžete by sme ist aj dalej. Možno, že by sme natrafili na lepší kút.“

Ale Lokcas zavrtel hlavou a synovi odvetil:

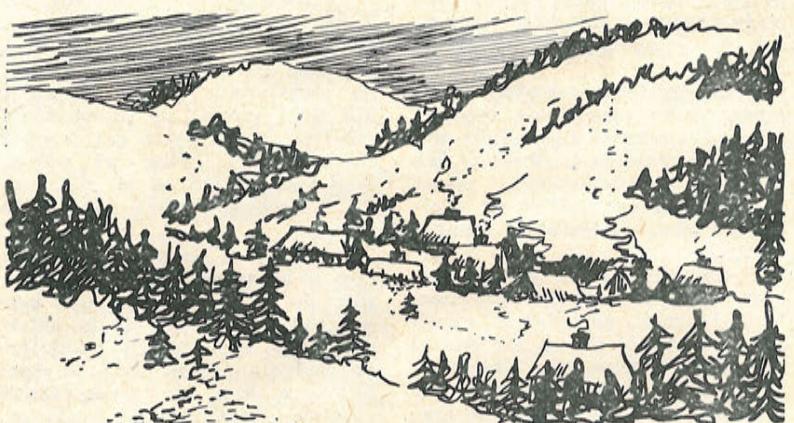
„Nikde nepojďeme, tu zostaneme! I chorý som bol a dobre som sa tu cítil. Ktohovie, či by som bol dakde inde vyzdravel? Tu chcem žiť, kde som znova prišiel k sebe.“

A tak sa otec so ženou a synmi rozhodli, že sa veru usadia na mieste, kde sa stekajú dva potoky. Jeden, čo teraz tečie do Breziny. No a časom tam aj postavili takú súčejšiu chatrč, všetci potom v nej spali. To bol prvý dom v tom kraji.

Ale sami dlho neostali. Časom sa tam vrah aj ktorí iný pristavil s ovcami. No a Lokcas, čo býval od mala pastierom, začal čochvíľa znova bačovať. Tam pod Kýčerou sa prvý raz jeho ovce znova v kŕdli rozbliačali.

Po rokoch na tom mieste sa postavilo tolko domov, že ich bolo treba aj pomenovať. Dlh však o mene nerozmýšľali, lebo každý iba tak radil, aby sa nová dedina volala po tom bačovi, čo sa tam prvý osadil. I dali jej meno Lokca, po tom Lokcasovi ju tak nazvali.

ANTON HABOVŠTIAK

— Prečo si prišiel neskoro do školy, Janko?

— Snivalo sa mi, že som cestoval na prázdniny, prosím.

— A prečo ty, Barborka?

— Mne sa, prosím, snivalo, že som Janka odprevádzala.

* * *

— Mamička, pozri sa! Tamto ide teta s chlapčekom!

— No a čo?

— Chlapček má také isté krásne autíčko, aké ja nemám!

* * *

— Mamička, — sputuje sa Števko, — prečo nevysielajú rozhlas?

— Lebo je len desať hodín a detský program má byť dnes až poobede.

— Tak podčme rýchle obedovať! — zvolal Števko.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje vynikajúcu česku divadelnú a filmovú herečku, zaslúžilú umelkyňu. Vytvorila desiatky znamenitých postáv v takých hrách a filmoch ako: Počestná pobehlica, Tri sestry, Obchodník s daždom, Matka Guráž, Ošklivá slečná, Kdo chce zabít Jessi, Advokátka, Už nám není dvacet a ďalšie. Napište nám jej meno a pošlite do redakcie.

V Živote č. 306 sme uverejnili snímku Claudie Cardinaleovej. Knihy vyžrebovali: Cyril Klukoský z Novej Belej, Adam Bielak z Podsrna, Alžbeta Radecká z Kacviny, Lucyna Bylina z Vyšných Lapšov a František Klukoský z Krempach.

Veselo so životom

— Už viem, prečo je hromozvod špicatý!

— Prečo?

— Aby sa blesk pichol a ušiel...

* * *

— Aký šport pestuješ?

— Futbal, hokej, volejbal, plávanie.

— A neunavuje ťa to?

— Nie. Kupujem si lístok na sedenie.

* * *

— Kto je najvernejším štvornohým priateľom človeka?

— Najvernejším štvornohým priateľom človeka je posteľ, prosím.

KALENDÁR

Rok, prezývaný kalendár,
je herec starý:
Nemá len jednu tvár,
má dvanásť tvári.
A hoci rýchlo zostarne
a zomrie skôr jak tažkí maródi,
vždy rozmarne
sa znova narodi.

V januári si leží
v perinke snehov
nehybný ako batola,
ľadové zvonce
vôkol neho
s babičkinými rozprávkami
zápolia.

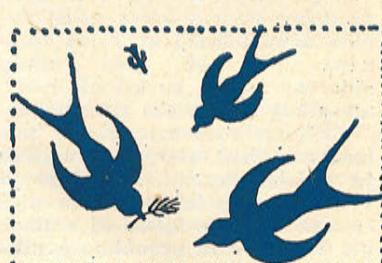

Vo februári má
pár prvých lyží
a vie už vratieť:
mama, papa, hej
a večer šteboce
jak čízik,
aby ho brat
vzal na hokej.

Keď škorce v zobáčikoch
prinesú zvest jari,
vymeni za snežienky
obnosený sneh
a zakial orie,
až sa z neho parí,
hrá sa mu sinko v tvári
s guľočkami piech.

A tento? Klobúky nám stfha z
hláv
a naháňa sa s nimi
a cez noc zdobi
listím alej,
z chlebníka vyhadzuje
omrvinky zimy
a slinkom vábi deti von
a — prvy apríl —
pľúšou vysmeje.

Máj nesie kytky osláv,
pod odkvapkami hniedzi,
denne sa teší
na bryndzové halušky,
a keď sa naje,
chodí rátať hviezdy
a dlho do noci
sa chystá na skúšky.

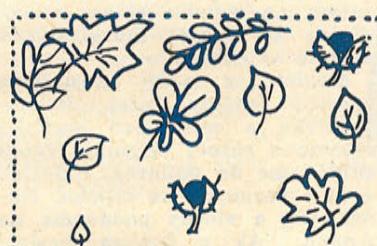
Jún býva modrý
ako paneláky.
A zlatozlty
ako včeličky
a sniva o tom,
že mu vlaky
priviezli výlety
a jedničky.

Júl.
Kalendár má dovolenkou,
leží
všetkými zabudnutý
na stole,
no zdá sa mu,
že leží na pobreží
v Bulharsku,
dakde pri Sozopole.

Raňajšie hmyľ
a svieže bazény sa mália
vyschnutým strnískovým
dlaniam augusta,
a preto,
keď je príliš veľká pála,
svieži mok z melónov
si kvapká na ústa.

Ze september je šťastný —
každý pozná,
ved' šíri radosť
v celom okolí,
za to, že zadarmo má
jablká i hrozná
i mûdre učebnice do školy.

Október teplý
sveter nosíti musí,
a keďže premaľúva
celé krajinu,
neustráži si
kôdle divých husí
a potom márne píska
za nimi.

November má dlaň chladnú
a tvár mokrú,
vo vlasoch inovatá
a mrazný dych,
lež napriek tomu
od sedemnásteho roku
je tento mesiac
jeden z najkrajších.

A december je starček,
nesie hrubé vreče
a deti spievajú mu:
Vitaj, dedo Mráz,
Pudom sa veľmi
na ulice nechce
a tak sa po nej ženie
iba vietor, sneh
a čas.

A potom zase kalendár,
ten herec starý,
premení jednu tvár
na dvanásť nových tvári
a hoci rýchlo zostarne,
rýchlejšie ako tažkí maródi,
vždy, keď má zomrieť, rozmarne
sa znovunaroď.

A byla zima a padal sníh.
Kremilek s Vochomúrkou sedeli
u stolu. Chvíli si povídali, chvíli
zpívali, chvíli mlčeli a nakonec
Kremilek povídá:

„Už nevime co, a zima bude
dlouhá. Dojdí, Vochomúrko, k
slepici pro vejce. Posadíme ho na
třetí židli. Vejce je šíšaté a bu-
de s ním veselo.“

Vochomúrka vzal sáňky a jel
k slepicí. Jede se tam do kopce
kolem pařezu a ještě kousek po
rovině.

Slepice povídá:

„Copak chceš, Vochomúrko?“

„Vejce, ale veselé,“ řekl Vochomúrka.

Slepice mu dala vejce, Vochomúrka ho naložil na sáňky a jedou zpátky. Vpředu šlape Vochomúrka a tâhne za popruh. Vejce podpíruje na sáňkách.

Uviděl je tchoř Superka. A
hned se jim přidal za paty.

Vpředu šlape Vochomúrka a
tâhne sáňky. Na sáňkách klíma
vejce. A poslední šust a šust bě-
ží tchoř Superka. Má na to vej-
ce náramnou chut.

Dojeli rovinou až k místu, kde
se cesta rozbehne a utíká po
stráni dolů k pařezové chaloupce.

„Nadřel jsem se s tebou po-
řádně,“ povídá Vochomúrka vej-
ci. „Ale teď se sveze taky.“

Posadil se na sáňky před vej-
ce, odrazil se patami a jedou.
Tchoř Superka pořád za nimi,
až se mu sníh práší od tlapek.
Tiše si počítá do vousů:

„Až řeknu sedm, tak to vejce
popadnu!“

Vtom sáňky vraží do pařezu.
Superka, jak byl rozbehnutý,
klopýt o pařez hned třemi tlap-
kami.

Prvni se kutáli Vochomúrka.

Za ním vejce.

Za vejcem Superka.

**Jak
vezli
vejce
na
sáňkách**

Kremilek čekal zatím doma v
chaloupce. Pletl ze suché trávy
polštář, aby se vejci měkkce se-
dělo na židli. Dopletl polštář a
podíval se oknem na stráň.

Všecko se sype dolů, rovnou na
chaloupku.

Vochomúrka.

A vejce.

I Superka.

Kremilek skočil ke dveřím.
Když byla ta pravá chvilka,
otevřel a povídá:

„Vítím vás.“

A už je tu Vochomúrka. Klo-
pýt o práh o vletěl rovnou do
postele.

Vejce za ním a měkkce si sedlo
na židli s polštářem.

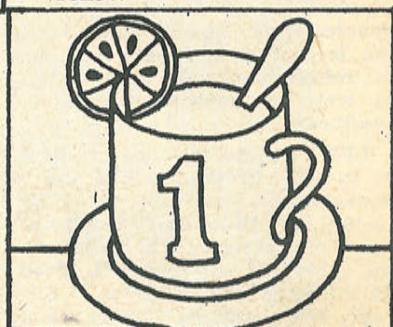
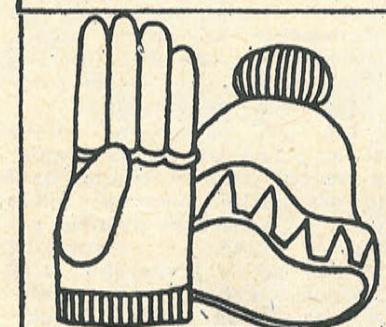
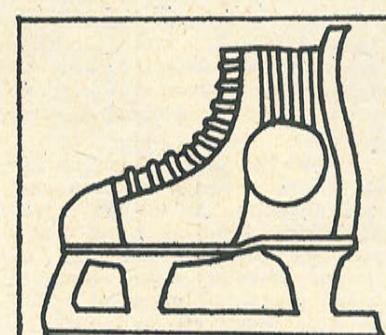
Pak Kremilek přibouchl dve-
ře a pevně je přidržel.

„Přeče si nenarazím nos,“
zaprskal tchoř Superka, který se
hnal třetí, přeskočil chaloupku a
bězel dál.

Vejce se začalo usmívat, a
protože bylo šíšaté, budou mít v
pařezové chaloupce veselo celou
zimu.

VÁCLAV ČTVRTEK

KRESBY PRE VÁS

Zima je v celej svojej krásce
a vy — milé deti — sa určite
radi korčujete a sánkujete.
Ale pozor, ľahko môžete na-
chladniť. Zabezpečte sa pred
tým, keď sa budete poriadne
obliekať a po návrate domov
budete pít horúci čaj s citrónom.
Naše obrázky, ktoré k
tomu nadvážujú, pekne vy-
malujete a poslite do redakcie.
Autorov najkrajšie vymaľo-
váných obrázkov odmeníme kni-
hami. Nezabudnite však uviesť
presnú adresu a kočko máte
rokov.

ZO ŠÍREHO
SVETA

EXPERIMENT. Kosmická loď Challenger vzala ľoní na palubu kolonii mrvavencov. Vydať sa do vesmíru ve zvláštnom kontejneru s kamerou. Pokus s mrvavencami navrhli a pripravili žáci jedné ze škol v Camdenu ve státu New Jersey. NASA, hlavní organizátor letu kosmické lodi, vyhlašuje oblas soutěže pro žáky škol, jejichž cílem je vybrat nejzajímavější nápad pro vesmírné pokusy. Experiment s mrvavencem se však nepodařil. Mrvavenci nepřežili stav beztiže. Žáci z Camdenu se nyní snaží na základě zápisu kamery zjistit příčinu jejich smrti.

LADAKH. Tak se jmenuje kamená krajina s hlavním mestom Leh v severní Indii v pásme Himálaje. Žije tam asi 100 tisíc obyvateľov, vyznávajúcich budhismus. Toto náboženství v jeho tradiční formě pěstují mniši žijúci v kláštorech a stáleto tradiči. Každoroční svátky sú spojeny s průvody v bohatých pestrých kostýmech, s tanec predstavujúcimi boj dobrá se zlem. Účastníci slavnosti věří, že prekonaní zla umožní dosáhnout nejvyššího štěsti a cíle života — nirvány, ktorá je osvobodí z utrpení existence. Tato víra, klenutý život a zdravé podnebi dovolují lidem dožít se vysokého věku, těšit se z rodinného života a z každé dobré skilzne.

SILVESTROVSKÉ OHŇOSTROJE. V mnohých krajinách k silvestrovským tradičiam patria ohňostroje. Oheň vždy fascinoval ľudí, preto odkedy z Číny prišiel k nám pušný prach. Nový rok vitali farebné ohňostroje. Mestá a kráľovské dvory súťažili medzi sebou o prvenstvo v týchto podujatiach, ktoré sprevádzal ohlušujúci zvuk trúb a zvonov. Vždy to boli nákladné podujatia, ale len od 17. storočia si začali vísmať umelcovia stránku ohňostrojov, voľbu farieb a kompozíciu celku.

BUDHA. V malom horskom chráme Hachiyo-Rengeji medzi Osakou a Kyoto našli sochu Budhu z 13. stor. Krásna rezba z cédro je vyše metra vysoká a predstavuje Budhu v zlatistých šatách ako stojí na lotosovom kvete. Historici umenia spoznali v soche prácu starého majstra Kalkena, ktorý patril medzi najslávnejších svojej doby.

SIRÉNA. Symbolom Kodane, dánskeho hlavného mesta je veľmi sympathetická Siréna. Je dielom sochára Eduarda Ericseňa, pre ktorého bola inšpiráciou Andersénová rozprávka. Prednedávnom Siréna oslavila svoje sedemdesiatiny. Značne mladšia je iba jej hlavinka. Pred dvadsaťmi rokmi ju ukradli a sochu bolo treba rekonštruovať o tento fragment.

LEMURY. Sú to poloopice, ktoré sa živia hmyzom a žijú iba v tropickom pásme — hlavne v Západnej Afrike a na Madagaskare. Tieto zvieratá žili voľakedy na vsetkých kontinentoch. Pred 50 miliónmi rokov žili aj v Európe. Ich skamenelé kostry našli prednedávnom vo Francúzsku a

NSR. Boli novým dôkazom potvrzujúcim teóriu putovania kontinentov, a čom sme voľakedy písali v Živote. Výskyt lemurov poukazuje na to, že pevniny, ktoré sú dnes oddelené od seba, boli v dávnych časoch spojené.

MOUDROSTI

Môže milovať ten, kdo sám sa nešnáší? Môže žiť ve shode s jinými ten, kdo není ve shode sám s sebou? Môže byť někomu milý ten, kdo sám sobě je na obtíž? (Erasmus Rotterdamský)

Velcí ľudí jsou pyšní, malí jsou nafoukaní. (G. Byron)

Vlastní utrpení učí, že nikomu nemáme pùsobit nepříjemnosti. (B. Prus).

Bránime-li se svým vášnem, nesvědčí to o naší síle, ale o jejich slabosti. (F. la Rochefoucauld)

Mladosť učí, staroba chápe. (Ebner-Eschenbach)

KÝM DIEŤA DOSPEJE

CO DOKÁZE
PÄTMESACNÉ
NEMLUVNÁ

Nemluvňa v tomto období vie už veľmi veľa. Avšak musia sa mu vytvoriť podmienky, aby sa mohlo učiť a prejavovať radosť zo všetkého, čím nás prekvapí. Tak teda pätmesačné dieťa by sme mali obliekať do pohodlných dupačiek, ktoré nehatia pohyb. Za chladného počasia mu na dupačky môžeme oblieciť teplé nohavice a na nožičky pletené papučky.

Výborným náradím je ohrádka, ktorú môžeme sami urobiť, keď ohradíme jeden kút v izbe zábradlím, ktoré si sami urobíme. Na podlahu položíme na štvoro zloženú deku prikrytú čistou posteľnou plachtou. Keď sa dieťa unaví svojimi cvičeniami v ohrádke, rado sleduje doспeličov členov domácnosti zaberajúcich sa svojou prácou. Ohrádku by sme mali postaviť tak, aby nás dieťa mohlo pozorovať cez prúty zábradlia.

Tak teda pätmesačné zdravé dieťa začína cvičiť „putovanie“ v smere, ktorý si zvolilo. Robí to posediačky, používa jednu nohu na posúvanie dopredu začiať čo druhou — zohnutou si pomáha udržať rovnováhu. Je to plazenie... Pohybom tela v plazení pomáhajú ramená a ruky, ktoré sprevádzajú pohyby nôh.

V súvislosti s touto novou schopnosťou, ktorá umožňuje dieťaťu premiestňovať sa zvoleným smerom, musíme mu venovať zvýšenú pozornosť. Byť dieťaťa je miestom, kde veľmi často má rôzne nehody. Preto zabezpečujeme elektrické zásuvky tak, že ich prehradíme fažkým kusom nábytku, upevňujeme koberce, nenechávame na podlahe nádoby z horúcou vode, škvíry na podlahe, najmä mastné, ihneď utierame. Nesmieťe zabúdať, že dieťa môže na seba stiahnuť hrniec s vriacou vodou, ktorý necháme na stolčeku, všetky elektrické zariadenia musíme vypínať zo steny, nesmieťe nechať zapnuté žiadne elektrické spotrebiče. Musíme stále davať pozor na všetko, čo môže ohrozit dieťa v byte, najmä v kuchyni a v kúpelni.

Z KUCHYNE NEMLUVNÁTA

V deviatom mesiaci nemluvňa jedáva pásikrát denne. Jedno jedlo, najčastejšie prvé v priebehu dňa, to je kojenie alebo mlieko z obilnou kávou 180—200 g a sušienka. Na desiatu pripravujeme dieťaťu ryžu alebo kašíku na mlieku, v množstve 160—180 g a preteŕe ovocie 100—120 g zarovnaných čajových lyžičiek. Na obed ok. 150 g zeleninovej polievky a poldruha polievkovej lyžice zeleniny s tromi zarovnanými čajovými lyžičkami vareného a rozkrajaného mäsa. Na olovranku 3/4 pohára ovocia pretlačeného s cukrom a jedna polievková lyžica tvarahu s piškotom. Na večeru 180—200 g halušiek na mlieku alebo ovsene vločky so žltkom (halušky tiež robíme zo žltka).

Musíme sa snažiť čo najviac spestriť jedálny listok dieťaťa. Polievku a zeleninové pretlačky robíme z rôznej zeleniny. Žltok pridávame do polievok, halušiek a kaší varených na mlieku. Kasu, ryžu a vločky podávame na zmenu. Ak v ôsmom mesiaci prestaneme kojiť, v deviatom mesiaci už nedávame mliečne miešanky, ale plnoodnodné kravské mlieko pripravené zo sušeného mlieka s trochou obilnej kávy, neskôr kakao alebo ruský čaj. Cerstvé ovocie v zime môžeme čiastočne nahradíť kompotmi, rôsolmi a ovocným želé.

TAKÝ JE ŽIVOT

Rozsudkom poroty okresného súdu v Leeds (Vel. Británia) odsúdili istú Talianku, ktorá nepoznala angličtinu, na pokutu vo výške 2 libier za zlú jazdu. Prekladatel dostal honorár vo výške 3 libier. Prekladateľom bol manžel obžalované.

Anglická spisovateľka Jackie Collinsonová zažalovala svojho vydavateľa Hustlera za morálne škody a žiadala 5 mln dolárov odškodeného. Newyorská porota, v ktorej boli samé ženy, priznala jej 4 mln dolárov! Collinsonová podala žalobu preto, že jej meno omylem uviedli pod snímkou na nej modelky, ktorú toto vydavateľstvo uverejnilo pred tromi rokmi. Rozsudok prijala s rados-

tou a zdôraznila rozdiely medzi sebou a neznámou modelkou: Je to blondínka a k tomu celkom, plochá spredú. Jackie Collinsonová je brunetka.

Po roku búrlivého rozvodového pojednávania, ktoré sa konalo v Santa Ana v Kalifornii (USA), súdca priznal spoločné práva starostlivosti o rozhýčkaného miláčika psa bezdetnému manželskému páru.

Manžel, Rex Wheatland, navrhol bývalej manželke 20 000 dolárov, keď sa zriekne „podielu“ na dvojročnom španielovi, ale odmieta napriek tomu, že Judy Wheatlandová mala iba 15 dolárov na bankovom konte.

Súdca konštatoval, že pes bol pre manželov náhradou za dieťa a vo svojom rozsudku sa oprie o predpisy týkajúce sa detí.

Orgány mexického mesta Ketilas, ktoré sa starajú o morálku obyvateľov, vydali nariadenie, podľa ktorého páry žijúce mimo manželstvo musia za trest nútene zametať mestské ulice dovtedy, kým sa nerozhodnú pre seba.

Veľmi dôležitá je pre hasičov v istom mestečku neďaleko Zürichu (Švajčiarsko) schopnosť predvídania. Jeden z bodov hasičského poriadku v tomto mestečku totiž znie: Dve hodiny pred požiarom je zakázané pitie alkoholu. Rozhodne jednoduchšie je byť abstinentom.

Jose Polibodo, pastier zo španielskej provincie Cordoba, bol trikrát ženatý. Teraz sa rozvodil oženiť po štvrtýkrát. Nebolo by to prekvapujúce, ak by nie to, že pastier tento rok ukončil 107 rokov.

MÓDA
A ZVEROKRUH

Ženy by sa mali obliekať nie len podľa módy, ale podľa svojho vkusu, podľa svojho typu, ako aj pochopiteľne, podľa svojich finančných možností a podľa toho, na aký účel si šaty obstarávajú. Ale to zrejmé ešte nestáčí. Kto si vymyslel, že ženy sa obliekajú aj podľa toho, kedy sa narodili, čiže podľa znamenia, aké sa im vo hviezdach dostalo. I keď tomu možno neveríte, prečítajte si tieto riadky.

ZENY NARODENÉ V ZNAMENÍ:

VODNÁRA (január-február): Sú vzdelané, šetrné, citlivé, ale nechýba im zdravý rozum. Rozhodujú sa pre odevy, v ktorých sa dobre cítia a ktoré príliš rýchle nepodliehajú módnym zmienám. Nie sú teda nikdy oblečené podľa poslednej módy, ale nikdy nie sú ani staromódne.

RÝB (február-marec): Sú náladové, citlivé, stále si vymýšľajú nejaké starosti. Vyžadujú si veľa ohľadov, ľahko sa pre niečo nadchnú, ale ľahko aj schladnú. Väčšinou sa prenáhlia a nikdy nie sú dobre oblečené, pravda, ak si nedajú poradí.

BARANA (marec-apríl): Sebavedomé ženy, ktoré samy najlepšie vedia, čo a ako. Nedajú si veľmi rádiť a neznesú, aby si ich niekto nevšímal. Dbajú o to, aby boli vždy elegantné, ale niekedy to preženú a sú až prievim nápadné.

BÝKA (apríl-máj): Sú to trpežlivé, obetavé ženy, materské typy. Obliekajú sa účelne, módnne výstrelky neobľubujú, ale majú dosť vkusu na to, aby nikdy nevyzerali horšie, než to zodpovedá ich možnostiam.

BLÍŽENCOV (máj-jún): Nestále povahy, samý nápad, nijaká vytrvalosť. Sú plné vzruchu, nepokoja, mávajú umelecké sklonky. Nakúpia si množstvo vecí (ak na to majú), ale nosia z toho len máločo. Keď si však vyberú, bývajú oblečené dobre.

RAKA (jún-júl): Ženy s bohatou fantáziou, nevyčerpateľným citom. Móda je pre ne len impulzom na dotváranie, vyberanie i popieranie. Majú cit pre módne tradície, vedia však kriticky zhodnotiť všetko, čo im nesluší.

LEVA (júl-august): Sú veselé, spravodlivé, priame, majú srdce na dlani a porozumenie pre iných. Chcú sa páčiť, aby urobili iným radosť. Nie sú vôbec marnomyselné. Obliekajú sa všakne a dobre. Majú šťastie, že im sluší takmer všetko.

PANNY (august-september): Svedomité až pedantné, so zmyslom pre zodpovednosť. Módu neuznávajú, sú za miernu eleganciu, účel u nich svätí prostriedok. Za dobré pokladajú to, že je praktické.

VÁH (september-október): Spravodlivé, ale rezervované, hrdé až pyšné. Zvyčajne zostávajú v pozadi, ale nič im neude. Obliekajú sa nenápadne, prenasleduje ich strach, aby neboli nápadné.

SKORPIÓNA (október-november): Podnikavé, živé, odvážne, so zmyslom pre krásu. Sú spoločensky založené, majú veľa priateľov a móda je pre ne nevyhnutnou súčasťou života. Vždy v nej vedú prim.

STRELCA (november-december): Sportovo založené ženy, prispôsobivé, so zmyslom pre fair play. Vedia, čo im sluší, a to si podľa módy prispôsobujú. Nikdy sa nedajú ovplyvniť nejakým módnym hitom, ktorý by im nepristal.

KOZOROŽCA (december-január): Pracovití šetrní, so zmyslom pre povinnosť, nijaká koketria alebo planá zábava. Podľa toho sa aj obliekajú: prakticky, účelne, triezvo. Väčšinou sú však veľmi elegantné.

VIEŠ, ŽE...?

NAFTOVÝ STROM. Na Filipinach rastie strom nazývaný changa. Výskumom jeho plodov, ktoré zostávali v prírode doneďdávna bez povšimnutia, odbornici zistili, že obsahujú minoračne kvalitný olej. Domnievajú sa, že by sa mohol stať vhodnou náhradou za niektoré produkty nafty. Olej by sa používal predovšetkým pri výrobe horľavých materiálov, prímesí a pod. Zodpovedné orgány vypracovali rozsiahly plán, podľa ktorého do troch rokov vybudujú na mestach terajšieho výskytu stromu rozsiahle plantáže.

Zima prináša aj sezónu spoločenských večerov, plesov či iných kultúrnych podujatí, ktoré si vyžadujú vhodné oblečenie. Návrh šiat sa sústreďuje na živôtik, najmä na plecia a páso. Všimnite si mäkké modelovanie látky riaseňom, záhybmi, žabkováním, ktoré dokresluje oblé tvaru postavy.

Svetová móda navrhuje mladým, štíhlym ženám nohavice s tunikou s úzkymi rukávmi. Tunika má jednoduchý voľný strih s asymetrickým viazaním na ramene. Tako sa spracúva zamat, lurex, diolén, žoržet a slotera. Vhodné oblečenie ovplyvnia cítivo vybrané doplnky, mejkap a účes.

Úplet vládne svetom módy. V súčasnej kultúre odievania sa zaradil medzi obľúbené odevné materiály. Ponúkame vám aktuálne odevy z úpletu. Sú to pekne zladené dvojdielne šaty. Prvé zľava majú kimonové rukávy, ktoré sa končia manžetami. K tomu jednoduchá sukňa. Druhý komplet šiat má vrchnú časť rozpinanú a lemovanú s nariadenými a úzkymi rukávmi. Všimnite si krásne vkomponovanú aplikáciu — hodvabnú, atlsovú alebo koženú, ktorá je vhodným doplnkom šiat. Tieto šaty si môžete obliecť na slávostné chvíle.

**LEKARZ
WĘTERYNARII**

"PSZCZELARZ" Z NOWEGO
TARGU CHCIALBY COŚ WIĘCEJ WIEDZIEĆ O CHOROBIE
ROZTOCZOWEJ PSZCZÓŁ

Występowanie tej choroby jest uzależnione w znacznej mierze od warunków terenowych i klimatu. Wilgotny i chłodny klimat oraz lesiste okolice sprzyjają jej występowaniu. Chorobę powoduje mikroskopijny roztocz świdrażek pszczeli, samica którego po przedostaniu się do tchawki pszczel znowi 5–7 jaj. Po 3–4 dniach wylega się larwa stosunkowo duża. Larwa ta ma dobrze rozwinięte narządy gębowe, tak że jest zdolna, jak dorosłe roztoce, odżywiać się krwią pszczelą, kalecząc ścianki tchawki. Przeobrażenie larw w dorosłe roztoce następuje u samic po 6–8 dniach, u samców po 5–10 dniach. Do tchawek pszczel po przedostaniu się zapłodnione samice, które dają tu początek następnym pokoleniom roztoczy. Liczba roztoczy w jednej tchawce, w niektórych przypadkach, może dochodzić do 75. Paszoły umieszcza się z reguły w pierwszej parze tchawek, tylko niekiedy znajdowano je w głowowych i tułowioowych workach powietrznych. Zakażenie może dotyczyć jednej lub też obu tcha-

wek jednocześnie. W okresie zimowym, gdy w rodzinie brak młodych pszczół, rozwój pasożyta odbywa się może poza tchawką. Wówczas roztoce usadza się u nasady skrzydeł, gdzie uszkadzają powłoki stawu skrzydłowego. Długość życia roztoczy skraca się w miarę podnoszenia się temperatury zwłaszcza przy jednoczesnym wysuszaniu się oznacającego je powietrza. Szerzenie się choroby roztoczowej jest uwarunkowane wieloma czynnikami.

JAK DOCHODZI DO ROZPRZESTRZENIANIA SIE CHOROBY

Pasożyt może przejść z pszczoly na pszczolę tylko przy bezpośrednim zetknięciu się pszczoly chorej ze zdrową. Jurij roztoce ulegają tylko małe psy z pierwszych czterech dniach życia. Pszczoly w wieku 5–12 dni mogą zakazić się tylko w wyjątkowych przypadkach, starsze w ogóle nie ulegają zakażeniu. Roztoce po śmierci pszczol ziągają w tchawkach 5–7 dni jeszcze. Ponieważ czerw nie daje się zakażić, a psy zakażają się tylko przy bezpośrednim kontakcie z pszczolami zakażonymi, dlatego ani czerw ani plasty, pyłek czy miód od chorych rodzin nie może przyczynić się do rozprzestrzeniania choroby roztoczowej. Nie odgrywa tu też roli pszczelarz ani używanie ule i narzędzi pasieczne. Z uła do ula choroba może być przeniesiona przez bieżące psy lub wędrujące trutnie. Lata slotne ze znaczną ilością opadów, zwłaszcza w o-

kresie, gdy w rodzinie jest znaczna liczba młodych pszczół, sprzyjają szerzeniu się zarazy. Zamknięcie pszczół w ulu szczególnie sprzyja zakażeniu, gdyż powoduje stałego bezpośredni kontakt pszczół chorych z młodymi i pszczół chorych z młodymi i zdrowymi.

ROZMNAŻANIE SIE ROZTOCZA

Procent chorych pszczół jest największy przy końcu zimy lub wczesną wiosną, wraz z rozpoczęciem pierwszych oblotów gwałtownie spada, aby zwiększyć się ponownie przed jesienią. Zapłodniona samica roztocka w cztery dni po przedostaniu się do tchawki znowi pierwsze jaja, a po 3–4 tygodniach już znaleźć można w tchawce pierwsze pokolenie młodych roztoczy. Odżywiające się krewią psy ziągają roztoce przebijając ścianki tchawek, powodując krvotok. Mechaniczne zatkanie tchawki przez gromadzące się roztoce, ich odchody itp. prowadzi do zaburzeń w odżywianiu mięśni skrzydeł, a w następstwie wywołuje porażenie ruchów skrzydeł. Często wiosną wskutek lotów lub też wskutek niespołojnego zimowania pszczół w następstwie choroby, dochodzi do zaparcia i rozdęcia odwłoka.

ROZWÓJ CHOROBY

Psy ziągają z ula, ale nie mają siły do latania i spadają na ziemię. W lecze choroba na pożar zamka przeważnie zupełnie, gdy większość chorych pszczół ginie poza ulem. Natomiast w okresie zamknięcia pszczół w ulu

następuje gwałtowny rozwój choroby, tak, że często rodziny, które jesienią wydawały się zupełnie zdrowe, giną bez widocznych przyczyn w lutym lub w marcu w czasie pierwszego oblotu. W okresie letnim, tj. pierwszym stadium choroby nieauważa się zmian, natomiast w okresie wiosennym widać wyraźnie zanik zdolności do lotu. Chorze psy pełżą przed wylotem i tymi usiłowaniami nie mogą wznieść się w powietrze. Dlatego próbują dość się do ula po zdబłach trawy. Niejednokrotnie pszczelarz w czasie zimowania lub przy pierwszym przeglądzie spostrzega osypywanie się takich rodzin, które jesienią nie wykazywały żadnych zmian. Zamarte psy leżą na dennicy, często w postaci zlepionego kłębka. Wśród martwych pszczół można stwierdzić znaczną ilość bezskrzydłych, a powyrywane skrzydła leżą obok kłębka. Zamarcie roju w czasie zimowania następuje zwykle w wypadku, gdy jesienią ulegnie zakażeniu ponad 80% pszczół. Jednym z objawów choroby może być również wczesne rozpoczęcie czerwienia przez matkę, jeszcze w okresie zimy. Zapobieganie chorobie to: wstrzymanie wędrówek z pszczolami na pożytki, niszczenie wędrujących rojów, zapobieganie rabunkom i błudzeniu pszczół. W chwili obecnej istnieje wiele środków uważanych za skuteczne przy leczeniu tej choroby. Jednakże jak się okazuje żaden z nich nie gwarantuje gruntownego wyleczenia. Trudność leży w stosunkowo dużej odporności pasożyta na działania środków chemicznych i fizycznych. Jakkolwiek przy sto-

ZUZKA VARI

CO NA OBĚD?

BRAMOROVÝ ZÁVIN
S UZENÝM MASEM

Rozpočet pro 5 osob: 40 dkg vařených Brambor, sůl, 15 dkg mouky, 2 vejce, 2 dkg másla, 3 dkg housky, 20 dkg uzeného masa, 1 dkg másla na potření ubrousku, 5 dkg másla na pomaštění.

Ve slupce do měkká uvařené Brambory oloupáme, ustřouháme nebo prolišujeme. Na vál si připravíme mouku, do ní dáme Brambory, přidáme vejce, sůl a vypracujeme tuhý těsto. Vyvalíme na pomoučeném vále na tenký obdélník, který potřeme máslem, posypeme strouhanou usmaženou na másle a jemně sekaným vařeným uzeným masem. Pak obdélník zatočíme na závin, zabalíme jej do mokrého, máslem potřeného ubrousku, na koncích ubrousek pevně motouzem zavážeme a závin dáme vařit do slané vody asi na 3/4 hodiny. Z uvařeného závinnu odstraníme opatrně ubrousek a nakrájíme jej nití nebo tenkým nožem na šílkové řezy. Pak jej urovnané na misu a pokapeme máslem. Podáváme k němu hořčicovou omáčku nebo zelí. Do této může přidat na špičku nože kypřího prášku.

Z téhož těsta můžeme nakrájet obdélníčky, naplnit je uzeným masem a strouhanou houskou, udělat rohlíčky, obalit bílkem a strouhanou houskou a na sádle je usmažit a podávat k dušenému špenátu nebo jiné zelenině.

HARUEA — ZEMIAKOVÁ BABA

Rozpočet pre viac osôb: 1,50 zemiakov, 80 g hladkej mûky, 60 g údenej slaniny, 60 g masti, sól, cesnak, cibuľa, majorán, čierne korenie.

Očistené surové zemiaky postruhame, pridáme mûku, roztrety cesnak, sól, koreniny, majorán, postruhanú cibulku zapenanú na slaninke, dobre premiešame a dáme na rozpustenú mast na pekáč upiecť. Z cesta môžeme aj na palacinkovej forme upiecť hrubšie omelety (placky). V niektorých oblastiach Slovenska dávajú cesto na čisté kapustné listy na plech a v peci ich pečú ako podlistníky.

ŠALÁT

SALÁT ZO SUCHEJ FAZULE

Rozpočet: 280 g suchej fazule, 100 g cibule, 20 g cukru, 20 g

oleja, voda, sól, čierne korenie, bobkový list, ocoť, pažitka.

Umytú fazuľu dáme do osolené vody s bobkovým listom, uvaríme a sedíme. Do sedenej vody zamiešame cukor, ocoť a olej, fazuľu zalejeme a pridáme cibulu pokrájanú na tenké listy. Vrch posypeme čiernym korením a posekanou pažitkou.

MLADÝM HOSPODÝNKÁM

JAK PŘIPRAVIT MASO?

Před přípravou maso nikdy nemáme dluho ve vodě. Stačí je jenom omýt pod prudce tekoucí vodou. Omýváme ho v celku, jinak z něj uniká šává.

Co se zváralým masem? Jestliže má maso nepřijemný západ, nemusí to ještě znamenat, že je zkažené. Takové maso položíme do procezeného heřmánkového odvaru a opereme v čisté vodě. Několikrát opakujeme.

Co s masem, které nechce zméknotu? Můžeme je vařit ve vodě, do níž jsme přidali trochu octa. Ke zvlášti tvrdému masu přidáme při vaření nebo dušení kromě octa i špetku cukru. Drůbež zmékne, když ji večer před pečením uvnitř posolíme a popříme a zvenčí potřeme máslem nebo sádlem.

Jak maso naklepávat? Chcemeli naklepávat tzv. „orech“ z telecí kůhy nebo svíčkové, zabalíme předtím maso do utěrky, aby se nerozpadlo.

Králik bude chutnější, když jej necháme stáhnoutého z kůže a zabaleno do utěrky uležet dva až tři dny v octovém nálevu. Starého králíka vaříme rozporcovaného na kousky ve slané vodě s cibulí a zeleninou. Měkké maso umeleme s králičími játry a připravíme sekanou.

Zvěřina, jestli nepřijemně zapáchá, musí se omýt kyselým mlékem nebo se v něm dokonce musí nějaký čas nechat. Vše se tím napraví.

Presolená masa vložíme na den do mléka nebo zabalíme do pergamenu a čisté utěrky a pověsimo do hrnce s vodou. Sůl se nejdéle za 7 hodin vyluhuje a chut masa se přitom nepoškodi.

Mořské ryby mají zpravidla mldou chut. Odstraníme ji, pokapeme-li maso před úpravou citronovou šávou či kapkou octa. Chceme-li rybu vařit, přidáme kořenovou zeleninu. Chut pokrmu zlepší ostré majonézové omáčky. Chceme-li rybu smažit, obalujeme je těsně před smažením, jinak houska zvlhne a odpadá. Praskne-li při kuchání rybí žluč, musíme rybu ihned vložit asi na půl minuty do slané vařící vody. Zahráníme tak zhořknutí masa.

sowaniu niektórych metod i preparatów leczenie można przeprowadzać w każdej porze roku, za najodpowiedniejszy uważa się okres od drugiej połowy października do połowy listopada. Z leków podam dwa, uważane kiedyś za skuteczne:

Ester metylowy kwasu salicylowego zwany metylenem salicjalnym. Stosuje się go w dawce 80–100 ml na rodzinę, podając go w butelce o szerokiej szyjce zaopatrzonej w długi bawełniany knot sięgający dna butelki. Butelkę zawiesza się w ulu stosunkowo wysoko, gdyż pary metylenu są cięższe od powietrza i opadają na dno. Lek może pozostać w ulu nawet w ciągu wielu miesięcy, należy go tylko umieszczać z dala od czerwów lub w okresie, gdy nie ma czerwów, gdyż działa on szkodliwie na rozwijające się puszczole.

Dwutlenek siarki — stosuje się przy podkurzaniu puszczoli w ulu dymem z nasiarkowanego papieru, który spala się w odkurzaczu. Papier taki przygotowuje się w następujący sposób: karbowany papier do pakowania pocięty na paski 3 cm szerokości moczy się w 30% roztworze wodnym saletry potasowej, po wysuszeniu moczy się go powtórnie w nasyconym roztworze dwusiarczku węgla. Po ponownym wysuszeniu i po zwinięciu w rolki papier jest gotowy do użytku. Podkurzanie stosuje się w ciągu 3 tygodni co 3 dzień wdymując wieczorem przez wylot ula po 3 kłyby dymu.

Najskuteczniejsze jest jednak zapobieganie szerzeniu się zarazy.

H. MĄCZKA

PRAWNIK

PRZEKAZYWANIE GOSPODARSTW ROLNYCH

KOMU MOŻE ROLNIK PRZEKAZĆ GOSPODARSTWO W ZAMIANĘ ZA EMERYTURĘ LUB RENTĘ INWALIDZKĄ?

Następcami rolnika mogą być dzieci, wnuki, prawnuki i ich małżonkowie, rođeństwo rolnika i małżonkowie rođeństwa, dzieci, wnuki, prawnuki rođeństwa rolnika i ich małżonkowie oraz pasierbowie i wychowankowie rolnika. Jeżeli rolnik nie ma następcy wśród osób wyżej wymienionych to następca może być współwłaściciel gospodarstwa rolnego lub jego małżonek.

Następca rolnika powinien spełniać warunki wymagane dla nabycia własności nieruchomości rolnej, a ponadto nie przekroczył 55 lat oraz nie jest inwalidą I lub II grupy albo III grupy, gdy jest całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym. Gospodarstwo rolne może być przekazane tylko jednemu następcy, a jeżeli pozostaje on w związku małżeńskim — także obojętym małżonkom. Pierwszeństwo w przejęciu gospodarstwa rolnego ma następca pracujący w tym gospodarstwie wskazany przez rolnika. Gospodarstwo rolne może być przekazane kilku następcom, jeżeli wpłynie to na poprawę struktury obszarowej. Następcy mogą gospodarować wspólnie nie dzieląc gospodarstwa rolnego.

Podział między następców może być dokonyany tylko wtedy gdy każda część gospodarstwa następcy osobno lub wraz z nieruchomościami stanowiącymi już własność następcy albo wraz z obszarem odpowiadającym udziałowi następcy we współwłasności utworzyć gospodarstwo rolne zdolne do towarowej produkcji rolnej. W braku następców lub gdy następcy nie spełniają warunków do przejęcia gospodarstwa rolnego albo odmówili jego przejęcia, gospodarstwo rolne na wniosek rolnika przejmuje Państwo.

Jakie dodatkowe prawa i obowiązki obejmują następcę w związku z przejęciem gospodarstwa rolnego?

Jeżeli rolnik przekazujący gospodarstwo rolne następcy: dzierżawi grunty rolne to następca wstępuje w prawa dzierżawcy a jeżeli wydzierżawia grunty rolne to następca wstępuje w prawa wydzierżawiającego.

Następca przejmuje gospodarstwo rolne wraz z prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem tego gospodarstwa z wyjątkiem zaległych składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Następca, który przejął gospodarstwo rolne lub jego część na własność nie może przed upływem 10 lat od dnia przejęcia zbyć w całości lub w części nieruchomości wchodzących w skład tego gospodarstwa. Zbycie nieruchomości lub jej części przed upływem tego terminu może nastąpić za zgodą urzędu gminnego jedynie w wypadkach społecznie i gospodarczo uzasadnionych.

JAKIE DODATKOWE UPRAWNIENIA MA ROLNIK PRZEKAZUJĄCY GOSPODARSTWO ROLNE NASTĘPCY LUB PAŃSTWU?

Rolnik, który przekazał gospodarstwo rolne następcy lub Państwu wraz z budynkiem, ma prawo do bezpłatnego korzystania z lokalu mieszkalnego i pomieszczeń gospodarskich w zakresie niezbędnym do zaspakajania swoich potrzeb i potrzeb członków rodziny. Rolnik ten ma również prawo do użytkowania działki gruntu rolnego o powierzchni nie przekraczającej 10% obszaru przekazanego gospodarstwa, nie więcej jednak niż o powierzchni 0,3 hektara. Uprawnienia te przysługują również dożywotnikowi, jeżeli działka gruntu rolnego wchodziła w skład dożywocia i dożywotnik z niej korzystał.

Ponadto z gospodarstwa rolnego przekazanego Państwu rolnik może wyłączyć i zachować własność działki i gruntu, na której wzniesione są budynki lub ich część a także inwentarz żywego i martwego. Z własnością wyłącznie nieruchomości związana jest służebność gruntowa w zakresie niezbędnym do korzystania z tej nieruchomości. O wielkości działki, a także ustanowieniu służebności orzeka urząd gminny w drodze decyzji. W razie sprzedaży działki Państwu przysługuje prawo pierwokupu według cen określonych w przepisach o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych, a w wypadku sprzedaży budynków — po cenie odpowiadającej szacunkowi obowiązującemu przy ubezpieczeniu budynków w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń, a w razie darowizny lub zamiany — pavo wykupu z zastosowaniem odpowiednich przepisów o pierwokupie. W przypadku wykonania prawa pierwokupu lub wykupu koszty związane z przeniesieniem własności pokrywa Państwo.

W razie przejęcia przez Państwo gospodarstwa rolnego Państwo odpowiada za zadłużenia dotychczasowe właściciela związane z prowadzeniem gospodarstwa wobec jednostek gospodarki społecznej oraz z tytułu obciążen na rzecz osób trzecich hipotekami i innymi prawami ujawnionymi w księdze wieczystej albo w zbiorze dokumentów — do wysokości wartości przejętej nieruchomości rolnej lub gospodarstwa, z wyjątkiem zaległych składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

W JAKIEJ FORMIE NASTĘPUJE PRZEKAZANIE GOSPODARSTWA ROLNEGO?

Przekazanie gospodarstwa rolnego następcy następuje w drodze umowy zawartej w formie aktu notarialnego.

CZY MOŻLIWE JEST PRZEKAZANIE GOSPODARSTWA ROLNEGO, W PRZYPADKU BRAKU KSIĄG WIECZYSTYCH?

Przekazanie gospodarstwa rolnego następcy jest w takim przypadku możliwe oczywiście przy zachowaniu odpowiedniej formy (przeważnie będzie tu chodziło o umowę w formie aktu notarialnego). Możliwe jest również przekazanie gospodarstwa rolnego w przypadku toczącego się postępowania scaleniowego (komisacji) z tym, że nie ma to wpływu na przebieg tego postępowania. Mogą tu również wystąpić trudności w ustaleniu granic przekazywanego gospodarstwa, gdyż w tym wypadku nie są przesadzone tytuły własności gruntów wydzierżonych w zamian za grunty posiadane przed scaleniem.

JAK SIĘ PRZEDSTAWIA SYTUACJA ROLNIKÓW, KTÓRZY PRZEKAZALI SWOJE GOSPODARSTWA PRZED DNIEM 1 STYCZNIA 1983 R.?

Osobom, które do dnia 1 stycznia 1978 r. przekazały nieodpłatnie gospodarstwa rolne najbliższym członkom rodziny albo których gospodarstwa rolne zostały nieodpłatnie przejęte przez Państwo w trybie administracyjnym oraz osiągnęły wiek emerytalny lub zostały uznane za inwalidów I lub II grupy, a ponadto nie posiadały stałych źródeł dochodu — przysługuje emerytura lub renta w wysokości najniższej emerytury pracowniczej. Przy okazji informuje, że kwoty najniższych emerytur, rent inwalidzkich i rent rodzinnych wynoszą: 5.000,— zł miesięcznie — emerytura, renta rodzinna oraz renta inwalidzka I i II grupy i renta inwalidzka III grupy dla inwalidów, którzy osiągnęli wiek mężczyzny 60 lat, kobiety 55 lat, oraz 4.050,— zł miesięcznie dla pozostałych inwalidów III grupy. Osobom, które do dnia 1 stycznia 1978 r. przekazały gospodarstwa oprócz emerytury lub renty będą przysługiwać poczynając od dnia 1 lipca 1984 r. następujące dodatki: rodzinny, pielegnacyjny i z tytułu odznaczeń państwowych.

Osobom, które przekazały gospodarstwa rolne w okresie między 1 stycznia 1978 r. a 1 stycznia 1983 r. i pobierały emeryturę lub rentę inwalidzką, świadczenia przysługują w wysokości 5.000,— zł miesięcznie plus dodatki do emerytur i rent, a wypłacane do dnia 1 stycznia 1983 r. dodatki w kwocie 500 zł miesięcznie na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów (dla osób pozostających na wyjątkowym utrzymaniu osoby pobierającej emeryturę lub rentę z wyjątkiem dzieci, wnuków i rođeństwa) zamienia się odpowiednio na emeryturę lub rentę w wysokości 5.000,— zł miesięcznie. Natomiast osobom, które nie otrzymywały emeryturę lub renty w okresie od dnia 1 stycznia 1978 r. do dnia 1 stycznia 1983 r. przekazały nieodpłatnie gospodarstwa rolne następcom w drodze umowy zawartej w formie aktu notarialnego przysługuje emerytura lub renta inwalidzka w myśl nowych przepisów o zapatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin.

DARIUSZ ANTONIAK

HVIEZDY O NÁS

VODNÁR
21.I.-18.II.

ich nútia, aby si uľahčovali v rôznych situáciach, často aj z vlastnej osoby. Majú značné duálne schopnosti, vedia veľmi presne a prenikavo uvažovať. O priateľstve a spoločnosti majú vysokú mienku. Sú skutočnými humanistami, presiaknutými zmyslom pre priateľstvo, v ktorom sa však nikdy nevzdávajú svojej individuality.

Vyznačujú sa pevnou vôľou a húževnatostou, ale nemajú radi príliš namáhavú prácu. V povolaní mávajú úspech, pretože sami sú schopní a nachádzajú podporu aj u svojich priateľov. V manželstve sú verní a spoľahliví. Telesnú konštrukciu majú pevnú a v prípade onemocnenia im prospevajú prírodné a moderné liečebné metódy.

Vodníkov čaká v tomto mesiaci dôležité stretnutie, ktoré by mali po premyslení dobre využiť. Môže to byť veľmi dôležitý okamih.

Narodení v tomto znamení sú tak trochu zvláštnej povahy. Sú väzni a pritom spoločenski, vtipní, ale nie ostrovtipní, pretože je to iba prejav ich nálad, ktorá

siaci začneš, prinesie ti v budúnosti úspech a zadosťučinie a nie je vylúčené, že aj zlepšenie finančnej situácie. Nadchádzajúca cesta ti môže spôsobiť fažkosti. Ak môžeš, odlož ju!

RAK
22.VI.-22.VII.

V tvojich osobných záležitostach ešte veľa vecí čaká na vysvetlenie. Nesmieš to ďalej odkladat, vásavosť nijako nezlepší twoju situáciu. Musíš byť veľkorysý, ale v základných veciach nesmieš počať. Uprimný rozhovor medzi štyrmi očami prinesie obrat k lepšiemu.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Daj si pozor na peniaze, môžeš ich vlastnou nepozornosťou stratiť pri nakupovaní. Twoja finančná situácia v tomto mesiaci vyžaduje zvlášť veľa opatrnosti a rozvahy. Nezabúdaj na starú dobrú radu: Každý peniaz dvakrát obráť, kým ho utratíš.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Ovzdušie v práci a doma sa ukludní, čo bude mať priaznivý vplyv aj na tvoje chovanie, pretože teraz máš vlastne všetkým všetko za zlé bez väčších dôvodov. Musíš sa naučiť prijímať priateľskú kritiku a srdčnosť odplácať srdčnosťou, nehľadať chyby len u iných, ale aj u seba.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

Zbytočne si sa zapletol do bezvýznamných sporov, ktoré môžu mať nepredvídané následky. Nezačinaj žiadne veľké podujatia, narazil by si na neprekonateľné prekážky a nakoniec by si sa ocitol v horšej situácii, ako si teraz.

SKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Poteší ťa správa, ktorá ťa prevedie o stálosti citov niekoho, kto ti je blízky. Bude to mesiac dôležitých rozhodnutí v osobnom živote. Zabudneš na všetky dôterajšie nedorozumenia a nezhotody, na staré závisti a výčitky. Skrátka veľké šťastie a nebo bezmráčika.

BARAN
21.III.-20.IV.

Opäť nejaké nedorozumenia a nerozhodnosť z tvojej strany. Budeš schopný splniť očakávanie svojho okolia? Nedude to také jednoduché. Neber na seba príliš veľa povinností naraz, lebo sa stane, že nezvládneš ani jednu.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Aj keď sa snažíš udržať odstup od všetkého, čo sa deje okolo teba, okolnosti ťa nakoniec prinúti zaujať rozhodný postoj. Nedaj sa ovplyvniť zaujatosťou, všetko si dobre rozmysli!

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Caká ťa uznanie nadriadených, za ktoré vďačíš radám svojich priateľov. Všetko, čo v tomto me-

Po týždňoch plných práce konečne príde uvoľnenie. Čaká ťa niekoľko príjemných stretnutí, ktoré môžu priniesť veľa nového a zaujímavého. Twoja inteligencia, osobné kúzlo a dobrá náladá ti prinesú úspech v spoločnosti a získajú ťa nových priateľov.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Aj keď dobre vieš, že nemáš pravdu, nechceš sa k tomu priznať. Daj si pozor, v najbližšom čase sa môžeš ocitnúť v situácii, v ktorej sa tvoje staré chyby obrátiť proti Ťebe.

-NÁŠ TEST

Pozornosť a vůle

Pozornosť je umenie soustrediť se na určité činy, myšlenky, javy. A prostredkem tohto umenia je vůle. Při čtení zajímavé knihy jsme v zajetí neuvědomělé pozornosti. Když studujeme obtížnou látku, musíme se k pozornosti přinutit uvědoměle. A tady nastupuje vůle. Rada důležitých lidských činností vyžaduje jak plné soustředění, tak i vůli. Je proto důležité vědět, jak na tom jsme.

Máte před sebou 15 otázek. Odpovídejte „ano“, „nevím“ nebo „ne“. Za „ano“ počítejte dva body, za „nevím“ jeden bod a za „ne“ žádný bod.

- Dokážete vydržet u práce, která vás neboví, dokud ji neskončíte, bez ohledu na to, že máte možnost ji několikrát přerušit?
- Dokážete překonat obvyklou nesmělost, když máte udělat něco, co je vám nepříjemné? Například otevřeně vytknout sousedce, že vám jeji syn úmyslně špiní rohožku?
- Když se dostanete do konfliktní situace, ať doma nebo v zaměstnání, dokážete se ovládnout natolik, že řešíte věc v klidu?
- Musíte-li dodržovat nějakou dietu, odoláte snadno pokusu, které vás svádí dietu nedodržet?
- Dokážete ráno vstát tak brzy, jak jste si večer řekli, i když jde jen o výlet do lesa a ráno se vám tak sladce spí?
- Máte-li strach z létání, z operace, ze zkoušky, dokážete ho překonat, když už jde do tuhého?
- Užíváte přesné podle předpisu lék, který vám sice pomůže, ale je velice nepříjemný?
- Jdete k zubaři, hned jak je zapotřebí a návštěvu neodkládáte?
- Nenecháte se přemluvit, když vás dítě prosí o cukroví, které mu škodí? Budeste trvat na svém rozhodnutí?
- Poskytnete pomoc i tehdy, když jste byl náhodným svědkem neštěstí a pohled na krev nesnášíte?
- Jste doma slušně a vhodně oblečeni, i

když víte, že k vám nepřijde žádná návštěva?

12. Dokážete se přinutit dát věci na své místo, i když se vrátíte unaveni z cesty nebo z práce?

13. Odpovídáte na dopisy rychle?

14. Dokážete odolat pokusení přátel, když jste partnerovi slíbili, že budete doma?

15. Necháte televizor vypnutý, až vysílají zajímavou inscenaci, ale vašeho partnera nebo dítě by to rušilo při práci?

Nyní si sečtěte své body:

0 — 12 bodů: S vaši vůlí to chabé. Děláte si jednoduše, co se vám zachce a co vám vyhovuje, i když někdy škodíte i sobě. Vaši oblibenou výmluvou je: A co mám dělat, když to nedokážu! Jenže je to spíš jen projev vašeho sobectví.

13 — 21 bodů: To je asi tak průměr. Když se nedá nic dělat, tak si poručíte, když vás je někde nějaká skulinka, kudy lze uniknout, hned si pohovíte. Jste však v normě. Většina lidí to dělá také tak. Pokud byste však chtěli něčeho většího dosahnutou, museli byste se svou vůlí trochu více zacvičit.

22 — 30 bodů: Je to dobré. Když to musí být, dokážete se přinutit ke vlemu. Víte, že člověk není na světě sám a že musí udělat trochu města i těm druhým. Jste člověk, na kterého je spolehnutí.

KROKODÝL — Moskva

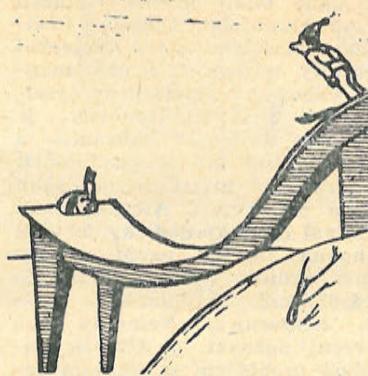
Sedia dvaja muži pri fľaške vina a vylievajú si svoje žiale:
— Oženil som sa so škaredou ženou, aby som na ňu nemusel ziarliť...

— No a?
— Potvora, po svadbe opeknela!

Zajačica pouča mládu:
— A teraz si zapchaj uši, lebo za stromom je poľovník.
— Ty sa ho bojíš?
— Nie, ale nechcem, aby si počul tie škaredé nadávky, keď netafí.

— Nás sused je hudbymilovný človek.
— Podľa čoho tak súdiš?
— Včera manželka hrala na klavíri a on nám hodil do okua kameň, aby lepšie počul.

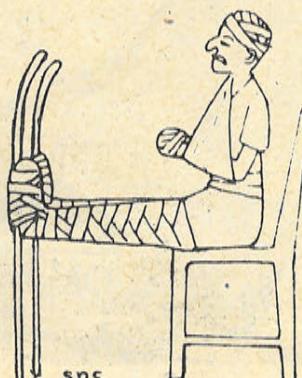
— Jožko, ako môžeš tvrdiť, že zvuk sa širi rýchlejšie ako svetlo?
— Na to je predsa jednoduchý dôkaz, súdruh učiteľ. Keď zapneme televízor, najprv počujeme zvuk a až potom vidíme obraz.

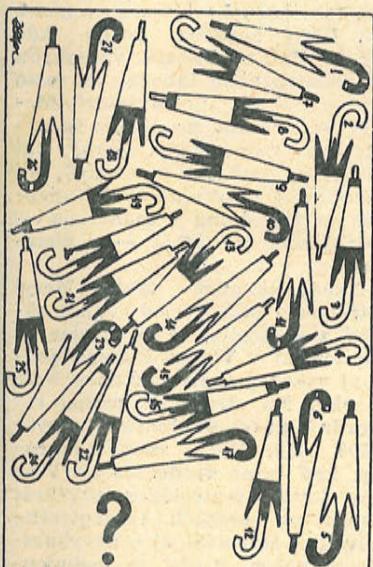
MOSCOW NEWS — Moskva

MOSCOW NEWS — Moskva

JEŽ — Bélehrad

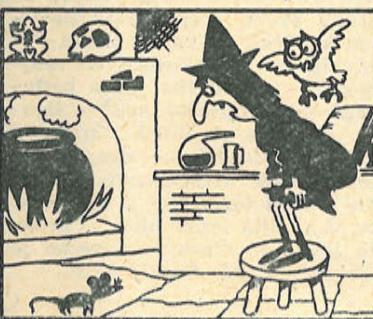

DÁŽDNIKY

Z 27 dáždnikov sa iba dva neopakujú. Na ich vyhľadanie by vám malo stačiť 5 minút.
(Odpověď na str. 29)

SKRÝVAČKA

Na obou obrázkach je 7 stejných detailů. Na jejich nalezení máte 15 minut.
(Odpověď na str. ???)

JMÉNO VĚŠTÍ

VALÉRIE — Je to většinou tmavovláška nebo hnědovláška s tmavýma očima, kulatým obličejem a snědou pletí. Je střední výšky se sklonem k tlouštění, pružná, svížná a hezká. Jako dítě je velmi živá, plná energie a velmi půvabná. Jako nejstarší ze sourozenců je otcovým miluškem. Je schopná, má dobrou paměť. Učí se dobře, ale až když je situace napjatá. Vyplývá to z toho, že se musí starat o mladší sourozence. Vzdělání vi, co chce. Obykle dosáhne toho, co si v životě vytíkla. Je dobrá organizátorkou a nikdy nezklame niti naděje a důvěru. Obléká se pečlivě, ale bez přehánění. Školu končí bez problémů. Je dobrou hospodyní, zrozenou pro domácnost. Několikrát se zamiluje, jednou nebo dvakrát neštastně. Provádí se za průměrného člověka, ale nedostatky jeho intelektu a charakteru nahradí svou bohatou osobnosti. Děti i manžela trochu rozmazluje. V životě nemá na růzích ustáno a často má mnoho problémů. Dožívá se vysokého stáří. Má ráda květiny a filmy, vyhýbá se knížkám.

TADMIR

VERÍTE SNOM? Nie? Ani my neveríme, ale každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Ved' je to iba dobrá zábava a snáď sa vám dobrý sen splní! Tak teda, keď sa vám snívalo:

SNÁR

Bojový pokrik — šťastie, splnenie tvojho priania
Blúznenie — máš skлон k predpohybatosti
Gavalier — tvoja čest je v nebezpečenstve
Dojka — pre mladú ženu tehotenstvo, pre ostatných pozvanie na krstiny
Korále — budeš mať utrpenie
Kúdelf — budeš mať do činenia s veľkým hlupákom
Kladka — znepokojenie
Ľahké dievča — hanba, zlá spoločnosť, výsmech
Oceán — veľmi dlhá cesta
Parný stroj — nádej na bohatstvo
Prechádzka parníkom — cesta do neznáma, neistý podnik
Pašiové hry — tvoje starosti sa zmenia v radosť
Falešné peniaze — budeš sklamaný
Praotec — šťastie, výhra
Rúhanie — chrán svoj jazyk
Samota — strastiplný život
Salám — zdravie, trvalé priateľstvo
Dedinská izba — blahobyt
Seminár — budeš prekvapený
Sobolia kožušina — túžba po bohatstve nebude splnená.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS: 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Kráštofkova, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Ewa Rudnicka, Alžbeta Stojowska (tłumacze). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Gallián, Jozef Grigľák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lídya Málková, František Paciga, Severín Valšmanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerata na kraj przyjmuje Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doreczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartałnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doreczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłką za granice przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granice jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 905.

Nr. indeksu ISSN 0514-0188.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 3.12.83.

MICKY MOUSE sa vracia. Myška Micky, asi najpopulárnejšia „hviezda“ kreslených filmov Walta Disneya, oslávila pred niekoľkými rokmi svoje 50. „narodeniny“. Ale už pred 30. rokmi milá a smiešna myška prestala „vystupovať“. Nahradili ju nové postavičky ako kácer Donald, pes Huckelberry a mnoho, mnoho ďalších.

Ale myška Micky slávi teraz svoj „comeback“, čiže návrat na strieborné plátno. V existujúcich naďalej, napriek smrti Walta Disneya, ateliéroch v Burbank v Kalifornii vzniká nový film, ktorého hrdinkou je Micky — taká istá ako bola kedysi, hoci odvtedy uplynulo už 30 rokov. Film má názov Vianočná pieseň a nakrútili ho podľa Dickensovej Vianočnej piesne. Na snímke: obrázok z nového filmu Micky, ktorý začali premietat tento rok.

ZLATO „GENERÁLA GRANTA“. V roku 1886, teda pred 118 rokmi, pri pobreží Nového Zélandu sa na skalách roztriedala a potopila plachetnica Generál Grant. Prepravovala do Anglicka zlato, ktoré vyťažili z austrálskych zlatonosných žil. V katastrofe zahynulo 68 ľudí, zachránilo sa iba 15 stroskotaných. Väčšina pasažierov bola zlatokopmi, ktorí prevažali do vlasti bohatstvo získané s námahou. Už roky sú v obehu povesti o nebývalých pokladoch, ktoré spočívajú niekde na morskom dne. Podľa výskumníkov, ktorí sa oboznámili so súpisom nákladu stroskotanej lode, hodnotu dopravovaného zlata možno oceniť na asi miliardu dolárov.

Mnohokrát v minulých rokoch boli snahy preniknúť k „pokladu Generála Granta“. Dokonca ani stroskotanci zachránení v katastrofe nevedeli presne ukázať miesto, v ktorom sa lodi potopila. Všetky expedície boli neúspešné. Naposledy však špeciálna skupina pre podvodné výskumy, ktorú viedie novozélandský výskumník Kelly Tarltona pripravuje expedíciu pre vyhľadanie vraku lode „Generála Granta“, už druhú v poradí. Expedícia je vybavená najmodernejším výstrojom pre podvodné výskumy a jej členovia veria, že sa im podarí nájsť túto povestnú miliardu dolárov v zlate...

CYBEROFOBIE. Objevila sa nová nemoc — cyberofobie, čili strach z počítačov. Trpí jí osoby pracujúce s počítačmi, programátori apod. Ve Spojených státech je touto chorobou postiheno asi 30 percent specialistov pracujúcich s

matematickými strojmi. Stroj si okamžite všimne každého omylu človeka a upozorní ho na to s „nelidiskou“ upřímnosťí, což pôsobí u obsluhy počítaču komplex ménecennosti.

ZACHRÁNIL ICH HAD. Nečakaného záchrancu mali kenskí žiaci, ktorí cestovali bez lístkov medzimestským autobusom z Ki-sumu do Kakamehu. Na poslednej zastávke sa objavil rezivor. Keď kontroloval čiernych pasažierov, po otázke: „Vás lístok?“ začul ľudné zasyčanie. Zdvihol zrak a ostal ako prikutý; na zadnom sedadle ležala skrútená do klobúka trojmetrová čierna mamba, jeden z najjedovatejších afrických hadov. Keď sa kontrolór späť záchrana, zmeneným hlasom zakriačal vodičovi, aby otvoril dvere a utekal z autobusu, úplne zabudnúc na čiernych pasažierov, ktorí vybehl hned za ním, mimoriadne spokojní s takou nečakanou záchrannou.

RICHARD BURTON má už za sebou lubostné starosti. Známy anglický filmový herec sa oženil už piatykrát. Vyvolenou jeho srdca je o 22 rokov mladšia Sally Hayová. Zoznámil sa s ňou počas nakrúcania biografického filmu o Richardovi Wagnerovi. Sally vo filmové skupine pracovala ako „script — girl“ čiže plánová sekretárka. Správa o sobáši vrah natoľko ohromila jeho bývalú dvojnásobnú manželku Liz Taylorovú, že dostala srdcový záхват — naštasticie nie nebezpečný. Aby však nebola horšia od svojho bývalého manžela, hned verejne oznamila, o čom sa už dávno klebetilo, že sa vydáva za Viktora Lunu, bohatého mexického advokáta. Bude to manžel číslo osiem.

Ešte jedná údalosť potešila Burtona: po prvýkrát vystúpil pred filmovými kamerami spolu ... so svojou dcérou (z prvého manželstva), 26-ročnou Kate. Obaja hrajú vo filme „Alicine“ dobroružstvá v krajině divov“.

POCHÚTKA. V južnej Ázii vyše 300 miliónov ľudí pravidelnne žije betel, ktorý sa získava z betelovej palmy. Na kmeni vysokom 10—15 metrov rastie ovoce, ktoré sa tvarom a farbou podobá na citrón. Zo semena sa po vysušení a pridaní rôznych príchuť vyrába masa. Jednotlivé porce sa zavinú do listu a takto pripravené ich ľudia radi žijú alebo držia pod jazykom.

50 MILIÓNÚ DOLARÚ dôdicke dané bude muset zaplatiť dcera Aristotelesa Onassis Chri-stína. Majetek, ktorý zanechal proslulý miliardér, druhý manžel vdovy po americkém prezidentovi Johnovi Kennedy, je včasne uložen v zahraničí, a jeho majetok krátce pred smrťou v roku 1975 prijal argentinskou štátnej príslušnosť. Aténsky soud neuznal námitky dědičky, že není schopna zaplatiť první splátku dané, protože nedávno venuovala niekoľko miliónov dolarov na stavbu nemocnice. Nemohla své tvrzenie dokázať, a dřívější podobná prohlášení se ukázala nepravdivá.

ČAPÍ PUMPA. Zdravá voda je vzácná na celém svete. Proto také moldavští a ruští mistri ji uctívají tím, že nad studnami staví nejrúznnejší „čerpadla“. V Moldávii se často setkáváme s důvtipnými přístřešky, pohádkovými chaloupkami nebo s vysokými čapy.

SENZÁCIA. Istý James Greenall, 33-ročný úradník jednej britskej leteckej spoločnosti prednádavnom sa stal otcom. Narodil sa mu zdravý a pekný synček. Správu o tejto, ináč ekonomickom normálnej udalosti, uverejnila celá britská tlač, a aj mnohé iné noviny na svete. Prečo?

Totiž James Greenall bol tak ľahko chorý na srdce že mu museli transplantovať srdce. Už 18 mesiacov Angličan žije s cudzím srdcom v hrudi. Cíti sa výborne a žije úplne normálne, čoho dôkazom je narodenie jeho synčeka. Greenall je prvý ľovek na svete s transplantovaným srdcom, ktorý po operácii sa stal otcom.

POSTEL LÁSKY. Majiteľ hotela na ostrove Sheppy, kde sa anglicky lord Nelson stretával so svojou milenkou, lady Hamiltonovou, ponukol na predaj posteľ patriacu slávnemu admirálovi. Posteľ v podobe obrovskej kolísky priponomá kóju z Nelsonovej kabiny na lodi Victory.

KNIHA — MONSTRUM: treťiu najväčšiu knihu sveta Veľký Atlas, vydaný v roku 1664, študuje riaditeľ Vysokoškolskej knižnice v Rostocku Karl-Heinz Jürgen. Táto 1,66 m vysoká, 2,04 metra široká a 120 kg ľahká kniha sa po reštauračných prácach

znova dostala do zbierky univerzitnej knižnice.

KROTENIE ŽRALOKOV. Každoročne sa zaznamenáva okolo 100 prípadov útoku žralokov na ľudí, ktorí sa kúpu v mori. Najmenej 50 ľudí ročne zahynie od týchto morských dravcov. Usudzuje sa však, že ich skutočný počet je oveľa väčší a skryva sa v rubrike „utopili sa“. Nie sú vysvetlené príčiny prečo žraloky plávajú stále bližšie k pobrežiu a objavujú sa na vodách, ktoré sa doteraz považovali za bezpečné. Za také sa dosiaľ považovalo Stredozemné more, v ktorom dnes možno stretnúť prinajmenšom 13 z 350 známych druhov žralokov. Ani Baltické more nie je celkom bezpečné. Treba však povedať, že sú tu zriedkavé a náviaj aj tie najväčšie z nich, ktoré majú 4 metre dĺžky, keď vidia ľudovku utekajú. Nepodarilo sa nájsť účinný prostriedok na odstrašenie týchto zvierat. Neplaší ich krik ani hluk, ani prášok, ktorý zafarbuje vodu na pomarančovo.

Rekreantom odborníci odporúčajú... ostrážitosť. Vyše 100 rán, ktoré spôsobili mladé Rakúšanovi žraločie zuby lekári zošívali vyše 4 hodiny.

O MERYL STREEPOVEJ známej americkej herečke, laureátke tohto ročného Oscara na úlohu vo filme Sophiná voľba (kde hraje Poľku, bývalú váženkyňu koncentračného tábora), sa často hovorí, ako o „antihviezde“. Meryl je skromná neobliekla sa výstredu, nemá rada šperky, ani make up, neavia ju hostiny, ani stretnutia s verejnosťou. Najlepšie sa cíti doma s manželom — povolaním sochárom — a dietom.

Prednádavnom však Meryl Streepová upustila od svojich záasad a súhlasila, že sa stretnie so študentmi v Vassar College, známej vysokej škole nedaleko New Yorku. Na stretnutie prišiel rekordný počet študentov — vyše 4500 osôb. Meryl spomíala časy, kedy sama študovala na Vassar College teatrológiu a prvýkrát hrala na doskách študentského divadla. Hovorila aj o nevyhnutnosti práce, ktorá je podmienkou úspechu, o zodpovednosti za osudy sveta, ktorá je povinnosťou každého obyvateľa Zeme. Počúvali ju so skutočným záujmom — zaspal iba jeden poslucháč, jej trojročný synček Henry. Herečka si obliekla tradičný úbor amerických absolventov vysokých škôl: štvorhranatú čiapku a dlhú tógu. Nie je vylúčené, že si zvolila tento úbor aj preto, že je veľmi široký a herečka je tehotná. Čaká druhé dieťa.